

...เป็นงานเขียนที่...
...เป็นเรื่องราวในพระมหากษัตริย์...
...ชาติต่างๆ...
...ในภาพ และในธรรม...
...ตั้งงามของแก้ว

จักรพรรดิ ไปยัง...
๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๖

คณะกรรมาธิการ

ศึกษาธิการของวุฒิสภา

การจัดการศึกษาทางเลือก

(Alternative Education)

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

วารสาร

วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๑

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

สำนักงาน
๐๐๐๐

สำนักงาน
๐๐๐๐

วารสาร

วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

“...การสร้างสรรคันั้นมักเข้าใจกันโดยมากว่าเป็นการสร้างชิ้นใหม่ ทำชิ้นใหม่. นักวิชาการก็ดี นักปฏิบัติการก็ดี จึงมุ่งแต่จะสร้างจะทำสิ่งใหม่ของใหม่กัน โดยไม่ค่อยคำนึงถึงความเจริญที่มีอยู่ก่อนแล้ว ว่าแท้จริงคือพื้นฐานสำหรับจะให้สร้างเสริมสิ่งใหม่ต่อไปนั่นเอง. เมื่อต่างคนต่างมุ่งจะทำของใหม่ให้เป็นผลงานของตัวเองเป็นสำคัญ ความเจริญที่ควรจะบังเกิดต่อเนื่องกันอย่างมั่นคงตามลำดับ ก็หยุดชะงัก กลายเป็นความติดขัดล่าช้าและเป็นปัญหายุ่งยากนานาประการ เพราะงานที่ทำใหม่ดำเนินต่อจากงานเก่าไม่ได้ ต้องเริ่มต้นกันใหม่อยู่ตลอดเวลา. ที่ถูกควรจะเข้าใจว่า การสร้างสรรคัความเจริญก้าวหน้าทุกอย่างนั้นต้องเริ่มต้นที่การศึกษาพื้นฐานเดิมก่อน. เมื่อได้ศึกษาทราบชัดถึงส่วนดีส่วนเสียแล้ว จึงรักษาส่วนที่ดีที่มีอยู่แล้วให้คงไว้ แล้วพยายามปรับปรุงสร้างเสริมด้วยหลักวิชา ด้วยความคิดพิจารณา อันประกอบด้วยเหตุผลและความสุจริตจริงใจ ให้ค่อยเจริญงอกงามมั่นคงบริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ตามความเหมาะสม ตามกำลังความสามารถ และตามกำลังเศรษฐกิจที่มีอยู่. การงานทุกอย่างทุกอย่างในบ้านเมืองจึงจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก. หาไม่ ความขัดข้องล่าช้าต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะทำให้ต้องสิ้นเปลืองกำลังงาน กำลังสมอง กำลังเงินทองไปอย่างน่าเสียดายโดยไม่มีโอกาสจะกู้กลับคืนมาได้...”

พระบรมราชาโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันศุกร์ ที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

๒๓	บทสัมภาษณ์พิเศษ
๕	การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา : แนวคิดเชิงปฏิบัติในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความพอเพียงสู่ความยั่งยืน
๑๒	แหล่งเรียนรู้ชุมชนห้วยมุก : สะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน
๑๘	ของฝาก...สำหรับพี่(เตรียม)บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น
๒๓๐	แผนการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่
๒๓๕	สอนอ่านจับใจความตามสไลด์สคูล
๓๐	รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ
๔๐	การจัดการเรียนรู้...โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้
๕๑	เส้นทางสายใหม่ สู่การเป็นครูการศึกษาพิเศษ The new road of Teaching Special Education
๕๓	หลักสูตรอิงมาตรฐาน...การพัฒนาสู่คุณภาพ
๖๒	การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๖๖	ความเข้าใจผิดบางประการในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
๓/๓	เตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม
๓/๙	ภาษาจีนสื่อวัฒนธรรมสายสัมพันธ์ ไทย-จีน
๘๕	สามรั้วล้อมรัก
๙๐	สนามสื่อการเรียนรู้
๙๒	บอกกล่าวเล่าขาน
๙๕	เรียงร้อยก้อยกวี

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษแก่ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษาและคณะบรรณาธิการวารสารวิชาการ

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาร่วมส่งบทความวิชาการด้านการศึกษามาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ความยาวไม่เกิน ๕ หน้ากระดาษ ขนาด A4 ขนาดตัวอักษร ๑๖ พอยท์ (บรรณานุกรมอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับบทความเท่านั้น)

โดยส่งมาได้ที่กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตึก สพฐ. ๓ ชั้น ๓ กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

บทสัมภาษณ์พิเศษ

จากใจผู้บริหารถึงเพื่อนครู

สัมภาษณ์

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ขอต้อนรับผู้บริหาร ๒ ท่าน ที่เข้ามาขับเคลื่อนการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งตอนนี้มีอยู่หลายเรื่องต้องเร่งดำเนินการ ท่านแรกคือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน) ท่านเคยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑ และดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ อีกท่านคือ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์) อดีตผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของ สพฐ. และรองเลขาธิการสภาการศึกษา ตามลำดับ

ในโอกาสที่ท่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน) ได้เข้ามาบริหารงาน ทางกองบรรณาธิการวารสารวิชาการได้เข้าพบ เพื่อขอให้ท่านได้ฝากข้อคิดเป็นกำลังใจให้กับเพื่อนข้าราชการถึงสิ่งที่อยู่ในกระแสความสนใจ ๒ เรื่อง เรื่องแรก คือ การประเมินสมรรถนะครู ส่วนอีกเรื่องคือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนี้

“ในการประเมินสมรรถนะครูเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม เพราะครูถือเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพ จึงต้องเริ่มต้นจากการที่จะมีการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ก่อนการพัฒนาเราจะต้องมีข้อมูลพื้นฐาน ความถนัด และ

ประสบการณ์ของครูเป็นรายบุคคล เพื่อที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้วางแผนพัฒนาครูแต่ละกลุ่มอย่างเป็นระบบ และใช้ศักยภาพของครูที่มีความสามารถสูงมาช่วยในการขับเคลื่อน ขณะเดียวกันครูที่มีสมรรถนะหรือมีความรู้ในสาระที่สอนยังไม่เพียงพอก็จะได้รับการพัฒนา เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะส่งผลไปถึงตัวผู้เรียน เมื่อครูมีสมรรถนะที่สูงขึ้นก็จะสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ผลที่ปรากฏสุดท้ายก็อยู่ที่ตัวผู้เรียน ส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าของครูในระบบวิทยฐานะ ต่อไปการประเมินวิทยฐานะจะดูในองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ ด้านของความรู้ ความเก่ง และผลงาน

ในส่วนขององค์ประกอบด้านที่ ๒ เรื่องความเก่ง หมายถึง ความรู้ความสามารถในเนื้อหาสาระวิชาที่สอน กระบวนการและวิธีการสอน รวมทั้งผลงานที่ผ่านมาในรูปของสื่อการเรียนการสอนที่ครูได้จัดทำขึ้น เน้นไปที่ศาสตร์การสอนในเนื้อหาวิชา หรือเรียกว่า Pedagogical Content Knowledge ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นตัวชี้วัดในเรื่องความรู้ความสามารถ รวมไปถึงการที่ครูได้ผ่านหลักสูตรการพัฒนาในหลักสูตรที่คณะกรรมการ ก.ค.ศ. ให้การรับรอง รวมทั้งการประเมินสมรรถนะจากสถาบันการศึกษาที่ ก.ค.ศ. ให้การรับรอง ซึ่งตรงนี้เป็นหลักประกันว่าครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประเมินสมรรถนะเป็นเรื่องที่มีประโยชน์กับทุกฝ่าย ครูก็จะได้ข้อมูลผลการประเมินความต้องการจำเป็นพื้นฐาน (needs assessment) ว่าตนเองควรพัฒนาในประเด็นใดบ้าง โดยทาง สพฐ. ได้ออกแบบแนวทางพัฒนาที่หลากหลาย ทั้งกระบวนการจัดอบรมเพิ่มเติมให้และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อครูได้รับการพัฒนามาก็จะมีความสุขกับการทำงาน เนื่องจากมีความรอบรู้ในวิชาที่สอน เมื่อมีความรอบรู้ก็จะทำงานด้วยความสบายใจ ต่อไปนี้การพัฒนาครูจะไม่ได้เน้นหลักสูตรที่ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดผ่านการอบรมแล้วให้ครูกลับไปปฏิบัติเพียงอย่างเดียว แต่หลักสูตรต่อไปต้องมีหลักสูตรพื้นฐานที่ครูทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนา และหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาวะความจำเป็นของครูในแต่ละพื้นที่ การทำงานควรทำอย่างเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางวิชาการ ขณะนี้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้จัดทำโครงการในทำนองนี้อยู่ โดยผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษามีโครงการวิจัยร่วมกับต่างประเทศเพื่อให้ครูในกลุ่มโรงเรียน (cluster) มาช่วยกันพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีหลาย

เทคนิควิธี วิธีการหนึ่งที่พูดถึงกัน คือ การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) จะเป็นเทคนิควิธีที่นำมาประยุกต์ใช้ โดยมีกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่องไป ๓ ขั้น ได้แก่ (๑) การวางแผนการสอนร่วมกัน (๒) การสอนและการสังเกตการสอน และ (๓) การไตร่ตรองผลการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ กระบวนการศึกษาชั้นเรียนนี้จะเป็นกระบวนการหลักที่จะมีการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์เพื่อให้นำไปใช้ในการสนับสนุนครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ดังนั้นขอฝากถึงเพื่อนครูว่าไม่ต้องวิตกกังวล ถึงแม้จะมีข่าวว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะจัดทำฐานข้อมูลผลการประเมินสมรรถนะส่วนบุคคล แต่เป็นการนำข้อมูลนั้นมาใช้เป็นประโยชน์ เมื่อดูข้อมูลแล้วพบว่าครูท่านใดมีความรู้ความสามารถในเรื่องใดก็จะนำมาเป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพ ในขณะเดียวกันครูท่านใดที่ยังไม่แข็งแรงในสาระที่รับผิดชอบก็จะได้รับการดูแล และมีส่วนในการพัฒนาให้ครูได้ก้าวหน้าต่อไป

ในส่วนของการใช้**หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑** เรื่องนี้คงต้องมีการวางแผน โดยเฉพาะในช่วงที่มีการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕ (SP 2) โดยใช้ตรงนี้เป็นตัวขับเคลื่อนที่จะให้มีการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในปี ๒๕๕๓ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษาต้องวางแผนร่วมกันในการชี้แจง ถ่ายทอด และอบรมให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรใหม่ให้ดียิ่งขึ้น โดยโจทย์สำคัญที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการต้องการเห็น คือ การปรับบทบาทของครูซึ่งจะไม่เน้นการสอนหนังสือหรือการสอนเฉพาะเนื้อหา แต่เป็นการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด แสวงหาความรู้ และสรุปความรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเทคนิควิธีที่ต้องเน้นในการอบรมครูครั้งนี้ เพื่อให้ครูปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพต่อไป”

เพื่อนข้าราชการทุกท่านเมื่ออ่านถึงตรงนี้จะคลายกังวลใจมากขึ้น ทั้งเรื่องการประเมินสมรรถนะครู เพราะจะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งต่อเพื่อนครู นักเรียน และโรงเรียนของท่าน ส่วนในเรื่องของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักที่ผู้บริหารทุกระดับ คณะครู ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญที่จะร่วมกันบริหารจัดการเพื่อบูรณาการกิจกรรมการอบรมเรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเข้ากับกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ภายใต้งบประมาณที่ได้รับก่อนที่จะเริ่มพัฒนาบุคลากรเป็นรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อไป โดยร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนหลักสูตรสู่ห้องเรียนที่มุ่งหวังไปที่ **“ครูเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน และผู้เรียนเกิดคุณภาพได้จริง”**

ศกุนตลา/พนิดา สัมภาษณ์

การโนมนานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา : แนวคิดเชิงปฏิบัติ ในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความพอเพียงที่ยั่งยืน

โดย... ยุทธนา ปฐมวรชาติ

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองโยง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒

“...เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy ...คำว่า Sufficiency Economy นี้ ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ. จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ ...Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า เราก็สามารถที่จะคิดอะไรได้-จะถูกจะผิดก็ช่าง-ถ้าเขาสนใจเขาก็จะสามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น...”

(พระราชดำรัสพระราชทานแก่ คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒)

...ระเบิดจากข้างใน หนึ่งในหลักการทรงงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งเน้นเรื่องการ **“พัฒนาคน”** ทรงตรัสว่า **ต้องระเบิดจากข้างใน** หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว...

โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมนั้นๆ ต้องการ แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเศรษฐกิจนั้นวันยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตที่มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลก นอกจากนี้ยังรวมถึงสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของสรรพสิ่งบนโลกนี้ก็ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วยเช่นกัน

ความตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบันท่ามกลางการแข่งขันที่หลากหลายเข้มข้นในด้านเศรษฐกิจและการแพร่หลายของวัฒนธรรมของนานาประเทศมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ซึ่งหากขาดภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีแล้ว ย่อมซึมซับรับค่านิยมที่ฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักความพอประมาณ ขาดการวิเคราะห์ความเป็นเหตุและผล และยิ่งไปกว่านั้นหากไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเรียนรู้พัฒนาตนเองรวมถึงขาดจิตสำนึกในด้านคุณธรรม

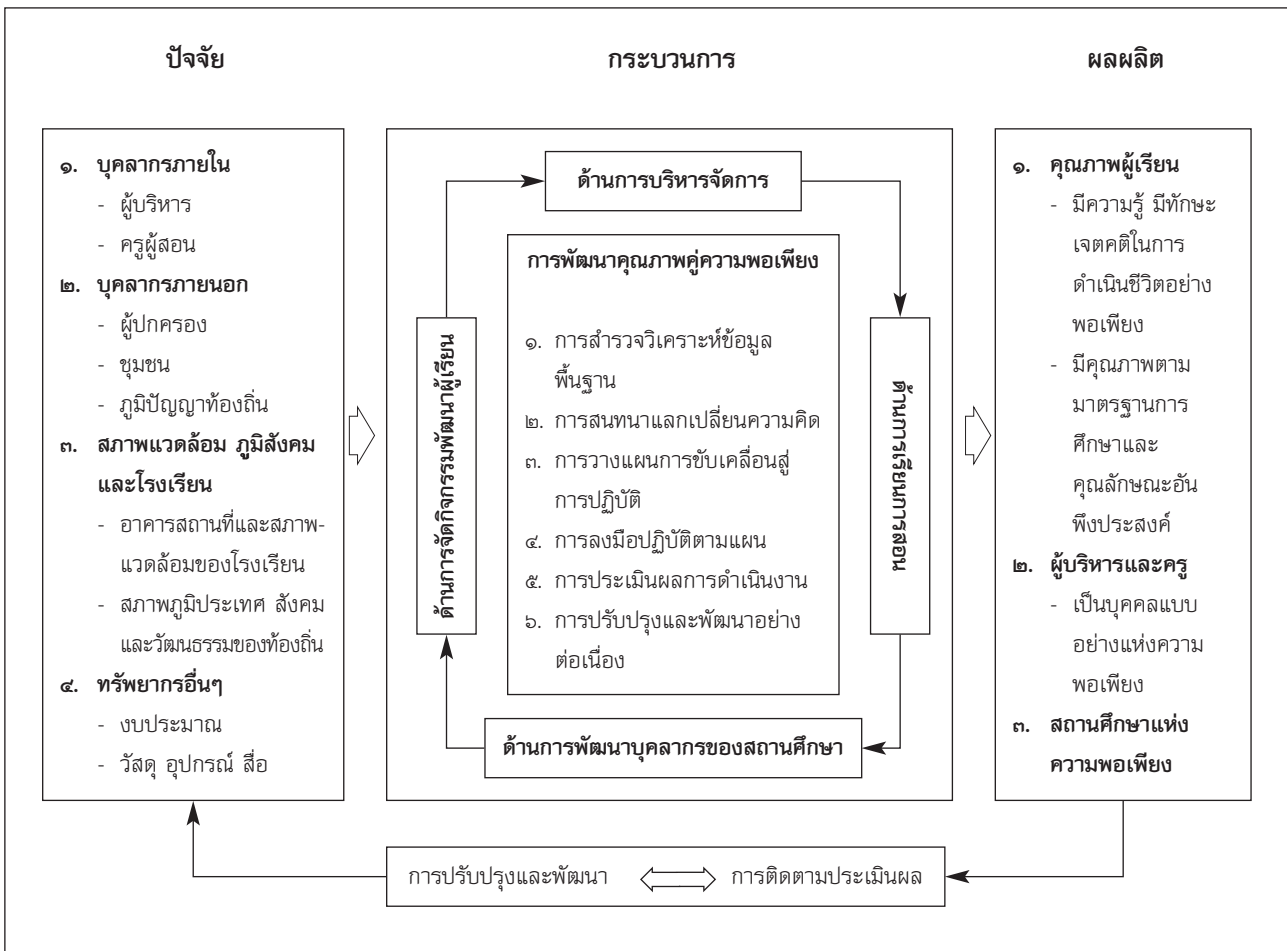
ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความเพียรและปัญญา ด้วยแล้ว จะเป็นปรากฏการณ์ที่บ่งชี้ให้เห็นถึงอนาคตของคุณภาพคน สังคมและประเทศชาติ ที่กำลังถูกเชื้อไวรัสทำลาย ซึ่งอาจจะต้องพบกับความอ่อนแอ ล่มสลายได้ในไม่กี่ทศวรรษนี้

โรงเรียนบ้านคลองโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๒ เป็นสถานศึกษาหนึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาบนพื้นฐานความพอเพียง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสู่การเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและยั่งยืน

จากการตระหนักถึงความสำคัญของโรงเรียนในฐานะองค์กรหลักที่มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและพอเพียง และสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ทั้งในด้านการเรียนและในด้านทักษะชีวิตประจำวันอย่างสมดุลและยั่งยืน

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่ความพอเพียง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านคลองโยง

การเริ่มต้นขับเคลื่อนที่สำคัญของโรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนแรก คือ การสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดจุดเน้นและรวมพลังความร่วมมือทั้งที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนและสิ่งที่โรงเรียนจะต้องแสวงหาเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิดของความพอเพียงสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ ในการเริ่มต้นที่สำคัญนี้จำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีความชัดเจนและยืดหยุ่น เพราะเป็นการบูรณาการหลักปรัชญา ซึ่งเป็นแนวคิดสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับภารกิจในการจัดการศึกษา หากผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจย่อมทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติและอาจส่งผลให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการไม่บรรลุผล รวมถึงชุมชนและผู้เกี่ยวข้องก็อาจไม่เข้าใจตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอยู่ที่ผู้นำที่ต้องมีหลักคิดและหลักการทำงานที่พอเพียงก่อน นั่นคือ การพัฒนาโรงเรียนให้ดำเนินไปในทางสายกลางหรือความพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน รวมถึงการมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันอดทน ความเพียร ความมีสติปัญญา เพื่อให้สมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ดังนั้นในการนำหลักคุณธรรมกำกับความรู้บนพื้นฐานความพอเพียง ผู้บริหารจึงต้องเป็นต้นแบบการคิด การออกแบบระบบและใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดพลังความคิด พลังความร่วมมือจากครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนแรกนี้ การสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจะทำให้ทราบปัจจัยและบริบทของโรงเรียนและสภาพภูมิสังคมของท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยในการกำหนดจุดยืนหรือเป้าหมายของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ : การจะหาสิ่งใด

ควรศึกษารายละเอียดของข้อมูลเบื้องต้นให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้องเพื่อดำเนินการได้ตรงตามความต้องการ”

ขั้นตอนที่สอง คือ การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด โดยการสานต่อข้อมูลเพื่อการดำเนินงานอย่างมีระบบ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียน โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดของครูและบุคลากรของโรงเรียนก่อน โดยประยุกต์ใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “ระเบิดจากข้างใน : โรงเรียนสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ แก่บุคลากร ซึ่งเป็นผู้ที่จะพัฒนาคนคือผู้เรียน จึงต้องสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคลากรให้มีสภาพความพร้อมก่อนเพื่อที่จะได้พัฒนาถ่ายทอดสู่ผู้เรียนและสังคมต่อไป”

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ จึงเป็นเสมือนการจุดประกายความคิดเพื่อให้ครูและบุคลากรได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ โดยปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามภารกิจ หน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบสู่เงื่อนไขความสำเร็จ คือ คุณภาพคู่ความพอเพียง

ขั้นตอนที่สาม การวางแผนขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ เมื่อโรงเรียนดำเนินการมาถึงขั้นตอนนี้แล้ว สิ่งที่ค้นพบ คือ ครูและบุคลากรของโรงเรียนทุกคนมีความยินดี และพร้อมใจแล้วที่จะพูดภาษาเดียวกัน คือ “การทำงานที่มุ่งสู่คุณภาพคู่ความพอเพียง” การระเบิดจากข้างในเริ่มเข้มข้นขึ้นและพร้อมแล้วที่จะระเบิดสู่ภายนอก ด้วยการวางแผนการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน ด้วยการจัดทำแผนกลยุทธ์สู่ความสำเร็จโดยมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน การดำเนินงานในขั้นตอนนี้โรงเรียนเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักสู่ความสำเร็จ โดยการใช้กระบวนการ A-I-C มุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของครูและผู้เกี่ยวข้องด้วยการชื่นชมผลการปฏิบัติงาน (Appreciation) สู่ความสำเร็จ เป็นผลงานที่เกิดจากทุกคนร่วมคิด ร่วมพัฒนาพร้อมทั้งนำเสนอเพื่อสร้างความตระหนักให้ทุกคนทราบถึงสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านคุณภาพ ผู้เรียนที่ยังไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมในการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ขาดความมีระเบียบวินัย

ขาดนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รวมถึงขาดจิตสำนึกในด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความเพียร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนต้องทบทวนและขอความร่วมมือ รวมถึงความคิดเห็นเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายสู่การพัฒนาระหว่างความเหมาะสมในเชิงวิชาการ กับความต้องการในบริบทของภูมิสังคมของโรงเรียน โดยใช้เทคนิคการรวมพลังสร้างสรรค์ (Influence) ด้วยการสะท้อนประสบการณ์และความคิดเห็นสู่ภาพฝันที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในขั้นตอนนี้ โรงเรียนได้เปิดเวทีให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการสร้างฐานระบบดีโรงเรียนดีมีคุณภาพคู่ความพอเพียง ทั้งใน ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้บริหาร : ดีมีคุณภาพและมีความพอเพียง จากนั้น นำมาสานสู่การปฏิบัติโดยกำหนดเป็นกรอบนโยบายและแผนปฏิบัติการต่อไป

เมื่อการดำเนินการในสามขั้นตอนแรกสำเร็จ จะทำให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมองเห็นภาพแห่งความสำเร็จในอนาคตตรงกัน ภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนจึงเป็นบทบาทสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็ง ความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ นั้น จึงขึ้นอยู่กับครูและบุคลากรของโรงเรียนทุกคน ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเชื่อมโยงสานต่อนโยบายและกลยุทธ์คุณภาพคู่ความพอเพียงสู่การปฏิบัติ การดำเนินการในขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการดำเนินการที่ผู้บริหารจะต้องเน้นการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานของระบบคุณภาพคู่ความพอเพียง ซึ่งจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักสำคัญอย่างน้อย ๒ ประการคือ ๑. ภาวะผู้นำ (Leadership) ๒. ระบบที่ดี (Quality System) หมายถึงความสำเร็จขึ้นอยู่กับหลักสำคัญอย่างน้อย ๒ ประการประกอบด้วย หลักของระบบวิธีปฏิบัติงานหรือเรียกว่าระบบเอกสารกับหลักของระบบการทำงานเป็นทีมหรือการมีส่วนร่วม ดังนั้นหากผู้บริหารสามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวได้เท่ากับผู้บริหารได้ใช้หลักการบริหารคุณภาพคู่ความพอเพียง ซึ่งนั่นหมายถึงความพยายามในการสร้างสรรค์คุณภาพการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานแห่งความพอเพียงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือ **...โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายในที่ควบคู่ไปกับระบบประกันคุณภาพความพอเพียง...**

ดังนั้น การดำเนินการในขั้นตอนที่หนึ่งถึงขั้นตอนที่สามของการสร้างฐานระบบคุณภาพคู่ความพอเพียงจึงเป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนผลการปฏิบัติของโรงเรียนว่าจะสามารถสานฝันด้วยพลังสมองสองมือได้หรือไม่เพียงใด เพราะเป็นการปฏิบัติที่ครอบคลุมภารกิจในทุกด้านของโรงเรียนที่จะต้องเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมีเครื่องมือปรับปรุงหรือพัฒนาที่สำคัญ คือ PDCA ซึ่งเรียกว่า วงจรชูฮาร์ต (Shewhart) หรือวงจรเดมมิง (Deming) ซึ่งการพัฒนาคุณภาพคู่ความพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงแผนงานการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ บริหารบุคคล บริหารทั่วไปและงบประมาณ ที่มุ่งสู่การบูรณาการเข้าสู่ฐานระบบ

คุณภาพคู่ความพอเพียงของโรงเรียน โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติ (built-in) ที่ทุกภารกิจงานต้องให้ความสำคัญและพัฒนาให้ครอบคลุมการบริหารจัดการทุกด้านของโรงเรียน (total-development) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วคือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การทำงานร่วมกับชุมชน และให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ๑) ปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (basic requirement) เช่น ระบบงาน กระบวนการทำงาน โครงสร้างของโรงเรียนด้านกายภาพ ๒) การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาตนเอง (self development) เกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และ ๓) การส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participation) ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติบนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับและการสร้างพลังศรัทธาถึงความสำคัญในภารกิจที่มีคุณค่าของครูและผู้เกี่ยวข้องทุกคน เพื่อรองรับสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของการบริหารจัดการเพื่อสร้างระบบประกันคุณภาพคู่ความพอเพียง โดยการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานข้อตกลงที่ยอมรับและเปิดเผย ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงงาน กิจกรรม โครงการ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ดำเนินไปตามหลักการทรงงานของในหลวง ได้แก่ การยึดประโยชน์ส่วนรวม การพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วม ความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อกัน การทำงานอย่างมีความสุข และรู้ รัก สามัคคี ด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและผลกระทบที่อาจจะก่อให้เกิดขึ้นต่อโรงเรียน ชุมชน สังคมในอนาคต เพื่อให้ครูและบุคลากรทุกคนนำไปสู่การควบคุมตนเอง (Control) ให้ปฏิบัติตามแนวนโยบายและแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานทั้งการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และการประเมินผลสรุปของโครงการ (Summative Evaluation) การจัดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ รวมถึงการวางรากฐานในการประพฤติปฏิบัติตนในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้ตั้งมั่นอยู่บนทางสายกลางและใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานสู่ความสำเร็จตามหลักคำสอนหรือโอวาทปาติโมกข์ของพระพุทธศาสนา ๓ ประการ คือ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส เพื่อนำพาตนเองในการปฏิบัติตนที่อยู่บนพื้นฐานความพอเพียงตามภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนให้รอดพ้นต่อวิกฤติทั้งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรับผิดชอบและความสามัคคี กล้าแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ ด้วยความมีจิตสำนึกที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้ง

ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงได้รับการยกย่องจากนานาประเทศว่าเป็นกษัตริย์นักพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ด้วยการน้อมนำพระราชดำรัสเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ไปปฏิบัติด้วยการเริ่มต้นจากตนเองสู่คนรอบข้าง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความเข้มแข็ง สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์และพร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งปัจจุบันและอนาคต

... คุณภาพคน สรรสร้าง คุณภาพงาน

...พอเพียง : พอประมาณ มีเหตุผล

...ตามรอยพ่อ ใช้ชีวิต อย่างพอเพียง

...ทุกหน้าที่ ทุกชีวิต ได้ พัฒนา

คุณภาพงาน สร้างสรรค์ คุณภาพคน

สานสร้างคน มีภูมิคุ้มกัน ก้าวทันโลก

เดินรอยเรียง เคียงคุณภาพ การศึกษา

ด้วยปรัชญา ที่ก้าวหน้า และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ปรียานุช พิบูลสราวุธ. ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่ความยั่งยืน.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด, ๒๕๕๒.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ๒๕๕๑.

ปรีดา กุลชล. TQM เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๒.

ยุทธนา ปฐมวรชาติ. รายงานผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติใน

การบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้าน

คลองโยง. เอกสารโรงเรียนบ้านคลองโยง ลำดับที่ ๕/๒๕๕๒ (อัดสำเนา).

แหล่งเรียนรู้ชุมชนห้วยมุก :

โดย... กาญจนา อาจทาญ

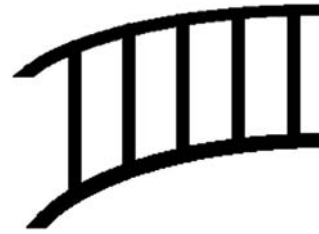
ครูโรงเรียนบ้านน้ำเที่ยงวันครู ๒๕๐๐

อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

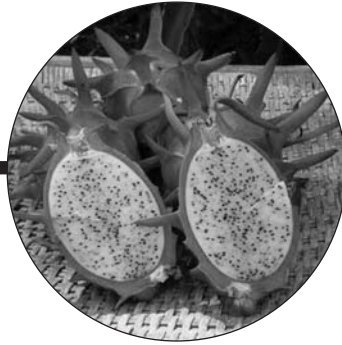
“Science” มาจากภาษาละติน คำว่า *Scientia* ซึ่งหมายถึง **ความรู้** มักใช้แปลในภาษาไทยว่า **“วิทยาศาสตร์”** หมายถึง **ความรู้ที่ได้โดยการสังเกตและค้นคว้าจากปรากฏการณ์ธรรมชาติแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบหรือวิชาที่ค้นคว้าได้หลักฐานและเหตุผลแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบ** ตามที่ให้ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ จากความหมายของวิทยาศาสตร์ที่กล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่าธรรมชาติ (Nature) คือ**แหล่งความรู้** (Knowledge center) ที่สามารถค้นคว้าความรู้ได้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๕ ที่ระบุนิยามของแหล่งความรู้ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น เป็นต้น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่เราสามารถสังเกตและค้นคว้าปรากฏการณ์ธรรมชาติใกล้ตัวเรามากที่สุดคือ **แหล่งเรียนรู้ชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น** นั่นเอง

แหล่งเรียนรู้ชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง คน สถานที่ สิ่งของ ที่มีความสำคัญและมีความหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ การสอนหรือการถ่ายทอดเรื่องราวที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ชุมชน

จึงเป็นแหล่งความรู้ที่ทุกคนสามารถหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมหาศาล ตามอรรถาธิบายและตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ข้อ ๕.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดย “...ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ...” และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กล่าวว่า หลักสูตรและการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จะเชื่อมโยงเนื้อหา แนวคิด หลักการ และกระบวนการที่เป็นสากล แต่มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและมีความยืดหยุ่นหลากหลาย ดังนั้นภายใต้กรอบงบประมาณการสนับสนุนด้านการศึกษาที่จำกัดของรัฐบาล ทำให้ครูทุกคนต้องตระหนัก และแสวงหากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

สะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างวิชา วิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์

การได้มาซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะเริ่มต้นจากการสังเกต (Observation) การตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) คำถามหรือปัญหา (Problem) ทำการทดลอง (Experimentation) บันทึกผลการทดลอง (Result) การสรุปและอธิบายผลการทดลอง (Conclusion and discussion) สุดท้ายนำไปสู่การเผยแพร่ (Publication) ข้อมูล เราเรียกวิธีการนี้ว่า **วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method)** ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถสร้าง **นักวิทยาศาสตร์ด้านการทดลอง (Experimental scientist)** ได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน แบ่งเป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือ ภาควิทยาศาสตร์และภาคปฏิบัติ โดยภาควิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ความรู้ทางทฤษฎีจากวิธีการต่างๆ เช่น การค้นคว้าด้วยตัวนักเรียนเอง การบรรยายของครูและการอภิปราย เป็นต้น ส่วนภาคปฏิบัติ มุ่งเน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ซึ่งพบว่า การเรียนรูแบบดังกล่าว นอกจากผลการทดลองที่ได้จะเป็นสิ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริง และการอธิบายที่มาของความรู้ในทางทฤษฎีที่เป็นความรู้สากลแล้วยังพบว่า ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่เบื่อ สนุกกับการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อ **เจตคติทางวิทยาศาสตร์หรือจิตวิทยาาสตร์ (Scientific Attitude)** ที่ดี กล่าวคือ มีความสนใจใฝ่รู้ ความมุ่งมั่น อดทน รอบคอบ ความซื่อสัตย์ ประหยัด การร่วมแสดงความคิดเห็น และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมีเหตุผล และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์

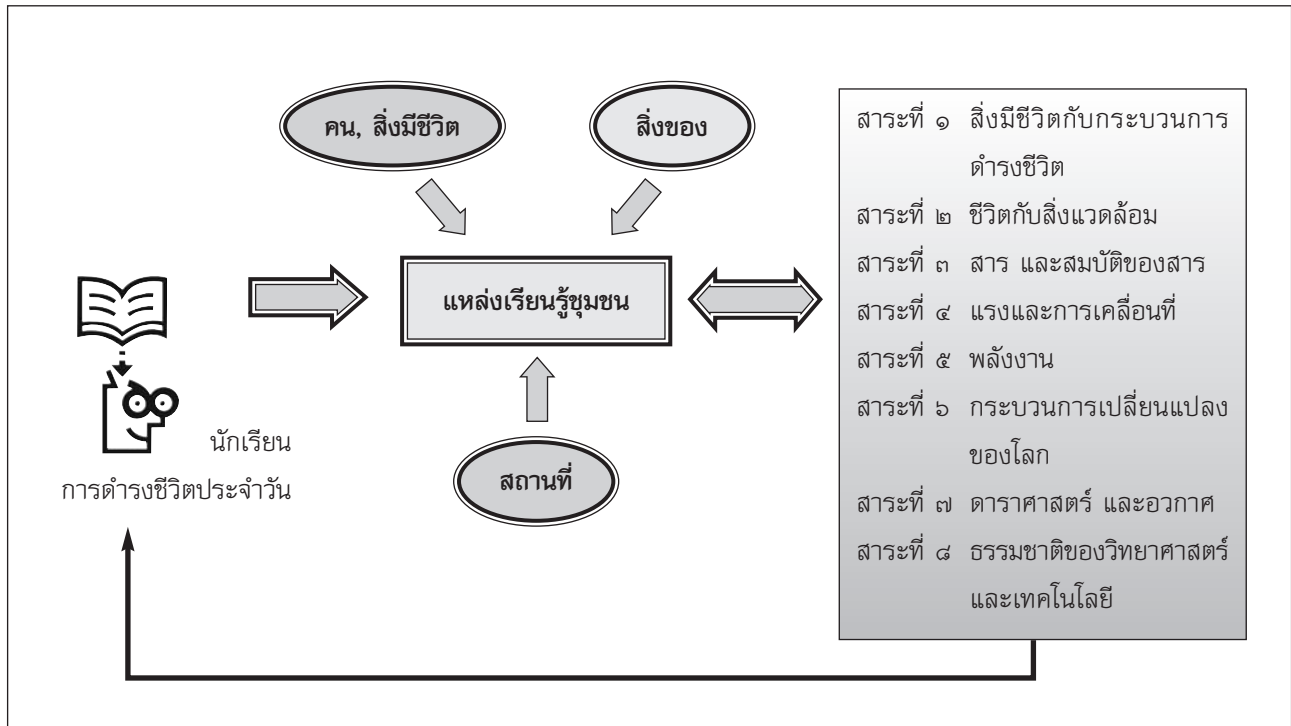
แม้ว่านักเรียนสามารถเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หรือแสวงหาความรู้ในชั้นเรียนตามที่กล่าวข้างต้นได้ แต่แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นทางเลือกใหม่ของแหล่งแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างแหล่งเรียนรู้ในชั้นเรียนและแหล่งเรียนรู้ชุมชนในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างแหล่งเรียนรู้ในชั้นเรียนและแหล่งเรียนรู้ชุมชน

แหล่งเรียนรู้ในชั้นเรียน	แหล่งเรียนรู้ชุมชน
๑. นักเรียนได้ความรู้จากตำรา ครู และการฝึกปฏิบัติชั้นเรียน	๑. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเองจากแหล่งการเรียนรู้จริงในท้องถิ่น เกิดความรักความภาคภูมิใจ และสามารถมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาท้องถิ่นของตน
๒. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน แต่ยังต้องนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง	๒. นักเรียนมีประสบการณ์ตรง จากแหล่งการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการชีวิตจริง
๓. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสภาพแวดล้อมทางอ้อม และเป็นการเรียนรู้แบบจำกัด	๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และสามารถนำทักษะกระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ได้จริง ทำให้เป็นผู้ใฝ่รู้ และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด
๔. แหล่งเสริมสร้างความรู้ ความคิดเชิงวิชาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๔. เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างความรู้ความคิดเชิงวิชาการ
๕. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีรูปแบบแน่นอน	๕. เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย และแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สามารถศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเสริมประสบการณ์ตรง
๖. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับผู้เรียน ผู้เรียนอาจจะรู้สึกเบื่อหน่ายถ้ากิจกรรมการเรียนรู้ไม่สร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน	๖. เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน

ดังนั้น หน้าที่ของครู คือ จัดหาและคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ที่ดีแก่นักเรียน กำหนดสาระการเรียนรู้ หัวข้อเนื้อหา เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำแบบฝึกทักษะและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงปริมาณ

และเชิงคุณภาพ จากนั้นนำนักเรียนเข้าศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยสามารถเขียนเป็นแผนภูมิแหล่งเรียนรู้ชุมชนกับกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ ดังแสดงในแผนภูมิที่ ๑

แผนภูมิที่ ๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน แหล่งเรียนรู้ชุมชน สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และการดำรงชีวิตประจำวัน

จากตารางที่ ๑ และแผนภูมิที่ ๑ เราสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างช่องว่างของแต่ละสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กับการดำรงชีวิตประจำวันได้

ในที่นี้ขอกล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ชุมชนห้วยมุก ตำบลน้ำเที่ยง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร กับการเรียนวิทยาศาสตร์สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาโดยสรุปดังนี้

“แหล่งเรียนรู้ชุมชนห้วยมุก” เป็นลำห้วยขนาดเล็ก ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขง ชาวบ้านตำบลน้ำเที่ยงและพื้นที่รอบลำห้วยได้ใช้ประโยชน์จากลำห้วยตั้งแต่บรรพกาล เช่น ทางเกษตรกรรม การปลูกผัก ปลูกข้าว และทางประมง การจับปลา การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของลำห้วยที่มีน้ำตลอดทั้งปี จึงทำให้ชาวบ้านสร้างอาชีพจากลำห้วยแห่งนี้

เช่น การทำสวนแก้วมังกร การทำฟาร์มโคขุน การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ และการเลี้ยงปลากระชังแบบธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้น ห้วยมุกจึงกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนสำหรับนักเรียนที่ห่างไกลความเจริญและมีงบประมาณสนับสนุนที่จำกัดจากรัฐบาล ดังนั้นผู้เขียนจึงได้คัดเลือกห้วยมุกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนทางวิทยาศาสตร์ โดยนำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการใช้จักรยานเป็นพาหนะเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามลำห้วย ซึ่งแบ่งออกเป็นแหล่งเรียนรู้ย่อย ๘ แห่ง ดังนี้ พันธุ์กรรมชาวผู้ไท เพ็ญสวนแก้วมังกร สวนคุณลุงไพฑูรย์ ฟาร์มโคขุนลุงวัฒนะ บ่อปลาคุณป้าสาคร ไก่พื้นเมืองของคุณลุงแดง สัตว์เลี้ยงของคุณยายคำพาง และสวนป่าภูดิน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ทั้ง ๘ แห่ง ได้จัดให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร ดังแสดงในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ความสอดคล้องระหว่างสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้

สาระที่	มาตรฐานที่	แหล่งเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้
๑. สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ๔. แรงและการเคลื่อนที่	ว ๑.๑, ว ๑.๒ ว ๔.๑	๑. พันธุกรรมชาวผู้ไท ๒. ฟาร์มโคขุนลุงวัฒนะ ๓. โกพื้นเมืองของคุณลุงแดง ๔. เทียวสวนแก้วมังกร ๕. สัตว์เลี้ยงของคุณยายคำพาง	๑. สิ่งมีชีวิตและลักษณะทางพันธุกรรมของพืชและสัตว์ ๒. แรงและความดันในการเกษตร
๒. ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ๕. พลังงาน	ว ๒.๑, ว ๒.๒ ว ๕.๑	๑. สวนป่าภูดิน ๒. บ่อปลาคุณป้าสาคร ๓. สวนคุณลุงไพฑูรย์	๓. ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ๔. การใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในแหล่งเรียนรู้ชุมชนห้วยมุก

๑. นักเรียนแต่ละกลุ่มใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้ชุมชน

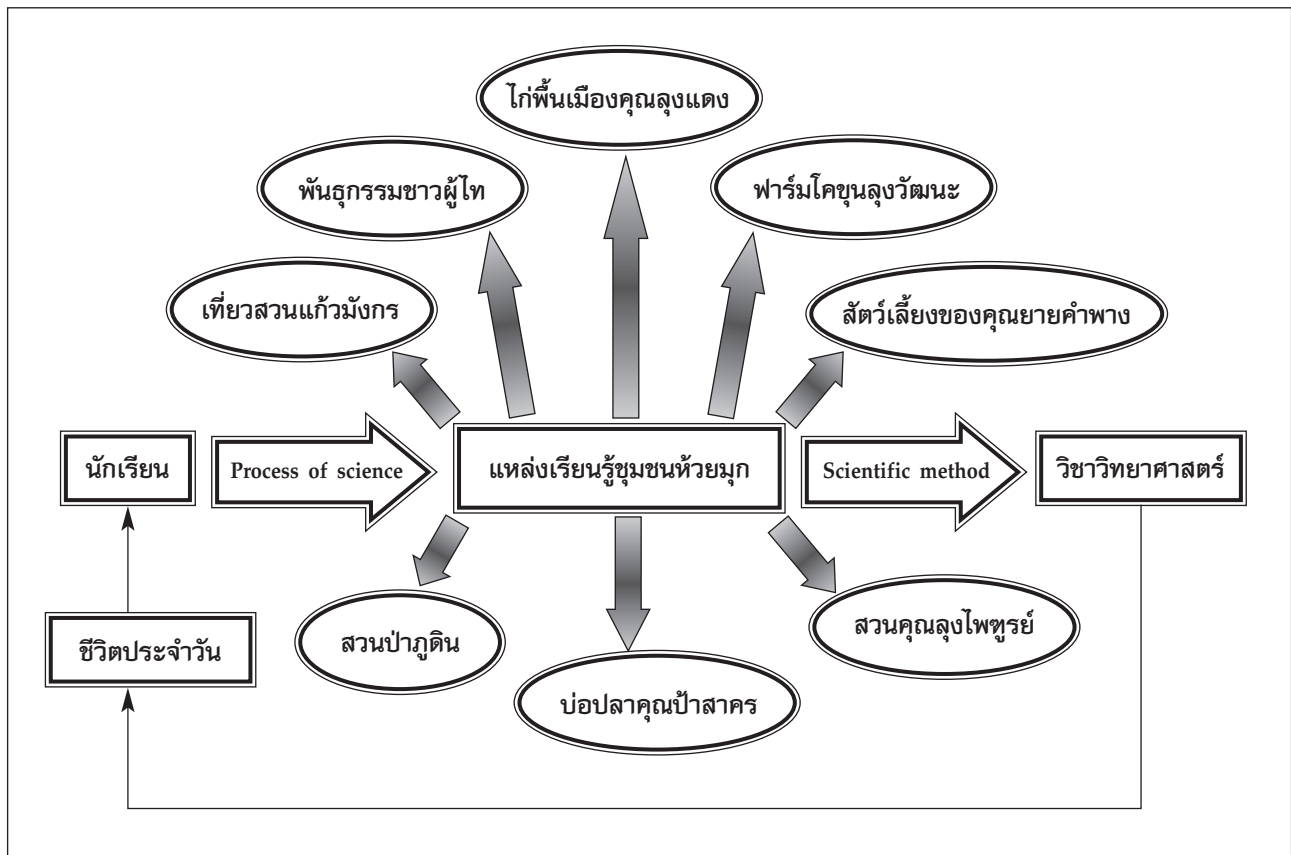
๒. ครูสร้างแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาการคิดของนักเรียนตามทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในที่นี้คือ ทักษะขั้นพื้นฐาน ๘ ทักษะ

๓. นักเรียนแต่ละคนทดสอบเป็นรายบุคคลซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรมกลุ่มและแบบทดสอบความรู้โดยไม่ซ้ำกัน ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ฝึกการแก้ปัญหา และใช้กระบวนการกลุ่มในสถานการณ์จริง

ดังนั้นนอกจากเราจะได้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ ซึ่งมีเท่ากับจำนวนกลุ่มนักเรียนแล้ว เรายังได้แบบฝึกทักษะขั้นมูลฐาน ๘ ทักษะ เท่ากับจำนวนปัญหาของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยไม่ซ้ำกันแต่มีความยากง่ายเท่ากัน

บทสรุป

แหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ข้อ ๕.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หลักสูตรและการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยครูเป็นผู้จัดหาและคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนในแต่ละชั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่น ตัวอย่างวิชาวิทยาศาสตร์ข้างต้น ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของสะพานเชื่อมต่อช่องว่างระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน โดยใช้ **แหล่งเรียนรู้ชุมชนห้วยมุก เป็นสะพาน** ดังแผนภูมิที่ ๒

แผนภูมิที่ ๒ วิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน

บรรณานุกรม

<http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Science>

<http://www.idd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/index.htm>

<http://school.obec.go.th/bankudchiangmee/vicakan3.htm>

http://sps.lpru.ac.th/script/show_article.pl?mag_id=11&group_id=51&article_id=917

http://www.ipst.ac.th/research/resuit_files/resuit49-17.shtml

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก

(๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒), ๑-๒๓. ๒๕๔๒.

ของฝาก...

สำหรับผู้(เตรียม)บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น

โดย... สมชาย สังข์เกิด

ผู้อำนวยการโรงเรียนเทคโนโลยีนครพนม

ช่วงนี้...

มีผู้สอบผ่านภาค ก เพื่อเปลี่ยนเส้นทางสู่สายงานการบริหารสถานศึกษาได้เป็นจำนวนมาก ทราบว่ายังต้องสอบให้ผ่านอีก ๒ ภาคหรือ ๒ ด้าน จึงจะถือว่าสอบได้โดยสมบูรณ์ คือ ภาค ข และ ภาค ค ผู้เขียนในฐานะที่เคยผ่านงานการบริหารสถานศึกษา สังเกต สศ. และ สพฐ. มาแล้ว ก็ขอเอาใจช่วย ขอให้สอบผ่านทุกภาคและได้อันดับต้นๆ กันทุกคน และเพื่อเป็นขวัญกำลังใจสำหรับผู้เตรียมตัวเป็นผู้บริหาร (สถานศึกษา)ทั้งหลาย ผู้เขียนขอแนะนำกระบวนการบริหารที่ส่วนใหญ่ทราบกันดีอยู่แล้ว (จึงจะไม่ขยายความ) เพื่อเป็นการทบทวน โดยถ้าเป็นของเก่าหน่อยคือ POSDCORB ซึ่ง ดร. ชูบ กาญจนประกร ได้เพิ่มคำว่า PA- เข้าไปเป็น PA-POSDCORB กล่าวคือ **ต้องมโนโยบาย (P-Policy) ที่แน่ชัด ...มี การจัดมอบ-กระจายอำนาจ (A-Authority) ที่แน่นอน...มี การวางแผน (P-Planning) ที่แน่นอน...มี การจัดองค์กร (O-Organizing) ไม่สับสน...มี การจัดวางกำลังคน (S-Staffing) ที่มีประสิทธิภาพและใช้คนให้ตรงกับงาน (put the right man on the right job)...มี การอำนวยการ (D-Directing) อย่างนักวิชาการ... มี หลักการประสานงาน (Co-Coordinating) โดยใช้กระบวนการมีมนุษยสัมพันธ์อย่างเชี่ยวชาญ... มี การรายงานผล (R-Reporting) การดำเนินงาน...และ มี หลักการบริหารงบประมาณ (B-Budgeting)อย่างชาญฉลาด... หรือถ้าจะเอาที่ทันสมัยและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ก็ต้องทฤษฎี**

การบริหารงานตามวงจรคุณภาพของ เดมมิง (Deming Quality Circle) หรือ PDCA ที่หมายถึง การรู้จักวางแผน (Plan) ทุกชิ้นงาน/ รู้การดำเนินงาน (Do) ตามแผนอย่างรอบคอบ / รู้และดำเนินการตรวจสอบ-ติดตามผลการดำเนินงาน (Check) / และรู้การปรับปรุงแก้ไข (Act) ผลการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด...นั่นเอง นอกจากนี้ ดร.สมชาย เทพแสง ยังได้พูดถึงการบริหารงานของนักบริหารว่า ควรจะมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อก้าวไปสู่ผู้บริหารระดับสูงและเป็นมืออาชีพ และสิ่งที่ผู้บริหารควรมี นอกเหนือจาก **ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน** แล้ว ก็ควรจะได้ศึกษาองค์ประกอบแนวทางการบริหารที่มีผู้รวบรวมเป็นภาษาอังกฤษไว้ ๒๐ P's เป็นส่วนเพิ่มเติม กระบวนการบริหารด้วย ก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานได้ทั้ง งาน และคน อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้สนใจทั้งหลายได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ผู้เขียนขอถอดความเป็นภาษาไทยประกอบ ดังนี้

๑. Psychology - มีจิตวิทยาในการบริหาร
๒. Personality - มีการจัดการด้านบุคลิกภาพ
๓. Pioneer - มีความซึ้ง-ทราบด้านการคิดริเริ่มและบุกเบิกอย่างสร้างสรรค์
๔. Poster - มีการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก
๕. Parent - มีความบากบั่น อดทน (มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ดูแลพ่อแม่

๖. Period - มีความแน่นอนและเที่ยงตรงต่อการบริหารเวลา

๗. Pacific - มีความสุขุมรอบคอบ

๘. Pleasure - ชอบใช้อารมณ์ขัน เพื่อแก้ไขความตึงเครียด

๙. Prudent - ไม่ขี้เกียจสร้างวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล

๑๐. Principle - ยึดหลักชัยและทฤษฎีในการทำงาน

๑๑. Perfect - ไม่เกียจคร้านที่จะทำงานให้เสร็จอย่างสมบูรณ์

๑๒. Point - เพิ่มพูนงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

๑๓. Plan - เน้นการวางแผนทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบ

๑๔. Pay - มอบหมายงานอย่างถ่วงท่วง โดยไม่เลือกที่รัก-มักที่ชัง เพื่อสร้างขวัญ-กำลังใจ

๑๕. Participation - เอาใจใส่ให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วม

๑๖. Pundit - รวมพลังกาย-ใจ ใฝ่เรียนรู้งานที่ทำเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

๑๗. Politic - รอบรู้งานการเมือง-การปกครอง ให้เบ็ดเสร็จ เพื่อเข้าถึงประชาชน

๑๘. Poet - ทำตนให้เป็นผู้ชำนาญด้านการใช้สำนวน-โวหาร เพื่อการจัดการ-บริหาร

๑๙. Perception - ต้องคาดการณ์-หยั่งรู้ และตรวจทาน ได้อย่างทันเหตุการณ์ และ

๒๐. Psycho - มีจิตวิญญาณของนักบริหารอย่างเต็มศักยภาพ

นอกจากนี้ ดร.สมชาย เทพแสง ยังได้พูดถึงแนวทางที่จะสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง หรือยุทธศาสตร์ที่จะส่งผลสำเร็จต่อการบริหารงานว่าควรยึดหลัก CARD คือ

๑. C-Constancy - ความซื่อสัตย์ แน่วแน่ และจริงจัง

๒. A-Aim - ความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายที่ตรงกรอบ

๓. R-Responsibility - ความรับผิดชอบ เอาใจใส่ในงาน

๔. D-Democracy - ใช้หลักการประชาธิปไตยในการ(ทำ)บริหาร

กับภูมิคุ้มกัน ๖ RE- ที่จะช่วยเสริมให้องค์กรเข้มแข็งยิ่งขึ้น คือ

๑. Realisable - มีความเข้าใจในการจัดองค์การ

๒. Rearrange - รู้หลักการประสานเพื่อปรับปรุง

๓. Reformation - มุ่งสู่การปฏิรูปองค์การ เพื่อให้เกิดมรรคผล

๔. Relationship - อุทิศตนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

๕. Religion - มุ่งมั่นสร้างความเชื่อ-ศรัทธา

๖. Report - หาแนวทางประเมินผลการปฏิบัติงาน

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า (ว่าที่ ผอ.) และผู้บริหารทั้งหลายคงจะได้แนวคิดเพื่อการบริหารโรงเรียนหรือองค์กรให้เป็นที่ถูกตา ต่องใจ เพื่อสร้างศรัทธา ความพึงพอใจ ชอบใจ ถูกใจ และพอใจ ให้กับผู้มีส่วนได้เสีย ที่จะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือหน่วยงาน และองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้ของวศรชุดใหม่

โดย... ดร.สุรินทร์ ชุมสาย ณ อยุธยา

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แผนการจัดการเรียนรู้กับครูเป็นเรื่องที่อยู่คู่กันมาทุกยุคทุกสมัย ในชื่อที่รู้จักกันดีคือแผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญกับครูทุกระดับ ทุกกลุ่มสาระ เพราะจะเป็นแนวทางที่จะทำให้ครูจัดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก่อนที่นิสิตครูหรือครูประจำการจะเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ควรศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ หลักสูตรสถานศึกษา จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยาการศึกษา การพัฒนาหุปัญญา การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด รูปแบบการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอน ลีลาการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้หรือแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ และการจัดการชั้นเรียน สารหรือเนื้อหาที่จะต้องสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้ ซึ่งมี ๕ ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และต้องพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรต้องการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย

และมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑ : ๖-๗)

ทิสนา แยมมณี (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ : ๑๑-๑๒)

ได้เสนอแนวคิดที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียกว่าแนวคิดหรือหลักการ CIPPA ซึ่งประกอบด้วย C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism คือทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึงการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย P มาจากคำว่า Process Learning ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ A มาจากคำว่า Application ซึ่งหมายถึงการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนนั้นจะต้องหารูปแบบการสอน วิธีสอนหรือเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละเรื่องและเหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งบริบทต่างๆ และข้อจำกัดต่างๆ ด้วย ดังนั้นผู้ที่วางแผนการจัดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องมีความรู้เรื่องรูปแบบการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาต่างๆ รูปแบบการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนมีให้เลือกใช้มากมาย ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ว่าเนื้อหาเรื่องใดควรจะใช้วิธีสอนแบบใดจึงจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดีและรวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อยและสามารถทำได้ภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ รูปแบบการสอน

แต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต่างกัน บางรูปแบบเหมาะกับเนื้อหาที่เน้นด้านความรู้ บางรูปแบบเหมาะกับเนื้อหาที่เน้นการพัฒนาทักษะนิสัย บางรูปแบบเหมาะกับเนื้อหาที่เน้นการพัฒนาทักษะต่างๆ บางรูปแบบเหมาะกับเนื้อหาที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ ครูจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาว่า ต้องการพัฒนาด้านใด แล้วเลือกรูปแบบหรือวิธีสอน หรือเทคนิคการสอนให้เหมาะสม เช่น ในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องสอนแบบ บูรณาการเพราะมีครูน้อย ครูจำเป็นต้องใช้รูปแบบ การสอนที่เน้นการบูรณาการ เป็นต้น

เมื่อจัดการเรียนรู้แล้วต้องการรู้ว่าผู้เรียนเกิด การเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร ต้องวางแผนการวัดผล และประเมินผลว่าจะวัดอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไรวัด มีเกณฑ์การประเมินผลอย่างไร ต้องดูว่าในแผนการ จัดการเรียนรู้ตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างไร ต้องวัดให้ตรงตามที่ตั้งไว้ ครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวัดและการประเมินผลการ เรียนรู้ รวมทั้งการประเมินตามสภาพจริงที่จำเป็นต้อง นำมาใช้กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ทุกด้าน ในการสอนแต่ละเรื่องต้องสามารถสร้างเครื่องมือวัด ได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัดและหาประสิทธิภาพของ เครื่องมือแต่ละชนิดได้ สามารถสร้างเกณฑ์ในการ ประเมินผลได้อย่างยุติธรรมและชัดเจน การวัดผลและ ประเมินผลเป็นจุดที่สำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ครูบางคนเลยที่จะเขียนให้ชัดเจน บางคนเขียนไว้ กว้างๆ อ่านแล้วก็ไม่รู้ว่าจะวัดและประเมินอย่างไร

ดังนั้นก่อนที่ครูจะเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ต้องวิเคราะห์ข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ ทุกด้าน เช่น ความรู้ ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพของครู สื่อและอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ เวลา สถานที่เรียน ความรู้พื้นฐานและความสนใจของ ผู้เรียน สภาพชุมชน เป็นต้น การพิจารณาข้อจำกัด อย่างรอบคอบจะทำให้วางแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดี ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย รายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี สาระสำคัญ (ความคิด รวบยอด) จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล บันทึกผลการจัดการเรียนรู้ และภาคผนวก ซึ่งผู้เขียนจะขออธิบายวิธีการเขียน ดังนี้

๑. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ควรบอก รายละเอียดที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนที่ จำเป็นต้องบอก คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ หน่วยการ เรียนรู้ เรื่องที่สอน วัน เดือน ปีที่สอน เวลาที่ใช้ใน การสอน ชั้นที่สอน รายละเอียดของแผนการจัดการ เรียนรู้จะแตกต่างกันบ้าง ขึ้นอยู่กับโรงเรียนจะกำหนด แบบฟอร์มขึ้นมา ไม่มีใครถูก ไม่มีใครผิด ครูควร ประยุกต์ตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน

๒. มาตรฐานการเรียนรู้ ต้องมาจากหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่กำหนดไว้ในแต่ละสาระ แผนการจัดการเรียนรู้ แต่ละแผนต้องบอกได้ว่าเชื่อมโยงกับมาตรฐานการ เรียนรู้ในข้อใด จะเชื่อมั่นได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ แผนนั้นสอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร หลักสูตร ที่ใช้อยู่นี้เป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน แผนการจัด การเรียนรู้ก็ต้องอิงมาตรฐานเช่นกัน ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้ กำหนดตัวชี้วัดชั้นปีของแต่ละมาตรฐานไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้รู้ว่าแต่ละชั้นปีต้องทำอะไรได้บ้างในมาตรฐาน นั้นๆ ก่อนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ครูจะต้องวิเคราะห์ ว่าตัวชี้วัดชั้นปีในมาตรฐานนั้นมีอะไรบ้าง แผนการจัด การเรียนรู้แผนต่างๆ จะส่งผลต่อตัวชี้วัดชั้นปีข้อใด เมื่อสอนครบทุกแผนในมาตรฐานนั้นๆ จะต้องได้ครบ ทุกตัวชี้วัดชั้นปี จะทำให้ผู้เรียนได้มาตรฐานตามตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

๓. การเขียนสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด (concept) เป็นเรื่องยากของครูเรื่องหนึ่ง นิสิตครู

ส่วนหนึ่งจะเขียนเหมือนจุดประสงค์ บางคนก็ลอกเนื้อหาทั้งหมดมาใส่ไว้ บางคนก็ย่อตอนใดตอนหนึ่งของเนื้อหาใส่ไว้ ซึ่งไม่ถูกต้อง การเขียนสาระสำคัญต้องสรุปให้เห็นสาระที่เป็นแก่นของความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างครบถ้วนและถูกต้องสมบูรณ์ ครูจะต้องวิเคราะห์ก่อนว่าเนื้อหาที่จะสอนนั้น อะไรคือสิ่งที่สำคัญที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เรียกว่าเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ต้องสามารถสกัดออกมาให้ได้แล้วจึงเขียนเป็นสาระสำคัญ จะเขียนเป็นความเรียงหรือเป็นข้อๆ ก็แล้วแต่ลักษณะของเนื้อหาที่สอน ความคิดรวบยอดจะต้องครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดไม่ใช่เป็นเพียงบางส่วนของเนื้อหาในแผนนั้น

๔. จุดประสงค์การเรียนรู้มีสองประเภทคือจุดประสงค์การเรียนรู้ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ในช่วงหนึ่งมีการใช้คำว่าจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง ซึ่งมาจากจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั่นเอง การเขียนจุดประสงค์ทั้งสองประเภทนี้ต้องสอดคล้องกันเพราะจุดประสงค์ทั่วไปจะบอกจุดประสงค์หรือเป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้แผนนั้นว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไร เช่น ต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำคล้องจอง จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมก็ต้องเขียนให้สอดคล้องกันว่าพฤติกรรมใดที่แสดงว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคำคล้องจอง เช่น บอกลักษณะของคำคล้องจองได้ถูกต้อง อ่านคำคล้องจองได้ถูกต้อง คำที่นำมาเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจะต้องมาจากความรู้ความเข้าใจของครูในเรื่องจุดมุ่งหมายทางการศึกษาว่าต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติและทักษะในเรื่องนั้นในระดับใดและต้องเป็นคำที่แสดงถึงพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ เป็นพฤติกรรมที่จะนำทางผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์ปลายทางหรือจุดประสงค์ทั่วไปนั่นเอง ถ้าครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจุดมุ่งหมายทางการศึกษามาก่อน ครูจะไม่สามารถใช้คำต่างๆ ตามระดับการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย

และทักษะพิสัยครอบคลุมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน ครูมักจะใช้คำที่แสดงพฤติกรรมในระดับความจำ ความเข้าใจ ซึ่งเนื้อหาบางเรื่องต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ขั้นนำไปใช้หรือวิเคราะห์หรือสังเคราะห์และประเมินค่า

การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตามหลักการที่ถูกต้องจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสามอย่างคือ สถานการณ์ พฤติกรรมและเกณฑ์ เช่น เมื่อกำหนดคำให้ ๑๐ คำ นักเรียนสามารถบอกลักษณะคำคล้องจองได้ถูกต้อง ๘ คำ สถานการณ์คือ เมื่อกำหนดคำให้ ๑๐ คำ พฤติกรรมคือบอกลักษณะคำคล้องจอง เกณฑ์คือถูกต้อง ๘ คำ แต่ผู้สอนมักจะเขียนสถานการณ์และเกณฑ์ ส่วนใหญ่จะเขียนแต่พฤติกรรมเท่านั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเขียนพฤติกรรมกับเกณฑ์ เพราะการเขียนเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจนจะมีประโยชน์ตรงที่ครูจะวัดและประเมินผลได้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนสถานการณ์จะละไว้ในความเข้าใจก็ได้ แต่ต้องรู้ที่กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมภายใต้สถานการณ์อะไรหรือมีเงื่อนไขอย่างไร

๕. สาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่จะสอน ครูต้องวิเคราะห์ว่าเป็นเนื้อหาในระดับใด คือเนื้อหาที่เป็นข้อมูลและกระบวนการ ความคิดและหลักการเบื้องต้น ความคิดรวบยอดและระบบความคิด เนื้อหาแต่ละประเภทจะใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การเลือกเนื้อหาต้องเลือกเนื้อหาที่จำเป็นหรือเนื้อหาที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้ก่อน ครูต้องวิเคราะห์ว่าอะไรคือแก่นของสาระที่จะสอน เนื้อหาอะไรที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ดีที่สุดหรือเนื้อหาที่ต้องรู้ ขึ้นต่อไปก็พิจารณาว่าเนื้อหาอะไรที่ผู้เรียนควรรู้และเนื้อหาที่รู้ไว้ก็ดีเพราะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในการจัดลำดับเนื้อหาจะต้องจัดลำดับจากง่ายไปหายาก จากเรื่องใกล้ตัวไปไกลตัว จากรูปธรรมไปนามธรรม ถ้าเป็นเหตุการณ์ก็ต้องจัดลำดับก่อนหลังไม่ให้สับสน จัดลำดับจากเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงไปสู่เนื้อหาที่เป็นระบบความคิด การเลือกเนื้อเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

เพราะหากเลือกไม่ดีก็จะไม่บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

๖. การเขียนกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ ควรเขียนให้ละเอียด ชัดเจน ให้เห็นบทบาทของผู้เรียน และบทบาทของครู อธิบายกิจกรรมต่างๆ เป็นลำดับ ขั้นตอนให้เข้าใจ ที่นิยมกันจะแบ่งกิจกรรมเป็นสามขั้น คือ ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอน และขั้นการสรุป บางโรงเรียนอาจจะใช้คำอื่น เช่น กิจกรรม นำสู่บทเรียน กิจกรรมนำเสนอเนื้อหา และกิจกรรม สรุปความคิดรวบยอด หรืออื่นๆ ที่โรงเรียนคิดขึ้นมา ก็ไม่แปลกอะไร สรุปคือมีขั้นนำ ขั้นสอนและขั้นสรุป ในการคิดกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูจะต้องใช้ความรู้ด้านทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในระดับที่จะสอน ใช้หลักการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวา และการพัฒนาหูปัญญา ใช้หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ต้องยึดหลักการเรียนรู้ตามมาตรา ๒๔ ในพระราชบัญญัติ การศึกษา เลือกใช้รูปแบบการสอน วิธีสอนและเทคนิค การสอนที่เหมาะสม คำนึงถึงบรรยากาศและการจัดการ ชั้นเรียน สีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เลือก ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบทเรียน ที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษคือจุดประสงค์การเรียนรู้ของ แผนการจัดการเรียนรู้ที่กำลังเขียนอยู่ จะเห็นว่าถ้าครู ไม่ได้ศึกษาเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นอย่างดีก็จะ ไม่สามารถวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดี ครูจะต้องวิเคราะห์ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องแล้วจึงกำหนด กระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะนำพา ผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

๗. หลักการเขียนในหัวข้อสื่อและแหล่งเรียนรู้ ในแผนการจัดการเรียนรู้ ต้องดูจากกระบวนการหรือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เขียนไว้ในแต่ละขั้น พิจารณาว่า ต้องใช้สื่อการสอนอะไรที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้อย่างรวดเร็วและเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน แหล่งเรียนรู้

ประเภทใดที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับสื่อและแหล่งเรียนรู้ ให้เข้าใจก่อน ครูจะต้องมีข้อมูลแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วย จึงจะสามารถเลือกใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

๘. ในการเขียนการวัดผลและการประเมินผล คือต้องดูที่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผน การจัดการเรียนรู้นั้น แล้ววัดให้ตรงกับจุดประสงค์ ทุกข้อที่กำหนดไว้ ควรบอกวิธีการวัดผล เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล และเกณฑ์ในการประเมินผล ครูจึง ต้องศึกษาเรื่องการวัดผลและการประเมินผลมาก่อน จึงจะสามารถกำหนดวิธีการสร้างเครื่องมือ สร้าง เกณฑ์การประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. หลังจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ครูควรบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ว่า เป็น อย่างไรบ้าง ประเด็นที่ควรบันทึกคือเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เป็นอย่างไร การจัดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ การเรียนรู้หรือไม่ การวัดและประเมินผลเป็นอย่างไร ในการจัดการเรียนรู้มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง จะปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างไร ข้อสังเกตที่พบ ในขณะที่จัดการเรียนรู้ และอื่นๆ ที่ครูเห็นว่ามีประโยชน์

๑๐. ภาคผนวกในแผนการจัดการเรียนรู้ คือ สิ่งที่ครูไม่ต้องการใส่ไว้ในส่วนของแผนการจัดการ เรียนรู้ให้กรูกรัง เช่น เนื้อหา ใบงาน ใบความรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล เกณฑ์การวัดและ ประเมินผล กิจกรรมแบ่งกลุ่มที่ต้องใช้คำอธิบายยืดยาว จึงจะเข้าใจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ควรใส่ไว้ในภาคผนวก ของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ เพราะเป็นสิ่งที่ มี ประโยชน์ต่อผู้สอนเองและต่อผู้ที่ตรวจแผน รวมทั้ง ผู้ที่จะต้องสอนแทน เมื่อแผนการจัดการเรียนรู้ถูก เผยแพร่ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านเป็นอันมาก

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ทุกส่วนต้องมีความสัมพันธ์กัน การตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยตนเองง่ายๆ คือดูว่าทุกส่วนสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าไม่สัมพันธ์กันแสดงว่ามีความผิดพลาดในการวางแผน เกิดขึ้น ควรวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของแผนนั้น

ใหม่และแก้ไขให้ถูกต้อง วิเคราะห์ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้คืออะไร กระบวนการเรียนรู้ทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

แผนการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วยังต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหุปัญญา การพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนตามศักยภาพ

ของแต่ละคนด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จึงควรทำไว้สำหรับสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีวิธีการเรียนรู้ต่างกัน มีความรู้เดิมต่างกัน มีความสามารถทางปัญญาต่างกัน ย่อมต้องการวิธีการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ครูยุคใหม่จะต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคลให้มากขึ้น ต้องวิเคราะห์บริบทและข้อจำกัดต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน ก่อนที่จะวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๑). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ทิตินา แคมมณี. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). **การเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นสำคัญ โมเดล ชิปปา (CIPPA MODEL)**. เอกสารอัดสำเนา.

_____. (๒๕๕๔). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.

_____. (๒๕๕๐). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานয়กรฐมนตรี. (๒๕๕๕). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พรักหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สอนอ่านจับใจความตามสัปดาห์คุณ

วิภาวรรณ ไกรภูมิ ครู คศ.๒ โรงเรียนบ้านชาวกุลทพญา สพท. ระยอง เขต ๑

การอ่านจับใจความ คือ การอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญ และส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่อง

ใจความสำคัญของเรื่อง คือ ข้อความที่มีสาระคลุมข้อความอื่นๆ ในย่อหน้านั้นหรือเรื่องนั้นทั้งหมด ข้อความอื่นๆ เป็นเพียงส่วนขยายใจความสำคัญเท่านั้น ข้อความหนึ่งหรือตอนหนึ่งจะมีใจความสำคัญที่สุดเพียงหนึ่งเดียว นอกนั้นเป็นใจความรอง คำว่าใจความสำคัญนี้ ผู้รู้ได้เรียกไว้เป็นหลายอย่าง เช่น ข้อคิดสำคัญของเรื่อง แก่นของเรื่อง หรือ ความคิดหลักของเรื่อง แต่จะเป็นอย่างไรก็ตาม ใจความสำคัญก็คือสิ่งที่ เป็นสาระที่สำคัญที่สุดของเรื่องนั่นเอง

แนวการอ่านจับใจความ การอ่านจับใจความให้บรรลุจุดประสงค์ มีแนวทางดังนี้

๑. ตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านได้ชัดเจน เช่น อ่านเพื่อหาความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน เพราะจะเป็นแนวทางกำหนดการอ่านได้อย่างเหมาะสม และจับใจความหรือคำตอบได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

๒. สรุทส่วนประกอบของหนังสืออย่างคร่าวๆ เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ คำชี้แจงการใช้หนังสือ ภาคผนวก ฯลฯ เพราะส่วนประกอบของหนังสือจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหรือหนังสือที่อ่านได้กว้างขวาง และรวดเร็ว

๓. ทำความเข้าใจลักษณะของหนังสือว่าประเภทใด เช่น สารคดี ตำรา บทความ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้มีแนวทางอ่านจับใจความสำคัญได้ง่าย

๔. ใช้ความสามารถทางภาษาในด้านการแปลความหมายของคำ ประโยค และข้อความต่างๆ อย่างถูกต้องรวดเร็ว

๕. ใช้ประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมาประกอบ จะทำความเข้าใจและจับใจความที่อ่านได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น

ขั้นตอนการอ่านจับใจความ

๑. อ่านผ่านๆ โดยตลอด เพื่อให้รู้ว่าเรื่องที่อ่านว่าด้วยเรื่องอะไร จุดใดเป็นจุดสำคัญของเรื่อง

๒. อ่านให้ละเอียด เพื่อทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ไม่ควรหยุดอ่านระหว่างเรื่องเพราะจะทำให้ความเข้าใจไม่ติดต่อกัน

๓. อ่านซ้ำตอนที่ไมเข้าใจ และตรวจสอบความเข้าใจบางตอนให้แน่นอนถูกต้อง

๔. เรียบเรียงใจความสำคัญของเรื่องด้วยตนเอง

โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยการอ่านและการค้นคว้าให้เกิดกับผู้เรียน ให้ได้มีพื้นฐานการอ่านและเกิดนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้า และนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเองกับการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ การอ่านเป็นนิสัยที่ต้องการการปลูกฝัง และถ้าผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน การค้นคว้าและการพัฒนาตนเองด้วยการอ่าน จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้อย่างวิเศษ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การอ่านจับใจความเป็นวิธีการหนึ่งที่ครูสามารถจัดให้นักเรียนได้ไม่ยาก การสร้างแบบฝึกพัฒนาการอ่านจับใจความ จากแหล่งการอ่านต่างๆ สร้างความน่าสนใจในการอ่านได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทร้อยกรอง

สอนการอ่านทำนองเสนาะ คำศัพท์ สัมผัส แผนผัง และ การจับใจความ

การใช้บทร้อยกรองในการอ่านจับใจความ

บทร้อยกรองสามารถใช้ในการพัฒนาการอ่านจับใจความ เหมาะกับนักเรียนทุกระดับชั้น ครูผู้สอนควรเลือกรูปแบบบทร้อยกรองให้เหมาะกับการเรียนรู้และวัยของผู้เรียน ตั้งแต่คำสัมผัสคล้องจองง่ายๆ กลอนสี่ กลอนหก กลอนสุภาพ จนถึงคำประพันธ์ที่เรียนตามระดับชั้น ที่มาของบทร้อยกรองในการอ่านจับใจความ อาจมาจาก

๑. บทร้อยกรองที่มาจากวรรณคดีที่มีข้อคิด เช่น เรื่องพระอภัยมณี ของสุนทรภู่

ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร

แม้อยู่ในใต้หล้าสุธาธาร

แม้นือเย็นเป็นห้วงมหรณพ

แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา

แม้เป็นถ้ำอำไพใครเป็นหงส์

ขอติดตามทราบนงนวลละออง

ไม่สิ้นสุดความรักสมัคสมาน

ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา

พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา

เชยผกาโกสุมปทุมทอง

จะร่อนลงสิงสู่เป็นคู่สอง

เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป

๒. บทร้อยกรองที่ครูแต่งขึ้นตามเนื้อหาที่ต้องการสอน เช่น กอเอ๋ยกอไก่อ่ ของครูวิ

กอเอ๋ยกอไ้ สอนให้เด็กอ่าน เรียนรู้ไม่นาน ขั้ขานท่องจำ
 ขอไข่ต้มกิน คู้้นล้นเคยทำ แม่ต้มประจำ เข้าคำกินดี
 ขอขวดลวดลาย มีขายทุกที่ น้ำส้มเป๊ปซี่ มีขวดสวยใส
 คอควายเทียมเกวียน เดินเวียนเรื่อยไป ทำนาลากไถ ในทุ่งสีทอง
 คอคนกล้วยผี ไม่มีสมอง จงเร่งไถร่ตรอง ลองกล้าสักที
 ฆอระฆังใหญ่ ดีได้เสียงดี ระฆังใบนี้ มีไว้บอกยาม
 งองูเลื้อยช้า มันมากกลางสนาม เด็กเดินไล่ตาม ตามมาระวัง

เลือกบทร้อยกรองได้แล้ว นำมาฝึก

- การอ่านทำนองเสนาะตามรูปแบบ
- การอ่านจับใจความ
- สอดแทรกความสวยงามทางภาษา การใช้คำและสัมผัส

บทเพลง สอนการอ่าน การร้องเพลง สัมผัสทาง ภาษา และการอ่านจับใจความ

การใช้บทเพลงในการสอนอ่านจับใจความ

บทเพลง เป็นสิ่งที่นักเรียนสนใจอยู่แล้ว ทั้งยังมีความงามของภาษา มีท่วงทำนองที่น่าสนใจในการอ่าน และร้องตามทำนอง การเลือกใช้เพลง จะช่วยส่งเสริมความน่าสนใจของการอ่านจับใจความได้ เช่น

เจียมเพราะจน เป็นคนอย่างช้า เกิดเป็นราชาเงินผ่อนเมืองไทย ทำงานทำเงิน
 ทำเกินเงินเดือน เศรษฐกิจตลาดเคลื่อนเงินเดือนไม่พอใช้ ให้เราทำงานทำแลกเงินตรา
 แต่ตอนนี้ราคาต่ำกว่าความเป็นไป การค้าการขายก็คิดให้มีเงินผ่อน ดาวน้ไม่เดือดร้อน
 ผ่อนตามสบาย ข้าวของเครื่องใช้ก็ซื้อได้ด้วยดาวน้ ผ่อนกันยาวยาว ดอกเบี้ยบานตะไท
 ดอกทิวคูณก็หมุนเดือนชนเดือน เขาคอยมาเตือนว่าผ่อนช้าเกินไป ก็อยากจะใช้แต่
 ของจำเป็น เออ เออเออ เออเออ (เพลงราชาเงินผ่อน ของวงคาราบาว)

การใช้เพลง นอกจากสอนการอ่านจับใจความ สามารถบูรณาการ ดนตรี สอนการร้องเพลงก่อนการจับใจความ การอ่านและร้องเพลงช่วยการออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน และเพลงทุกคำยเป็นที่น่าสนใจของผู้เรียน ครูสามารถเลือกเพลงฮิต เพลงปลุกใจ เพลงพระราชนิพนธ์ หรือเพลงที่เด็กชอบร้อง มาใช้จูงใจในการอ่านและสอนบูรณาการได้อย่างยอดเยี่ยม

ข่าวเหตุการณ์ สอนการอ่านออกเสียง การอ่านจับใจความ

การใช้ข่าวเหตุการณ์ในการสอนอ่านจับใจความ

ข่าว เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่กำลังเป็นที่รู้จัก เป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจ การอ่านและจับใจความจึงจะจูงใจในการอ่านศึกษาหาข้อมูล ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ นำมาใช้เป็นข้อมูลการอ่าน เช่น

รายงานข่าวเอพีแฉ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐ พบศพนักผจญภัยชาวรัสเซีย ใกล้ภูเขาเอเวอเรสต์ ยอดเขาที่ได้ชื่อว่าสูงที่สุดในโลก ตั้งอยู่ในประเทศเนปาล โดยศพนักผจญภัยดังกล่าว เป็นหนึ่งในจำนวนนักเดินทางที่พยายามพิชิตยอดเขาเอเวอเรสต์ ในขณะที่นักผจญภัยอีก ๖ คน ยังหายสาบสูญอยู่ ซึ่งคาดว่า คงเสียชีวิตแล้วเช่นเดียวกัน นายทอดด์ เบิร์ลสัน หนึ่งในทีมพิชิตยอดเขาเอเวอเรสต์ ได้เขียนข้อความผ่านอินเทอร์เน็ต จากเบสแคมป์ ใกล้เอเวอเรสต์ว่า “ผู้ที่พยายามพิชิตยอดเขาเอเวอเรสต์ เสียชีวิตไปแล้วหลายคน แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ต้องการพิชิตยอดเขานี้ แม้ว่าต้องเอาชีวิตเข้าเสี่ยงก็ตาม”

ใช้หัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ เอช ๑ เอ็น ๑ เป็น โรคที่แพร่ติดต่อระหว่างคนสู่คน พบครั้งแรกที่ประเทศเม็กซิโก และ สหรัฐอเมริกา ตอนนี้ได้แพร่ไปในหลายประเทศทั่วโลก

การแพร่เชื้อเกิดจากการสัมผัสโดยตรงกับผู้ป่วย การจาม ไอ ถ่มเสมหะ น้ำลาย สัมผัสใน ระยะเพียง ๑ เมตร เชื้อจะปนเปื้อนอยู่กับข้าวของเครื่องใช้ โทรศัพท์ ลูกบิดประตู โต๊ะเก้าอี้ แล้วเข้าสู่ร่างกายทางจมูก ปาก และตา ผู้ป่วยจะเริ่มมีอาการหลังจากรับเชื้อ ไวรัส ๑-๓ วัน อาการใกล้เคียงกับไข้หวัดใหญ่ คือ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยเนื้อตัว อ่อนเพลีย อาเจียน และมีอาการท้องเสียร่วมด้วย

ข้อมูลข่าวสารที่กำลังเป็นที่สนใจ นำมาตั้งเป็นตุ๊กตาให้ผู้เรียนฝึกการอ่านและเก็บใจความ มาจากหลายแหล่ง ทั้งหนังสือพิมพ์ ใบเอกสารเผยแพร่ อินเทอร์เน็ต แล้วแต่คุณครูจะสรรหา ทั้งนี้ก็เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการพัฒนาคุณภาพการอ่านของผู้เรียน นอกจากข่าวเหตุการณ์แล้ว คุณครูยังสามารถใช้ข้อความที่น่าสนใจจากแหล่งการอ่านต่างๆ เช่น นิตยสาร เอกสารแจก ข้อความที่พบทั่วไป ก็นำมาใช้สอนการอ่านจับใจความได้เช่นกัน

นิทาน ปริศนาคำทาย สอบการอ่านและจับใจความ

การใช้นิทาน/ปริศนาคำทายในการสอนอ่านจับใจความ

นิทานไทย นิทานต่างประเทศ นิทานพื้นเมือง ตำนาน เรื่องเล่า เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจอยู่แล้ว คุณครูเลือกมา เป็นเรื่องสั้น ตัดตอนที่สนุกสนานมาเพียงบางตอน ก็เพียงพอในการพัฒนาการอ่าน

ปริศนาคำทาย อะไรเอ่ย คำคล้องจองร้องเล่น เพลงเด็กประกอบการเล่น แล้วแต่ความสนใจเหมาะสมกับวัย คุณครูเลือกใช้ได้ตามความสนใจของทั้งคุณครูและผู้เรียน

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีราชสีห์ตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในป่า.....
 เขี้ยวเหมือนพระอินทร์ บินเหมือนนก ทรบักอก นกก็ไม่ใช่.....
 บ้านทับม้า เดิมเรียกกันว่า บ้านถ้ำม้าเพราะมีเรื่องเล่าแต่ครั้งสมัย.....
 ไอ้เข้ไอ้โขง มะโรงไม้สัก ไอ้เข้ฟันหักกัดคนไม่เข้า.....

เมื่อได้ข้อความการอ่านจากวิธีการต่างๆ แล้ว ต่อไป เป็นหน้าที่คุณครูที่จะต้องสร้างกิจกรรมต่อจากการอ่าน เพื่อวัดความสามารถในการจับใจความ อาจเป็น

๑. การตั้งคำถามแบบเลือกตอบ ชักถามได้ตั้งแต่ความจำ ความเข้าใจ ถึงการวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน

๒. การตั้งคำถามปลายเปิด ให้เขียนตอบ ซึ่งก็ใช้ได้ทั้งช่วงชั้นที่ ๑ และ ๒

๓. การเขียนแผนภาพโครงเรื่องจากการอ่าน

๔. การสร้างแผนผังความคิดจากการอ่าน

๕. การวาดภาพประกอบเรื่องที่อ่าน

๖. การตั้งคำถาม-ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน

๗. การเขียนเรื่องต่อจากการอ่าน การสรุปความคิด ข้อคิด

วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลการอ่าน จากแหล่งใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับคุณครู แต่ที่สำคัญ หามาเถอะ มาช่วยกันฝึก การอ่านจับใจความ เพราะไม่ใช่เพียงการสอนการอ่าน การจับใจความ หรือการสอดแทรกคุณธรรม แต่ยังเป็น การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เกิดในตัวผู้เรียนได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

การอ่านจับใจความ. สืบค้นเมื่อ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จาก <http://www.st.ac.th/bhatips/tip49/reading1.html>

วิภาวรรณ ไกรคุ้ม. รายงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบ้านขากลูกหญ้า ปีการศึกษา ๒๕๕๐. เอกสารรายงานโครงการ สพท.ระยอง เขต ๑ ระยอง, ๒๕๕๐.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔.

รูปแบบโครงสร้างการบริหารงาน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ

โดย... ดร.บุญชู จันทร์คา

ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๓ จังหวัดลพบุรี

โรงเรียนศึกษา-

สงเคราะห์เป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งมาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๔๙๖ และแห่งแรกที่จัดตั้งคือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันมีสถานศึกษาประเภทการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน ๔๙ แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ อาจมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น อันได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาได้รับการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยและตามนโยบายด้านการศึกษาของแต่ละรัฐบาลที่แตกต่างกันมาอย่างต่อเนื่อง

ในปีการศึกษา ๒๕๕๒
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดเป้าหมายการบริหาร กลยุทธ์ และความสำเร็จในการขับเคลื่อนด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการประการหนึ่งคือ การมุ่งมั่นพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนองค์คณะบุคคลตามกฎหมายให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ควรได้รับการพัฒนาระบบบริหาร เพื่อความสำเร็จของการนํานโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติให้มากที่สุด

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนํานโยบายการจัดการศึกษา

สำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (บุญขร จันทร์ตา. ๒๕๕๐) พบว่ามีปัจจัยหนึ่งที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งคือการพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับภาระงานและเอื้อต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ หรือรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ช่วยลดความเสี่ยงและความไม่เป็นเอกภาพของสถานศึกษาหรือรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งเชิงระบบการบริหารจัดการและมุ่งเน้นการกระจายอำนาจโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่จะจัดโครงสร้างการบริหารงานหรือโครงสร้างการแบ่งลักษณะงานภายในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่มีลักษณะคล้ายๆ กับโครงสร้างการบริหารงานใน

ภาพรวมของโรงเรียนต่างๆ ไปในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ๔ กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานวิชาการ และกลุ่มบริหารงานทั่วไป การจัดโครงสร้างดังกล่าวยังไม่เอื้อต่อการบริหารงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เท่าที่ควร เนื่องจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีลักษณะการจัดการศึกษาและการให้การสงเคราะห์กลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะพิเศษ คือกลุ่มที่ประสบปัญหาความไม่พร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตหรือความไม่ยุติธรรมของครอบครัวและสังคม การบริหารงานจึงมีลักษณะที่ยุ่งยากและซับซ้อนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเชิงระบบ รวมทั้งกระแสของสังคมในปัจจุบันยังคาดหวังสูงกับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต่อบทบาทการช่วยเหลือดูแลนักเรียนในกลุ่มดังกล่าว ดังนั้นหากสภาพสังคมที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา แต่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ยังไม่มี การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ หรือไม่เปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน โรงเรียนหลายแห่งต้องประสบปัญหาด้านการขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ

ขาดทิศทางการบริหารจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดจากกระแสความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนหรือโครงสร้างการแบ่งลักษณะงานของแต่ละโรงเรียนเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังขององค์การ และหากโครงสร้างการบริหารงานได้รับการวิเคราะห์และออกแบบได้สอดคล้องกับภาระงานหรือสภาพปัญหาของแต่ละโรงเรียนแล้ว จะเป็นการเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างแน่นอน ซึ่ง Mintzberg (1979 : 216-297) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างองค์การที่มีประสิทธิผลไว้ว่า ต้องเป็นโครงสร้างขององค์การที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลได้โดยใช้ค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เอื้อต่อการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดค้นนวัตกรรมในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ เป็นโครงสร้างที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษาและส่งเสริมระบบการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิด

ของ สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ (๒๕๕๐ : ๔๖๖) เกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างองค์การสมัยใหม่ โดยจะต้องมีการประยุกต์ใช้แนวความคิดในรูปแบบการกระจายอำนาจ (Decentralization) มากกว่าการรวมอำนาจ (Centralization) มีการมอบหมายงานและอำนาจหน้าที่ให้มากขึ้น (Delegation of Work and Authority) พยายามพัฒนาโครงสร้างองค์การในรูปแบบที่แบนราบ (Flat Structure) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการเฉพาะกิจภายในโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนได้ตลอดเวลาและเมื่อปฏิบัติภาระหน้าที่เสร็จตามโครงการแล้ว คณะกรรมการเหล่านั้นก็ต้องสลายตัวไปหรือเป็นโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนและความยืดหยุ่นเป็นสำคัญ นอกจากนี้ Hoy and Miskel (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้างของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์นั้นจะต้องมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมอีกคือ ส่งเสริมการใช้กฎและวิธีการปฏิบัติที่ยืดหยุ่น มองสภาพปัญหาปัจจุบันให้เป็นโอกาสการเรียนรู้เป็นระบบที่เอื้อต่อการสนับสนุน

การตัดสินใจและสร้างความไว้วางใจ เป็นระบบที่อำนวยความสะดวกต่อการแก้ไขปัญหา เป็นระบบที่ส่งเสริมบรรยากาศความร่วมมือในการทำงาน เป็นระบบเปิดเป็นระบบที่ส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ทีมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานของโรงเรียน รวมทั้งเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ครูมีความไว้วางใจกันและมีความรู้สึกศรัทธาในวิชาชีพครูมากขึ้น เป็นสำคัญ

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งหนึ่ง ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พัฒนารูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนที่เอื้อต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งมีลักษณะเดียวกับระบบราชการกึ่งวิชาชีพ โดยปรับจากรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่ดำเนินการในรูปแบบของโรงเรียนทั่วไป (กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานวิชาการ และกลุ่ม

บริหารงานทั่วไป) มาเป็นโครงสร้างการบริหารงานรูปแบบใหม่ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำโดยแบ่งกลุ่มบริหารงานเป็น ๕ กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการระดับประถมศึกษา กลุ่มบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มอำนวยการ โดยรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นดังกล่าวนี้ ได้พัฒนาตามแนวคิดของ Mintzberg และผลการวิจัยด้านการพัฒนารูปแบบโครงสร้างองค์การประเภทสถานศึกษาของนักวิชาการอีกหลายท่าน นอกจากนี้การออกแบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนแต่ละประเภทสามารถกำหนดโครงสร้างให้เหมาะสมกับลักษณะงานทั้งนี้โดยยึดหลักสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ความสอดคล้องกับภารกิจหลักและรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ

๒. มีความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ มีความยืดหยุ่น และพร้อมต่อการปรับเปลี่ยน

๓. มีกลไกในการประสานงานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

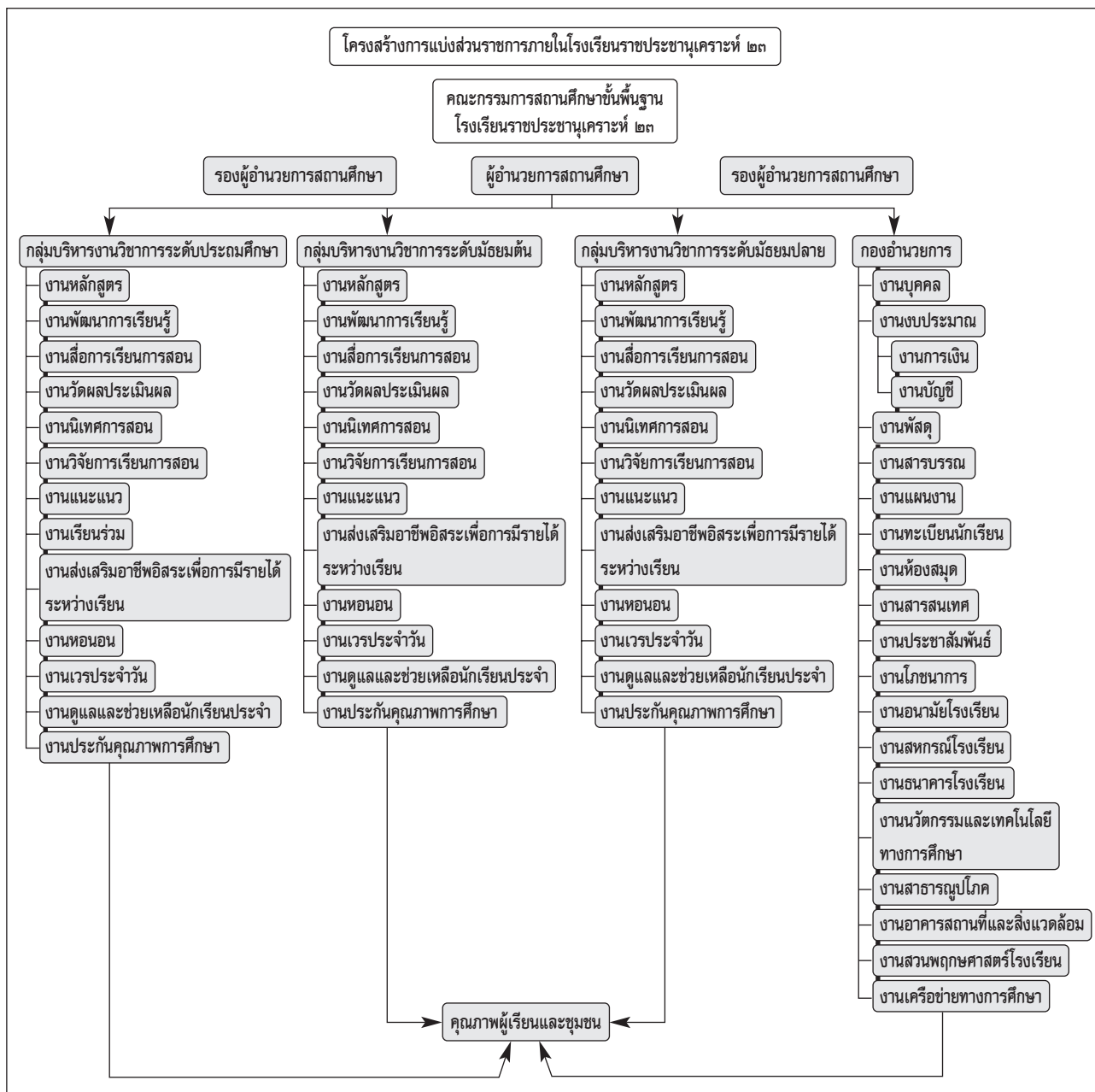
๔. มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจ ความคุ้มค่า ลดขั้นตอนการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการ

๕. คำนึงถึงความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อสัมฤทธิ์ผลของคุณภาพการศึกษา ระดับ และขนาดของสถานศึกษา จำนวนนักเรียน ผู้รับบริการ และความเหมาะสมด้านอื่นๆ

สำหรับรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำดังกล่าวนี้ เคยได้รับการพัฒนาและนำไปใช้กับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๓ จังหวัดลพบุรี ในปีการศึกษา ๒๕๔๗ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตราด ปีการศึกษา ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนทั้งสองประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำมาอย่างต่อเนื่อง ในการนี้ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๓ ได้ประมวลสภาพปัญหาปัจจุบัน ภารกิจของโรงเรียน รวมทั้งแนวโน้มกระแสความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียและสังคม จึงกำหนดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนโดยมีการพัฒนาต่อยอดและปรับบางส่วนให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองมากที่สุด ดังภาพประกอบต่อไปนี้

รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ จังหวัดพิษณุโลก

หลังจากปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนตามเจตนารมณ์ของกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วน

ราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่าโรงเรียนมีวัฒนธรรมการทำงานที่ปรับเปลี่ยนไปและส่งผลเชิงประจักษ์ถึงนักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ความเชื่อมั่นในคุณภาพของโรงเรียน

จากแนวคิดที่ว่า การบริหารสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่ชี้วัดความสำเร็จหลายประการ อันได้แก่

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปีการศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองหรือผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ความก้าวหน้าของบุคลากรของสถานศึกษา และมีการปรับปรุงองค์การอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการบริหารจัดการคุณภาพโดยภาพรวมของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่ผู้เรียนมีคุณลักษณะแตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาโครงสร้างองค์การให้เหมาะสมกับบริบทของภาระงานอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน การพัฒนาโครงสร้างการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ครั้งนี้มีกระบวนการดำเนินงานที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนและสอดคล้องกับแนวคิดของ Murgatroyd และ Morgan (1994 : 64) ดังนี้

๑.๑ โรงเรียนสามารถจัดองค์การและมอบหมายหน้าที่ให้เป็นแนวทางเดียวกัน รวมทั้งให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

๑.๒ โรงเรียนสามารถสร้างความเข้าใจแก่นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดต่อนโยบายที่มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบเป็นสำคัญ

๑.๓ โรงเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น

๑.๔ โรงเรียนสามารถจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยระบบเปิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำข้อคิดเห็นที่สะท้อนกลับมาเป็นข้อมูลการพัฒนาปรับปรุงองค์การอย่างต่อเนื่อง

๒. การกระจายอำนาจ

โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ มีลักษณะการกระจายอำนาจ โดยมีแนวคิดที่ว่าครูคือบุคคลที่ประกอบอาชีพเชิงวิชาการที่จะต้องใช้ศักยภาพจากการคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาต่อยอดคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่ถ้าหากครูต้องปฏิบัติหน้าที่ตามผู้บังคับบัญชากำหนดเป็นส่วนใหญ่ คงทำให้ครูไม่กล้าคิดเชิงสร้างสรรค์ที่จะสร้างนวัตกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากนัก และในที่สุดคงจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ทั้งปัจจุบันและในอนาคตอย่างแน่นอน ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนจึงเป็นรูปแบบที่ผู้บริหารกระจายอำนาจไปสู่ผู้ปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมีการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบและการตัดสินใจไปสู่ครูหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นและข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นการสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้ครูมีอิสระด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น แล้วยังเป็นการสร้างกระบวนการพัฒนา

ภาวะผู้นำให้กับหัวหน้ากลุ่มงาน
ต่างๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
อีกด้วย

๓. การสร้างทีมคุณภาพ

ความใฝ่ฝันของแต่ละสถานศึกษาคือต้องการให้บุคลากรทำงานเป็นทีมอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะหากองค์การใดมีทีมงานคุณภาพแล้ว โอกาสที่องค์การนั้นจะฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ดังแนวคิดที่ว่า “ผลงานที่เกิดจากแต่ละคนทำ แล้วนำมารวมกัน ไม่เท่ากับผลงานชิ้นหนึ่งที่เกิดจากทีมงานที่มีคุณภาพขององค์การนั้นๆ ร่วมกันทำจนสำเร็จ” ดังนั้น การสร้างทีมงานคุณภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหารูปแบบการพัฒนาอย่างเป็นระบบ การจัดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนประจำ เป็นแนวทางหนึ่ง ที่ส่งเสริมบรรยากาศให้มีการสร้างทีมงานคุณภาพอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ บทบาทของครูตามโครงสร้างใหม่จะมีบทบาทหน้าที่หลักที่สำคัญคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำทั้งระบบหอพัก ระบบเวรประจำวัน หรือภาระงานบริการต่างๆ ตามกรอบแนวความคิดที่ต้องการให้ครูทำงานกันเป็นทีม และเป็นทีมคุณภาพ โดยครูทั้งสามกลุ่มบริหารงานวิชาการจะมีหน้าที่ดูแลนักเรียนประจำแต่ละกลุ่มซึ่งจำแนกตามกลุ่มอายุของนักเรียน หรือระดับการศึกษาของนักเรียน ตั้งแต่ภาระงานที่หอพัก ภาระงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือภาระงานพิเศษอื่นๆ ที่โรงเรียนมอบหมาย ทีมงานจึงมีโอกาพัฒนาทักษะการทำงานเชิงลึกกับนักเรียนกลุ่มเดียวกัน ตลอดเวลาที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ สอดคล้องกับองค์ประกอบพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ การกำหนดขนาดของทีมงานที่เหมาะสม การสร้างความเป็นปึกแผ่นของทีมงาน การ

กำหนดปทัสสถานที่เหมาะสมกันของทีมงาน และการกำหนดสถานภาพของสมาชิกในทีมงานที่ชัดเจน (ธวัช สุนทรายุทธิ. ๒๕๕๑ : ๒๒๑) อย่างไรก็ตามการที่โรงเรียนต้องพัฒนาเชิงระบบให้กับทีมงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง คือ การคัดเลือกครูให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มงาน การฝึกอบรมทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับภาระงานให้กับบุคลากรของแต่ละกลุ่มงาน การให้รางวัลสำหรับทีมงานที่ทำงานประสบผลสำเร็จ และที่สำคัญคือการสร้างผู้นำให้กับทีมงานให้มีคุณลักษณะเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของทีมงาน มีความสามารถในการสร้างทีมงาน มีทักษะการสร้างขวัญและกำลังใจ พร้อมทั้งทักษะการจูงใจในทีมงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนไม่ว่าจะออกแบบโครงสร้างการบริหารงานในรูปแบบใด ต่างก็มุ่งมันที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้งานสำเร็จด้วยกันทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะแบ่งภาระงานกันทำตามบทบาทหน้าที่แล้วก็ตามการที่จะให้บุคลากรของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนั้นส่วนหนึ่งอยู่ที่การออกแบบโครงสร้างองค์การ

ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศให้บุคลากรได้มีโอกาสแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการทำงานแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ พัฒนาขึ้นตามหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมดังนี้

๔.๑ ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อกระบวนการบริหาร ในกรณีนี้โรงเรียนได้ร่วมคิดร่วมทำกับทีมผู้บริหารของโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูของแต่ละกลุ่มบริหารงานได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่กับหัวหน้ากลุ่มงานซึ่งเป็นทีมงานเดียวกัน โดยไม่ต้องกังวลแนวความคิดของผู้บริหาร จะมาครอบงำเหมือนรูปแบบการบริหารในรูปแบบเดิมแต่อย่างใด

๔.๒ เนื่องจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีภาระงานมาก ส่งผลให้ครูแต่ละคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบมากตามไปด้วย แต่โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ไม่สามารถกระทำการต่างๆ

ให้สำเร็จได้ด้วยคนเดียว จึงต้องมีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหาในข้อจำกัดดังกล่าว ดังนั้นรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมานี้จึงเอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นอย่างยิ่ง

๔.๓ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นโรงเรียนประจำบุคลากรอยู่ด้วยกันเสมือนเป็นครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง และทุกคนก็มีความผูกพันต่อองค์กรสูง ดังนั้นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าประสงค์ เพราะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความผูกพันทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม และส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนมีความเสี่ยงน้อยลงไปตามลำดับ

๕. การสร้างบรรยากาศการแข่งขันเชิงคุณภาพ

โรงเรียนมีบรรยากาศการแข่งขันเพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานระหว่างกลุ่มบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนตลอดเวลา (Benchmarking) เนื่องจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่สังกัดสำนัก

บริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเพียง ๔๔ แห่งซึ่งกระจายอยู่ห่างกันทั่วประเทศ กระบวนการสร้างบรรยากาศเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งอื่นและนำแนวคิดที่แตกต่างมาเป็นมูลเหตุในการพัฒนาแบบต่อยอดจึงเป็นการยากลำบาก การพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเป็นกลุ่มบริหารงานวิชาการ ๓ กลุ่มงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ยกเว้นความแตกต่างด้านวัยของนักเรียนแต่ละกลุ่มงาน เป็นการสร้างบรรยากาศการเปรียบเทียบเพื่อแข่งขันกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนโดยไม่ต้องเสียเวลาไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีลักษณะการบริหารจัดการแบบเดียวกัน เพียงแต่สังเกตพัฒนาการของกลุ่มงานข้างเคียง และนำข้อสังเกตมาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของสภาพปัญหาการดำเนินงาน

และพัฒนาการทำงานของตนเองได้เช่นกัน ในที่สุดโรงเรียนจะมีนวัตกรรมการบริหารจัดการที่หลากหลายและทันสมัยตลอดเวลา

๖. ความเป็นเอกภาพ ในการบริหารงาน

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาขาดความเป็นเอกภาพขององค์การในระบบเดิมประการหนึ่งคือการจัดระบบพัฒนานักเรียนแบบแยกส่วน กล่าวคือ โรงเรียนจัดแบ่งหน้าที่การดูแลนักเรียนด้านทักษะวิชาการให้กับกลุ่มบริหารงานวิชาการ แบ่งหน้าที่การดูแลนักเรียนด้านทักษะหรือพฤติกรรมของนักเรียนให้กับกลุ่มบริหารงานทั่วไป หรืองานกิจการนักเรียนหรืองานปกครองนักเรียน เมื่อนักเรียนมีปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง ครูที่ดูแลนักเรียนดังกล่าวพยายามปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดจนลืมนึกไปว่าปัญหาดังกล่าวจะต้องได้รับการแก้ไขจากส่วนอื่นๆ ด้วย หรือในบางครั้งก็เกิดเหตุการณ์โยนความรับผิดชอบให้กับกลุ่มงานอื่นดำเนินการต่างๆ ที่รู้ว่าการแก้ไขปัญหานักเรียนในคนเดียวเท่านั้นจะต้องได้รับการแก้ไขแบบบูรณาการด้วยกัน

ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลให้ระบบการบริหารงานภายในโรงเรียนเกิดความขัดแย้งกันเอง ดังนั้นการพัฒนาโครงสร้างการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ โดยรวมภารกิจการดูแลนักเรียนทุกๆ ด้านให้อยู่ภายใต้การดูแลของกลุ่มบริหารงานเดียวกัน เช่น งานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานหอนอน หรืองานเวรประจำวัน จึงทำให้เกิดระบบดูแลนักเรียนแบบบูรณาการ ในที่สุดบรรยาการการบริหารงานภายในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จะเป็นเอกภาพมากขึ้น ดังตัวอย่างของหน่วยงานที่จัดโครงสร้างการบริหารงานดังกล่าวนี้และส่งผลสำเร็จจนส่งผลให้เกิดความศรัทธาของสาธารณชนโดยทั่วไป ได้แก่ โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนจ้อย (แบ่งลักษณะงานเป็นโรงเรียนระดับประถมและโรงเรียนระดับมัธยม) หรือโรงเรียนมัธยมบางแห่งที่จัดโครงสร้างการบริหารงานในรูปแบบโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวนี้จะจัดโครงสร้างองค์การที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งสิ้น

จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของกรณีตัวอย่างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ จังหวัดพิษณุโลกครั้งนี้ สามารถตอบคำถามของปัญหาต่างๆ ที่อัดอั้นอยู่กับโครงสร้างการบริหารงานแบบเดิมได้อย่างมากมาย แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยที่จะส่งผลสำเร็จของการนำรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำไปสู่ภาคปฏิบัตินั้น คือ การกำกับติดตาม การนิเทศ รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อปรับประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียนจากกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรรวมทั้งคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาและเป็นโรงเรียนประจำ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหารูปแบบโครงสร้างการบริหารงานให้สอดคล้องกับกรอบภาระงานด้วยเช่นกัน จากกรณีของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ จังหวัดพิษณุโลก ได้พัฒนารูปแบบโครงสร้าง

การบริหารที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำ ซึ่งส่งผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อนักเรียน ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนหลายประการ เช่น ความเชื่อมั่นในคุณภาพของโรงเรียน การกระจายอำนาจ การสร้างทีมคุณภาพ การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน เกิดกระบวนการ

การแข่งขันเพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (Benchmarking) ความเป็นเอกภาพการบริหารงานโรงเรียนและประสิทธิผลด้านอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาและนำรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนศึกษา-

สงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำมาเป็นวัตรกรรมการบริหารจัดการครั้งนี้มีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทั้งระบบและส่งเสริมกระบวนการพัฒนาองค์การที่ยั่งยืนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

บัญญัติ จันทร์ดา. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ชลบุรี : วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิต, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐.

ธรรมากร ชื่น. การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติการทางการศึกษา. ชลบุรี : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. (พิมพ์ครั้งที่ ๔) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ทิศทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๒. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒.

Hoy, W.K. and Miskel, C.G. Educational Administration. (7th Ed.) New York : McGraw - Hill, 2005.

Mintzberg, H. The Structure of Organization. NJ : Prentice Hall, 1979.

Murgatroyd, S. and Morgan, C. Total Quality Management and the School. Buckingham : The Open University Press, 1994.

การจัดการเรียนรู้...

...โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้

โดย... ไสกล ไสบัติ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมเด็จ

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ต่างๆ ทรงพบว่า ในแต่ละโรงเรียนมักมีการสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้างต่างๆ จึงทรงมีพระราชดำริว่าหากใช้สถานที่ก่อสร้างเหล่านั้นเป็นสื่อในการเรียนรู้สำหรับนักเรียนได้ก็จะช่วยให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้ไปในสภาพการณ์จริงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงรับสนองพระราชดำริ โดยได้จัดทำโครงการ **การจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้** ขึ้น

ในแง่ของกระบวนการเรียนรู้ โดยธรรมชาติแล้ว ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ. กล่าวว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากการสังเกต การรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวแล้วไปสร้างเป็นความรู้ขึ้นในตน ดังที่ปราชญ์และผู้รู้ได้ชี้ให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากธรรมชาติไว้ ดังนี้

“แม้ต้นสนแก่ต้นหนึ่ง ก็สามารถเทศนาธรรมให้เราฟังได้” พุทธทาสภิกขุ

“มีคนเดินเข้ามาสามคน คนหนึ่งในนั้นเป็นครูของเราได้” ขงจื้อ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาตามธรรมชาติเหล่านี้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ผู้ที่สามารถเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบตัวได้จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนด้านกระบวนการเรียนรู้มาเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เรียน

ได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้น เป็นตอน และบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาใดที่มีการดำเนินการจัดทำสิ่งก่อสร้างต่างๆ จึงสามารถใช้แนวทางตามโครงการนี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพิ่มพูนคุณภาพของผู้เรียน และปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ใช้ทุกโอกาสเพื่อความงอกงามด้านความรู้ ทักษะและเจตคติให้เกิดขึ้นภายในตนเอง

แนวคิดสำคัญ

๑. ใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน (Place-based learning) ในการจัดการเรียนการสอน เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การนำเสนอข้อมูล และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยใช้สถานที่ก่อสร้างเป็นสื่อในการเรียนรู้

๒. ใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นในการเรียนรู้ (Incidental learning) ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของสิ่งก่อสร้าง และรูปแบบของการก่อสร้างในระยะต่างๆ

๓. ใช้ ICT เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ และการนำเสนอ ได้แก่

๓.๑ การแสวงหาความรู้ โดยการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือในบริเวณก่อสร้างที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย แทนที่ครูผู้สอนจะพานักเรียนไปบริเวณที่ก่อสร้างจริงก็อาจเปลี่ยนเป็นไปถ่ายเป็น Clip Video ในสถานการณ์ที่ต้องการจะเรียนรู้ แล้วนำมาฉายในห้องเรียนให้นักเรียนชมและร่วมกันอภิปราย

๓.๒ การสร้างความรู้ และนำเสนอข้อมูล
สรุปเรื่องที่ได้ไปดู ไปสัมภาษณ์ จากสถานที่ก่อสร้าง และการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน แล้วนำเสนอด้วยโปรแกรมนำเสนอ เช่น PowerPoint MindMap ฯลฯ ให้ครูและเพื่อนนักเรียนในชั้นได้ฟัง และจัดทำเป็น e-Book เพื่อเผยแพร่ทั้งออนไลน์และออฟไลน์

๓.๓ สร้างชุมชนออนไลน์สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดทำเว็บไซต์โครงการ “การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้” เพื่อเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สถานที่ก่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อให้ครูผู้สอนได้เห็นความสำคัญ เห็นแนวทางในการใช้สถานที่ก่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ และมีการนำ ICT มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดเป็นการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ และการนำเสนอข้อมูล

๒. เพื่อให้สถานศึกษาได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สภาพของผู้เรียน ภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น

๓. เพื่อให้สถานศึกษาได้แนวทางการจัดการศึกษาที่ใช้ “เนื้อหาเป็นตัวตั้ง” แทนการใช้ “วิชา

เป็นตัวตั้ง” ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

การนำไปใช้

รูปแบบการนำไปใช้

๑. สถานศึกษาที่นำแนวทางตามโครงการนี้ไปใช้ ควรเป็นสถานที่ศึกษาที่มีการดำเนินการก่อสร้าง หรืออาจปรับใช้กับสิ่งก่อสร้างในชุมชนก็ได้

๒. รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนสามารถเลือกจัดได้ใน ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ จัดบูรณาการไปในการเรียนการสอนปกติ โดยปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ ที่ระบุในหลักสูตรสถานศึกษา

๒.๒ จัดเป็นวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมเสริม โดยจัดสรรเวลาเพิ่มเติมให้นักเรียนได้เรียนรู้

๓. ครูต้องพิจารณาปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเงื่อนไข ๒ ประการ คือ

๓.๑ ระดับพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียน โดยจัดกลุ่มนักเรียนใน ๒ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑ จัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน โดยปรับกิจกรรมให้มีความยากง่ายให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม และออกแบบระบบพี่ดูแลน้อง จัดกลุ่ม ๓-๔ คน ให้พี่ในระดับชั้นที่โตกว่าดูแลน้องเล็ก ควบคุมดูแลการเรียนรู้ และช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ

ลักษณะที่ ๒ จัดการเรียนรู้เป็นการสอนเป็นรายชั้น ครูผู้สอนแต่ละชั้นควรเลือกหรือปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้น โดยจัดให้มีการปรึกษาวางแผนร่วมกันระหว่างครูแต่ละชั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน

๓.๒ ลักษณะของการก่อสร้างและระยะเวลาในการก่อสร้าง เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนใช้สถานที่ก่อสร้างเป็นสื่อ การจัดการเรียนรู้จึงควรปรับให้เหมาะสมกับลักษณะของสิ่งก่อสร้าง โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับการก่อสร้างในแต่ละช่วงเวลา

๔. กิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๓ กิจกรรม ดังนี้

๔.๑ กิจกรรมในชั้นเรียน เป็นการเรียนเนื้อหาสาระต่างๆ และเตรียมการสำหรับไปเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้ในชั้นนี้อาจเชิญช่างหรือผู้รับเหมาก่อสร้างมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนเพิ่มเติมได้

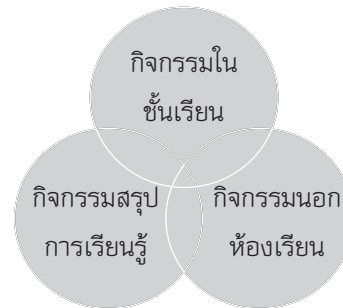
๔.๒ กิจกรรมนอกห้องเรียน เป็นการไปเรียนรู้ในสถานที่ก่อสร้างในโรงเรียน โดยไปสังเกตการทำงาน การฝึกปฏิบัติกิจกรรมง่ายๆ และบันทึกข้อมูลที่ได้โดยใช้ผังกราฟิก (graphic organizer) แบบต่างๆ ในกรณีที่พื้นที่เป็นบริเวณที่ไม่ปลอดภัยแต่นักเรียนต้องเรียนรู้ เช่น การติดตั้งประตูห้องเรียน ซึ่งกำลังติดตั้งอยู่ชั้น ๓ ของอาคารก่อสร้าง นักเรียนไม่สามารถขึ้นไปดูการก่อสร้างได้ ครูผู้สอนอาจใช้กล้องไปถ่ายเป็น Clip Video แล้วนำมาฉายในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย

๔.๓ กิจกรรมสรุปการเรียนรู้ เป็นการประมวลความรู้ทั้งหมดที่ได้รับ และนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ได้รับ โดยใช้การทบทวนด้วยโปรแกรม MindMap หรือโปรแกรมนำเสนอ เช่น PowerPoint

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เน้นการใช้สถานที่ก่อสร้างในสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมหลัก

๓ กิจกรรม คือ ๑) กิจกรรมในชั้นเรียน ๒) กิจกรรมนอกห้องเรียน และ ๓) กิจกรรมสรุปการเรียนรู้

การเตรียมการ

ผู้เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่ายในโรงเรียนควรร่วมกันเตรียมการเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จดังนี้

๑. สถานศึกษา สถานศึกษาที่จะมีการดำเนินการก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ควรมีการประชุมวางแผนร่วมกับช่าง หรือผู้รับเหมาก่อสร้าง ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑.๑ แผนงานก่อสร้าง ช่างก่อสร้างหรือผู้รับเหมาก่อสร้างนำเสนอพิมพ์เขียวหรือโครงสร้างของสิ่งก่อสร้าง แผนการดำเนินการในระยะต่างๆ เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบได้ออกแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานก่อสร้างในแต่ละระยะ การเตรียมงานเรื่องแผนงานนี้ควรจัดใน ๒ ลักษณะ คือ

- ประชุมวางแผนระยะยาว (long-term plan) เป็นการวางแผนงานตั้งแต่เริ่มก่อสร้างจนกระทั่งงานก่อสร้างแล้วเสร็จและส่งมอบงานแผนงานดังกล่าวจัดทำเป็นแฟ้ม ประกอบด้วย ปฏิทินการดำเนินงาน และข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นบันทึกช่วยจำทั้งฝ่ายผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ดำเนินการก่อสร้าง

- ประชุมวางแผนระยะสั้น (short-term plan) เป็นการวางแผนงานย่อยที่อยู่ภายใต้แผนระยะยาว มีการปรับแผนและขยายรายละเอียดการดำเนินงาน ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ

- ผู้ก่อสร้างชี้แจงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและแผนการก่อสร้างในระยะถัดไป
- ครูชี้แจงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับงานในสถานที่ก่อสร้าง
- ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแผนการทำงาน เอื้อต่อการทำงานก่อสร้างอาคาร และการเรียนรู้ของนักเรียน

๑.๒ ระยะเวลาในการดำเนินการก่อสร้าง

สถานศึกษาควรทำข้อตกลงกับผู้รับเหมาก่อสร้าง เพื่อให้ขยายระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปเรียนรู้ในสถานที่ก่อสร้างในบางช่วงเวลา ด้วยเหตุผลที่ต้องใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งในการเรียนรู้ การทำสัญญาจ้างจึงควรทำข้อตกลงในประเด็นเหล่านี้ โดยเงื่อนไขเวลาการทำงานก่อสร้างและเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนจึงจำเป็นต้องใช้เวลามากกว่าปกติ ให้ถือว่าเป็นภารกิจหนึ่งในการดำเนินการก่อสร้างด้วย

๑.๓ การเตรียมสถานที่

การประชุมวางแผนงานแต่ละครั้งควรมีประเด็นเกี่ยวกับตำแหน่งในสถานที่ก่อสร้างที่ให้นักเรียนเข้าไปใช้ในการเรียนรู้ การเตรียมสถานที่ที่ปลอดภัยในการทำกิจกรรมของนักเรียน รมัควางให้เป็นที่ไม่เสี่ยงต่อการถูกวัสดุ/อุปกรณ์หล่นใส่ หรือพื้นที่มีเศษวัสดุที่เป็นอันตราย มีการวางแผนเลือกพื้นที่สำหรับนักเรียนในการเรียนแต่ละครั้ง มีเชือกกันบริเวณให้เป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อไม่ให้นักเรียนออกนอกเขตที่กำหนดไว้ รวมทั้งตกลงว่าการก่อสร้างในขั้นตอนใดที่ไม่อันตราย นักเรียนเข้าไปเรียนรู้ได้พร้อมกับช่างทำงานไปได้ หรือหากพิจารณาว่าเป็นงานที่อันตรายหรือมีความเสี่ยงสูง และการทำงานไม่เป็นประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ อาจขอให้จัดเป็นช่วงพักการทำงานในระหว่างที่นักเรียนกำลังมาใช้สถานที่ก่อสร้างเพื่อการเรียนรู้

๑.๔ การประชาสัมพันธ์แก่ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง การใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นมิติการเรียนรู้ที่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนอาจไม่เข้าใจ และคิดว่าจะทำให้นักเรียนได้รับอันตราย จึงควรมีการสร้างความรู้เข้าใจและรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินการให้รับทราบ นอกจากนี้อาจขอความร่วมมือผู้ปกครองนักเรียนที่สามารถจัดสรรเวลาได้เข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้และดูแลนักเรียนในระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องดูแลใกล้ชิด และให้ความช่วยเหลือในการจัดการเรียนรู้ แนวทางการดำเนินการประชาสัมพันธ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน มีดังนี้

๑.๔.๑ ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงแนวทางการใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้

๑.๔.๒ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ไว้ในบริเวณที่ผู้ปกครองมารอรับนักเรียนกลับบ้าน โดยนำเสนอภาพกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวอย่างผลงานนักเรียน ข้อเสนอแนะในการทบทวนบทเรียน หรือเตรียมการสำหรับการเรียนในระยะต่อไป ได้แก่ ตัวอย่างคำถามที่ผู้ปกครองควรถามบุตรหลานที่บ้าน กิจกรรมเสนอแนะที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ

๒. ครูผู้สอน เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นภาระงานปกติที่ครูพึงกระทำอยู่แล้ว ครูควรมีการเตรียมการ ดังนี้

๒.๑ เตรียมนักเรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้ในลักษณะนี้มีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตราย หากไม่มีการเตรียมการที่ดี ครูจึงควรมีการเตรียมการทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และการฝึกระเบียบวินัย ระเบียบปฏิบัติสำหรับนักเรียน เช่น ในการไปศึกษาในสถานที่ก่อสร้างครูควรมีการอธิบายให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎกติกาในการไปศึกษา เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น และไม่กีดขวางการปฏิบัติงานของช่าง เป็นต้น

๒.๒ เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้

แผนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนี้เป็นกิจกรรมเสนอแนะ ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนตามระดับชั้น หรือลักษณะการดำเนินการก่อสร้างดังนี้

๒.๒.๑ ระดับพัฒนาการของนักเรียน

เป็นหลักสำคัญในการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ ครูจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนอย่างรอบด้าน มาใช้ในการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ครูจึงควรมีการเตรียมการให้นักเรียนได้รู้จักใช้แผนที่การคิด (thinking maps) ในการรวบรวมข้อมูล จัดกระทำข้อมูล และนำเสนอการคิดของตนเองในรูปแบบต่างๆ วิธีการเหล่านี้ช่วยให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนเพียงใด เนื่องจากเป็นวิธีการให้นักเรียนฝึกเปลี่ยนข้อมูลที่มีให้เป็นแผนที่การคิดแบบต่างๆ ตามความเข้าใจของตนเอง โดยใช้หลักการเปลี่ยนรูป (transform) ข้อมูล แทนการให้นักเรียนลอกข้อความซึ่งเป็นเพียงสำเนาหรือคัดลอกข้อมูล (transfer) มาลงในสมุด ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนได้คิดและเรียนรู้จริงหรือไม่ การใช้แผนที่การคิดเป็นการทำให้ข้อมูลการคิดของนักเรียนเป็นรูปธรรมสามารถตรวจสอบได้ง่าย วิธีการเตรียมการให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้แผนที่การคิดมี ๒ วิธีการดังนี้

วิธีที่ ๑ สอนให้นักเรียนทำ

แผนที่การคิดจนมีความชำนาญ แล้วจึงให้นำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ตามแผนที่ครูได้ออกแบบไว้

วิธีที่ ๒ สอนให้นักเรียนทำ

แผนที่การคิดไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน โดยครูแนะนำเฉพาะแผนที่การคิดที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลในการสอนครั้งนั้นๆ

การสอนแผนที่การคิดควรให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานของตนเอง เพื่อให้นักเรียนนำข้อเสนอแนะจากเพื่อนไปปรับรูปแบบการเขียนแผนที่การคิดให้สมบูรณ์ ให้สามารถสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้ง่าย ทั้งเป็นวิธีการสอนการรู้คิด (meta-cognition) ให้แก่นักเรียนด้วย วิธีการนำเสนอใช้วิธีการแลกเปลี่ยนกันอ่านข้อมูล (think pair share) ดังนี้

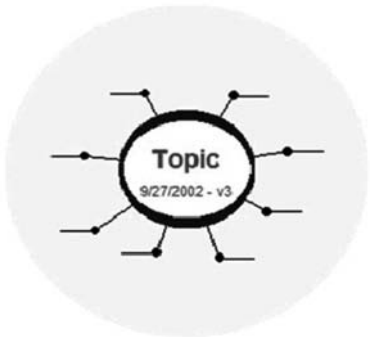
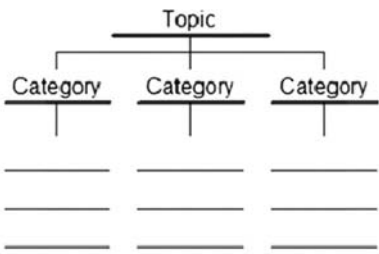
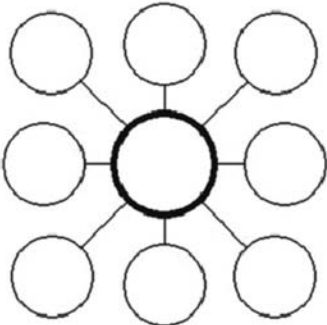
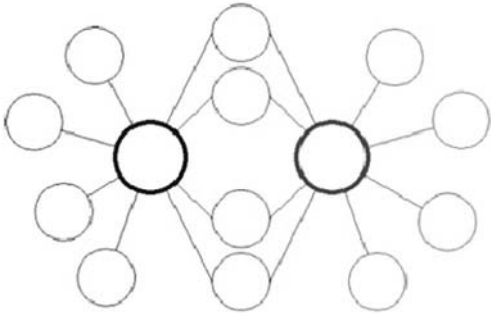
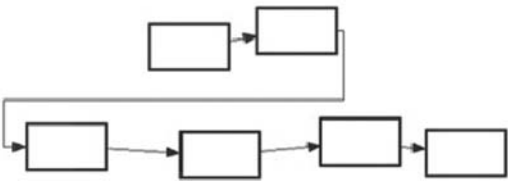
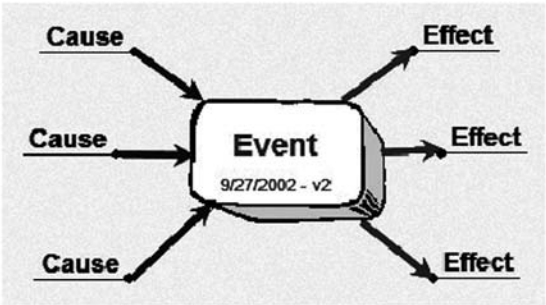
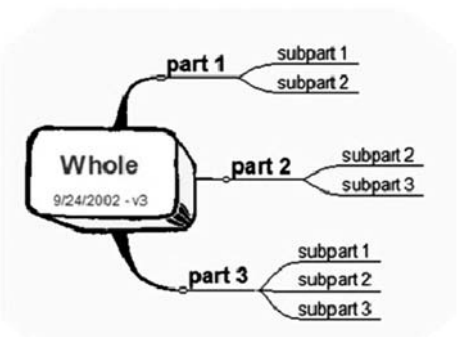
- การคิดเดี่ยว นักเรียนทำแผนที่การคิดโดยเลือกรูปแบบและเขียนรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นที่เรียน

- การคิดคู่ นักเรียนจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนกันนำเสนอแผนที่การคิดของตนเอง และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ปรับปรุงให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และเพิ่มเติมรายละเอียดอื่นๆ ตามประเด็นที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากแผนที่ความคิดของเพื่อน

- การคิดเป็นกลุ่ม นักเรียนรวมกลุ่มกันประมาณ ๔-๕ คน เพื่อแลกเปลี่ยนกันนำเสนอแผนที่การคิดของตนเอง และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และเพิ่มเติมรายละเอียดอื่นๆ ตามประเด็นที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากแผนที่ความคิดของเพื่อน

- การนำเสนอทั้งชั้น ให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกงานที่ดีที่สุดของกลุ่มนำเสนอ โดยเน้นให้เห็นถึงกระบวนการทำ และจุดเด่นของงานที่ได้รับการคัดเลือกมานำเสนอ

แผนที่การคิดแบ่งเป็น ๘ ประเภทตามลักษณะของข้อมูลที่น่ามาจัดกระทำ ดังนี้

แผนที่วงกลม (circle map) 	แผนที่ต้นไม้ (tree map)
แผนที่ลูกโป่ง (bubble map) 	แผนที่ลูกโป่งสองด้าน (double bubble map)
แผนที่เรียงอันดับ (flow map) 	แผนที่เรียงลำดับแบบหลายมิติ (multi-flow map)
แผนที่แบบเชื่อมโยง (brace map) 	แผนที่แบบสะพาน (bridge map)

๒.๒.๒ ลักษณะและขั้นตอนของ

การก่อสร้าง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและขั้นตอนในการก่อสร้างเพื่อใช้ปรับกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับการก่อสร้างในระยะต่างๆ การมีข้อมูลเหล่านี้ด้วยการประชุมร่วมกันกับผู้รับเหมาหรือช่าง ดังที่กล่าวรายละเอียดไว้ในหัวข้อ “การวางแผนงานก่อสร้าง”

๓. วิทยากร เนื่องจากในการดำเนินการก่อสร้างในโรงเรียน มีรายละเอียดและความรู้หลายประการที่ครูอาจยังไม่มี ความชัดเจน จำเป็นที่ต้องอาศัยความรู้จากช่างหรือผู้รับเหมาเป็นหลัก เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการเตรียมการเรื่องการเชิญช่างหรือผู้รับเหมามาเป็นวิทยากรซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง ดังนี้

๓.๑ ช่างหรือผู้รับเหมาก่อสร้างเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญแก่ครูผู้สอน ครูผู้สอนจึงควรได้เข้าร่วมประชุมวางแผนร่วมกับคณะที่ดูแลการก่อสร้างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเก็บประเด็นสำคัญมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนอาจไปสังเกตการทำงาน สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากช่างแขนงต่างๆ รวมทั้งลองฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางช่าง เช่น การผสมปูน การก่ออิฐ การฉาบผนัง ฯลฯ เพื่อให้

ตนเองมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในงานก่อสร้าง และนำมาออกแบบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน

๓.๒ ช่างหรือผู้รับเหมาก่อสร้างมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าบุคคลต่างๆ สามารถเป็นครูและผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการประสานและเตรียมการกับผู้ที่จะมาเป็นวิทยากรล่วงหน้าทุกครั้ง เพื่อเสนอแนะวิธีการนำเสนอความรู้แก่วิทยากรให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน อาจมีการให้สาธิตขั้นตอนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ การให้ช่างหรือผู้รับเหมามาเป็นวิทยากรสามารถดำเนินการได้ ๒ แนวทาง คือ

๓.๒.๑ ให้ช่างหรือผู้รับเหมามาเป็นวิทยากรในห้องเรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมการนัดหมายให้มาเป็นวิทยากรในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนช่างที่ต้องทำงานและมารอนานเกินไป

๓.๒.๒ ให้ช่างหรือผู้รับเหมามาเป็นวิทยากรในช่วงที่นักเรียนไปเรียนรู้ในสถานที่ก่อสร้าง โดยขอให้ช่างหรือผู้รับเหมาบางคนหยุดพักการทำงาน มาปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

เรื่อง เสาค้ำจุนดินได้อย่างไร

กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์

สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๓ คาบ

สาระสำคัญ

มวลคือเนื้อสารของวัตถุ น้ำหนักเป็นแรงโน้มถ่วงของโลกที่กระทำต่อวัตถุ ดังนั้นวัตถุที่มีมวลมากย่อมมีน้ำหนักมาก นิวตันเป็นผู้ตั้งกฎของแรงโน้มถ่วงที่กล่าวว่า แรงโน้มถ่วงขึ้นอยู่กับมวลและระยะห่างของวัตถุทั้งสอง บริเวณที่วัตถุออกแรงดึงดูดอีกวัตถุหนึ่ง เรียกว่า สนามโน้มถ่วง ซึ่งสามารถนำความรู้เรื่องน้ำหนักและสนามโน้มถ่วงไปใช้ประโยชน์ในการตอกเสาเข็มเพื่อรับน้ำหนักของฐานรากอาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ ได้

มาตรฐานการเรียนรู้

ว ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

ผลการเรียนรู้

ทดลองและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแรงโน้มถ่วงกับน้ำหนักของวัตถุในสนามโน้มถ่วงและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตอกเสาเข็มของงานก่อสร้าง

สาระการเรียนรู้

ในสนามโน้มถ่วงจะมีแรงกระทำต่อวัตถุ ทำให้วัตถุมีน้ำหนัก เมื่อปล่อยวัตถุ วัตถุจะตกแบบเสรี สามารถใช้แรงโน้มถ่วงไปใช้ประโยชน์ในการตอกเสาเข็มของงานก่อสร้าง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายความหมายของแรงโน้มถ่วงได้
๒. วิเคราะห์เหตุผลของการตอกเสาเข็มในแนวตั้งได้
๓. อธิบายเหตุผลของการตอกเสาเข็มในการก่อสร้างและการจมลงไปในดินที่แน่นได้
๔. วิเคราะห์ความสามารถในการรับแรงจากฐานรากของอาคารได้

กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้แบบ 5 E (ขั้นสร้างความสนใจ - ขั้นสำรวจและค้นหา - ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป - ขั้นขยายความรู้ - ขั้นประเมิน)

กิจกรรมการเรียนรู้

ตอนที่ ๑ การศึกษาในชั้นเรียน เรื่อง มวล น้ำหนัก และแรงโน้มถ่วง

ขั้นสร้างความสนใจ

๑. ครูพูดคุยและซักถามนักเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจ โดยการตั้งประเด็นคำถาม ดังนี้

- มวล ๑ กิโลกรัม และ ๐.๕ กิโลกรัม ถ้านำไปชั่งจะหนักเท่ากันหรือต่างกัน

๒. ให้นักเรียนหาคำตอบโดยนำถุงทรายที่มีมวล ๑ กิโลกรัม และ ๐.๕ กิโลกรัม ไปชั่งและอ่านค่าน้ำหนักจากเครื่องชั่งเป็นหน่วยนิวตัน

๓. ครูตั้งประเด็นต่อว่า เหตุใด ถุงทรายที่มีมวลไม่เท่ากันจึงอ่านค่าน้ำหนักได้ต่างกัน

๔. ครูแจ้งว่านักเรียนจะได้ศึกษาจากการทดลองต่อไปนี้ จากนั้นแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

ขั้นสำรวจและค้นหา

๑. กำหนดปัญหาและสมมติฐานในการทดลอง ครูตั้งประเด็นคำถามเพื่อนำไปสู่การตั้งสมมติฐานของการทดลอง ดังนี้

- วัตถุมวลต่างกันมีน้ำหนักต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- มวลกับน้ำหนักมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันตั้งสมมติฐานของการทดลอง

๒. นักเรียนลงมือทดลอง ดังนี้

๑) แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๖ คน

๒) นักเรียนทำการทดลองโดยใช้ถุงทรายที่มีมวลต่างกัน กลุ่มละ ๒ ขนาดนำไปชั่งและอ่านค่าน้ำหนักจากเครื่องชั่งเป็นนิวตัน

๓) ในระหว่างที่นักเรียนทำการทดลอง ครูสังเกตทักษะการวัดของนักเรียนจากวิธีการใช้เครื่องชั่งและการอ่านค่าจากเครื่องชั่ง

๔. นักเรียนอภิปรายและสรุปผลการทดลองนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปผลการทดลอง ตามแนวคำถาม ดังนี้

- นักเรียนชั่งน้ำหนักของถุงทรายแต่ละครั้ง ได้น้ำหนักเท่ากันหรือไม่ อย่างไร

(แนวการตอบ: ไม่เท่ากัน, ถุงทรายที่มีมวลมากมีน้ำหนักมาก ถุงทรายที่มีมวลน้อยมีน้ำหนักน้อย)

- อะไรเป็นสาเหตุให้การชั่งน้ำหนักแต่ละครั้งจึงได้ค่าน้ำหนักไม่เท่ากัน

(แนวการตอบ : แรงโน้มถ่วง คือ ถุงทรายที่มีมวลมากมีแรงโน้มถ่วงที่มากกระทำต่อมวลมากจึงมีน้ำหนักมาก ถุงทรายที่มีมวลน้อยมีแรงโน้มถ่วงที่มากกระทำต่อมวลน้อยจึงมีน้ำหนักน้อย)

๕. นักเรียนนำผลการทดลองไปใช้คำนวณหาน้ำหนักของวัตถุ ดังนี้

๑) ครูอธิบายเพิ่มเติมว่า น้ำหนัก คือ แรงโน้มถ่วงที่กระทำต่อคนหรือวัตถุใดๆ บนพื้นผิวโลก คือ น้ำหนัก (Weight) เมื่อนักเรียนยืนบนเครื่องชั่งน้ำหนัก นั่นคือ นักเรียนกำลังวัดแรงที่โลกดึงดูดนักเรียนอยู่ น้ำหนักเป็นค่าของแรงโน้มถ่วงที่กระทำต่อวัตถุ ส่วนมวลเป็นค่าที่บอกปริมาณของสสารที่มีอยู่ในวัตถุ

๒) ครูนำเสนอสูตรและวิธีการคำนวณหาน้ำหนักจากกฎของนิวตัน เนื่องจากน้ำหนักคือ แรง นักเรียนสามารถใช้กฎของนิวตันที่ว่า

$$\begin{aligned}\text{แรง} &= \text{มวล} \times \text{ความเร่ง} \\ \text{น้ำหนัก} &= \text{มวล} \times \text{ความเร่งเนื่องจากแรงโน้มถ่วง}\end{aligned}$$

น้ำหนัก มีหน่วยเป็น นิวตัน มวลมีหน่วยเป็น กิโลกรัม และความเร่ง เนื่องจาก แรงโน้มถ่วงมีหน่วยเป็น เมตร/วินาที^๒ ดังนั้นคนที่มีมวล ๕๐ กิโลกรัม

$$\begin{aligned}\text{จะมีน้ำหนัก} &= ๕๐ \text{ กิโลกรัม} \times ๙.๘ \text{ เมตร/วินาที}^๒ \\ &= ๔๙๐ \text{ นิวตัน บนโลก}\end{aligned}$$

ขั้นตอนิบายและลงข้อสรุป

๑. จากการทดลอง ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลของแรงโน้มถ่วงที่กระทำต่อมวลซึ่งทำให้เกิดน้ำหนักของวัตถุ

๒. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มยกตัวอย่างและอธิบายเหตุการณ์อื่นในชีวิตประจำวันที่เป็นผลจากการกระทำของแรงโน้มถ่วง

๓. นักเรียนสรุปวิธีการหาน้ำหนักจากกฎของนิวตัน

ตอนที่ ๒ การศึกษาในแหล่งเรียนรู้พื้นที่ก่อสร้าง

ขั้นขยายความรู้

๑. ครูตั้งคำถามบนกระดาน เพื่อนำทางในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้พื้นที่ก่อสร้างในโรงเรียนดังนี้

- การตอกเสาเข็มในการก่อสร้างอาคารเรียน เสาเข็มจมลงไปในดินได้อย่างไร
- ใครเป็นผู้กำหนดรูปแบบของเสาเข็มที่ใช้ในการก่อสร้าง
- เสาเข็มมีบทบาทในการรับน้ำหนักของตัวอาคารอย่างไร
- สภาพของดินแบบใด ที่จำเป็นต้องมีการตอกเสาเข็ม
- ฐานของเสาเข็ม ควรรับน้ำหนักได้กี่นิวตัน
- นักเรียนแต่ละกลุ่ม สังเกตการตอกเสาเข็มจากพื้นที่ก่อสร้างในโรงเรียน และศึกษาตามแนวคำถามให้ครอบคลุมทุกประเด็น โดยเลือกแหล่งเรียนรู้ด้วยตัวเอง เช่น สัมภาษณ์จากผู้รู้ ช่างหรือผู้รับจ้าง สืบค้นจากหนังสือหรือทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ

๒. นักเรียนประมวลความรู้จากการศึกษา และเตรียมนำเสนอในรูปแบบตามความถนัด เช่น คลิปวิดีโอ e-Book แผนที่ความคิด ฯลฯ

ขั้นประเมิน

๑. นักเรียนนำเสนอผลงานตามประเด็นที่ศึกษา และครูประเมินการนำเสนอผลงานของนักเรียน

๒. ครูนำการอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามประเด็นที่กำหนด

๓. นักเรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเองลงในแบบบันทึกและแสดงความคิดเห็นจากการเรียนรู้ในพื้นที่ก่อสร้าง

๔. ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบปรนัยชนิด ๔ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อ

สื่อการเรียนรู้

๑. วัสดุอุปกรณ์ในการทดลอง ได้แก่ ถังทราย เครื่องชั่งสปริง
๒. แบบบันทึกการทดลอง
๓. สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตอกเสาเข็ม
๔. แบบบันทึกการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้

๑. ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์
๒. พื้นที่ก่อสร้างในโรงเรียน
๓. เว็บไซต์ที่แนะนำ ได้แก่
<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%A5>
http://web.ku.ac.th/schoolnet/snet3/jee/newton_rule/NEWTONRU.HTM
<http://www.thaigoodview.com/node/6178>
<http://www.thaigoodview.com/library/studentshow/st2545/5-6/no29/massive.html>
<http://www.udapiledriver.com/pile-select.html>
๔. ผู้รู้ในงานก่อสร้าง ได้แก่ วิศวกรผู้ควบคุมงาน ช่างหรือผู้รับจ้าง

การวัดและประเมินผล

๑. วิธีวัด

- ๑) สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่ม
- ๒) ประเมินจากการนำเสนอผลงานของกลุ่ม
- ๓) ประเมินจากความคิดเห็นของนักเรียนในบันทึกการเรียนรู้
- ๔) ประเมินจากความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้เรื่อง การตอกเสาเข็มในพื้นที่ก่อสร้าง
- ๕) ทดสอบด้วยแบบทดสอบปรนัย

๒. เครื่องมือวัด

- ๑) แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่ม
- ๒) แบบประเมินการนำเสนอผลงาน
- ๓) แบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนในบันทึกการเรียนรู้
- ๔) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้เรื่อง การตอกเสาเข็มในพื้นที่ก่อสร้าง
- ๕) แบบทดสอบปรนัย ๔ ตัวเลือก จำนวน ๑๒ ข้อ

เส้นทางสายใหม่ สู่การเป็นครูการศึกษาพิเศษ

The new road of Teaching Special Education

โดย... กรรณทอง จุฬารัตน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

“เมตตาและให้โอกาส

พลังสำคัญในการก้าวสู่ความสำเร็จของครูการศึกษาพิเศษ”

การเป็นครูการศึกษาพิเศษ ไม่ใช่เรื่องง่าย ที่ใครหลายคนอาจจะคิดว่าใครๆ ก็ทำได้ หัวใจสำคัญของการเป็นครูการศึกษาพิเศษ คือ **พลัง** ที่จะขับเคลื่อนให้ตนเองเดินไปสู่เส้นทางสายใหม่ที่ยังไม่ได้ถูกการค้นพบมาก่อน เราจะต้องร่วมมือกับบุคคลทุกภาคส่วนในการสร้างเส้นทางสายนี้ให้เป็นถนนที่สวยงาม ทอดยาวอย่างไม่รู้จบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของคนที่เราเรียกว่า “ครูการศึกษาพิเศษ”

พลัง (Dynamic) ในที่นี้ประกอบด้วย พลังกาย พลังใจ และพลังความคิด ครูไม่ควรย่อท้อต่อความสำเร็จในวันข้างหน้า ครูจะต้องทำงานอย่างมีความหวัง นั่นคือ การที่เราตั้งจุดประสงค์ระยะยาวไว้แล้วว่าต้องการจะกระตุ้นพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ที่ระดับใด เราจะต้องเดินทางไปให้ถึงจุดหมายให้ได้ ซึ่งจุดมุ่งหมายของเรานี้ ก็จะไม่แตกต่างกับการทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือที่เรียกว่า IEP (Individualized Education

Program) ที่ครูจะต้องกำหนดจุดประสงค์ระยะยาวไว้ด้วยเช่นกัน

ครูจะต้องมี **พลังกาย** ที่พร้อม กล่าวคือ การมีสุขภาพร่างกายที่พร้อมจะต่อสู้กับสถานการณ์ต่างๆ ได้ทุกรูปแบบ การมีเรี่ยวแรงดี มีความแข็งแรงและมีความคล่องตัว ในการร่วมมือกับทุกภาคส่วน อาทิเช่น ผู้ปกครอง นักสหวิทยาการ โรงพยาบาล สถานือนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนชุมชน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ **การมีพลังใจ** นั้น หมายความว่า การมีใจที่คิดในแง่บวก มองความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นเรื่องปกติธรรมดา มีความมุ่งมั่นต่องานด้านการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยจิตใจที่มีเมตตา มีการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ที่เป็นนวัตกรรมอันเหมาะสมสำหรับส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้โอกาสและมีความเชื่อมั่นว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถพัฒนาได้ สำคัญที่เราจะต้องค้นหาจุดเด่น จุดด้อยและศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้มีความชัดเจน

สุดท้ายการมีพลังความคิด คือ การที่เราสามารถมองสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัญหา ให้เป็นเรื่องที่ทำทลายกับตัวเราให้ครูต้องลงมือปฏิบัติ และหาแนวทางแก้ไข ซึ่งนักจิตวิทยาากลุ่มเกสตัลท์ (ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ และคณะ. ๒๕๔๘ : ๓๕๐-๓๕๑) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดที่เน้นการเรียนรู้ส่วนรวมไปสู่การเรียนรู้ส่วนย่อย และการเรียนรู้เกิดมาจากประสบการณ์เดิม ครูการศึกษาพิเศษจะต้องมีการหยั่งเห็น **Insight** คือ การมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาตั้งแต่แรกเริ่มเป็นขั้นตอนจนสามารถแก้ปัญหาได้

ครูการศึกษาพิเศษต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ Learning Organization และ Organization Learning

กมลรัตน์ วัชรินทร์ (๒๕๕๒ : ๓-๖) กล่าวว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบ **Learning Organization (LO)** คือ การทำงานแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ **Learning Organization** เป็นองค์กรที่จะมีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างฐานความรู้ที่เข้มแข็งขององค์กร เพื่อให้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ลักษณะขององค์กรจะมีการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการทดลองทำในสิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์กร มีการร่วมเรียนรู้จากบทเรียนในอดีตที่ผ่านมา มีการเรียนรู้จากผู้อื่น มีการถ่ายทอดความรู้โดยการรายงาน การอบรม และการฝึกหัด ซึ่งมีแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ ประกอบด้วย ๕ ประการ ดังนี้

๑. บุคคลรอบรู้ (Personal Mastery) คือ การเรียนรู้ของบุคคลจะเป็นจุดเริ่มต้นในการเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ

๒. แบบแผนทางความคิด (Mental Model) คือ ความเชื่อ ทศนคติ แสดงถึงวุฒิภาวะที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ กลายเป็นกรอบความคิด สร้างให้เกิดความเข้าใจ การวินิจฉัย ตัดสินใจ ได้อย่างเหมาะสม

๓. การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) คือ การสร้างทัศนคติร่วมของคนในองค์กร ให้สามารถมองเห็นภาพและมีความต้องการที่จะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน

๔. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) คือ การเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในลักษณะกลุ่มหรือทีมงาน เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ

๕. การคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking)

คือ การที่บุคลากรสามารถเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ โดยมองเห็นเป็นภาพความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบโดยรวมได้อย่างเข้าใจ

การทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบ **Organization Learning (OL)** คือ การทำงานที่เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกันกับการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานจริง และเป็นกระบวนการรวมกลุ่มที่มีทักษะและประสบการณ์ที่หลากหลายแตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน

ครูการศึกษาพิเศษกับการทำงานร่วมกับบุคคลทุกภาคส่วน ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การทำงานร่วมกับผู้อื่นย่อมเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับครูการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะการทำงานที่มีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน นั่นคือ บทบาทของครูการศึกษาพิเศษจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) กับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาทิเช่น ผู้ปกครอง นักสหวิทยาการ โรงพยาบาล สถานีนอมนัย องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียน ชุมชน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามที่พระราชบัญญัติกฎหมายการศึกษาพิเศษประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ IDEA ACT กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จะต้องให้เด็กได้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับสภาพความจำกัดที่มีอยู่ในตัวเด็ก เช่น การทำกายภาพบำบัด การฝึกพูด และการรับบริการด้านการให้คำปรึกษา เป็นต้น เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งสิทธิในลักษณะดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายของประเทศไทยแล้วเช่นกัน

ครูการศึกษาพิเศษกับการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง

การทำงานร่วมกับผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในรูปแบบการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง ซึ่งจะไม่แตกต่างจากหลักการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเด็กปกติมากนัก ซึ่งมีหลักวิธีดังนี้ (กรรวิภาร์ หงษ์งาม. ๒๕๕๑ : ๑๑๔-๑๑๕)

๑. การรับฟัง ครูจะต้องเป็นผู้รับฟังปัญหาต่างๆ จากผู้ปกครองของเด็ก ซึ่งต้องจับใจความต่างๆ เกี่ยวกับท่าที ความรู้สึก และความสัมพันธ์ ระหว่างเด็กและผู้ปกครอง เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือได้ตรงจุด

๒. ควรใช้คำพูดที่ง่ายๆ หากไม่จำเป็นจริงๆ ไม่ควรใช้คำศัพท์เทคนิคแต่อย่างใด ควรจะใช้คำที่เข้าใจง่ายๆ เลี่ยงคำตรงๆ ที่ผู้ปกครองฟังแล้วรู้สึกกระแทกกระเทือนใจ

๓. การยอมรับ ครูจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษย่อมมีความไม่สบายใจ มีความขัดแย้งกันอยู่ในใจ ทั้งความรู้สึกรักและอาลัย ครูจะต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้ปกครอง ด้วยการให้ความรู้สึกเข้าใจ อบอุน และการช่วยเหลืออย่างเต็มที่

ครูการศึกษาพิเศษกับการทำงานร่วมกับสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษในสถานศึกษา (ผดุง อารยะวิญญู. ๒๕๔๒ : ๖๔) ซึ่งนอกเหนือจากจะทำหน้าที่สอน และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้วนั้น ครูการศึกษาพิเศษยังต้องมีหน้าที่อื่นๆ อาทิเช่น การให้ข้อมูลแก่บุคลากรครู และเด็กนักเรียน เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วิธีการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และแนวคิดปรัชญาของการศึกษาพิเศษ

ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษล้วนมีเทคนิคและวิธีการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายวิธีแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเทคนิคและความถนัดของครูการศึกษาพิเศษ และขึ้นอยู่กับประเภทของ

ความบกพร่องที่มีอยู่ในตัวเด็ก ซึ่งผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กคือการมองเห็นถึงพัฒนาการที่ดีขึ้นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วิธีการสอนเด็กโดยใช้การสอน**แนวมอนเตสซอรี** เป็นวิธีสอนที่ครูการศึกษาพิเศษนำมาใช้กันมาก **Mari Montessori** เป็นจิตแพทย์ชาวอิตาลีเลียน ที่มีความสนใจต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา โดยพยายามศึกษาและหาแนวทางช่วยเหลือให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา **ด้วยความเชื่อว่าความสามารถทางสมองของเด็กจะดีได้นั้น ขึ้นอยู่กับการใช้ประสาทสัมผัส นั่นคือ พัฒนาการทางสติปัญญา** (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, ๒๕๕๐ : ๒๓-๒๔) แนวการจัดการศึกษาของมอนเตสซอรี เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนสนใจ และฝึกการรับรู้ เป็นทักษะเบื้องต้นของการอ่าน และการเขียน นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญของการฝึกฝน ฝึกปฏิบัติทางด้านการดูแลรักษาตนเอง การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เน้นการสอนเด็กเป็นศูนย์กลาง ห้องเรียนแบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ ส่วนที่ทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การกลัดกระดุม บัดกวาดเช็ดถู เทน้ำ และการผูกเชือกกรองเท้า ส่วนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับประสาทสัมผัส เช่น กิจกรรมจำลองในการฟังเสียง การสัมผัสวัตถุ ดมกลิ่น ชิมรส ส่วนที่ทำกิจกรรมทางภาษา และส่วนที่ทำกิจกรรมทางด้านคณิตศาสตร์

ครูการศึกษาพิเศษกับการทำงานร่วมกับชุมชน

การทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ถือเป็นความท้าทายของครูการศึกษาพิเศษเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น อาทิเช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย อาสาสมัครในชุมชน ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งครูสามารถนำรูปแบบเทคนิคการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น นำมา

ปฏิบัติใช้ก็ย่อมได้ ครูจะต้องทำตัวให้กลมกลืนกับชุมชน และต้องแสดงความเป็นพวกเดียวกับชุมชน ที่สำคัญจะต้องรักและเข้าใจทั้งเด็กและผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จากงานวิจัยของกรทอง จุลีรัชนีกร. (๒๕๕๑ : ๕๓) ได้ทำวิจัยร่วมกับชุมชนตามโครงการ การศึกษาสถานการณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพร่วมกันกับของชุมชน ในพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยผู้วิจัยเข้าไปเรียนรู้ สัมผัสและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับชุมชนเสมือนหนึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความกระตือรือร้นในการที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง นำพาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดการรวมตัวขององค์กรในชุมชนเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือร่วมกันกับชุมชนได้แนวทางทั้งหมด ๓ แนวทาง คือ การส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาเป็นครูอาสาคอยดูแลเด็กโดยการหมุนเวียนกัน การให้นักศึกษาสาขาการศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจังหวัดจันทบุรีมาร่วมให้ความรู้ในการฝึกหัดกระตุ้นพัฒนาการ ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าของเด็กอย่างเป็นระยะ และการจัดทำโครงการนำเสนอแก่หน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าในการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนสิ่งต่างๆ ให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น บุคลากรในการดูแลเด็ก ความจำเป็นในการใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการ การสนับสนุนในด้านงบประมาณ และสถานที่ ซึ่งสิ่งต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วมีความจำเป็นต่อการพัฒนาทั้งสิ้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการลงสนามครั้งนี้ที่อยู่นอกเหนือจากความคาดหวังของผู้วิจัย คือ การเกิดกลุ่มการจัดตั้งกองทุน เพื่อนำเงินมาพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือการทำงานด้านการศึกษาพิเศษ ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงจำนวนไม่มากเท่าไรนัก แต่ก็ทำให้ชุมชนรู้สึกดีใจที่สังคมได้ให้ความสนใจและมองเห็นความสำคัญของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สรุป

ครูการศึกษาพิเศษ คือ บุคคลที่ต้องสร้างความท้าทายให้ทั้งกับตนเอง และสังคมเพื่อช่วยเหลือให้งานด้านการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นไปอย่างดี นี่คือการท้าทายบนเส้นทางใหม่ในการทำงานของครูการศึกษาพิเศษที่จะต้องพัฒนาวิธีการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความทันสมัย และทันต่อวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของกระแส

โลกาภิวัตน์ เพื่อให้เด็กได้มีเส้นทางเดินในชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้หนึ่งที่สร้างพลังและสานฝันที่มีดมิดให้ดูสวยงามขึ้นได้ การทำงานที่หนักและเหนื่อยนี้จะกลับกลายเป็นความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจให้ครูทุกคนมีความสุขได้ด้วยรอยยิ้มและพัฒนาการที่ดีขึ้นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่อยู่ในความดูแล แม้เพียง ๑ คนก็ถึงความชื่นใจให้กับครูการศึกษาพิเศษได้

เอกสารอ้างอิง

กรรวิภาร์ หงษ์งาม. (๒๕๕๑). การให้คำปรึกษาผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

กรองทอง จุลรัชนิกร. (๒๕๕๑). รายงานการวิจัยเรื่อง : การศึกษาสถานการณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือร่วมกันกับชุมชนในพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี : ศูนย์ประสานงานเพื่อการวิจัยท้องถิ่นภาคตะวันออก (สกว.).

กมลรัตน์ วัชรินทร์. (๒๕๕๒). องค์การแห่งการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๒. จาก www.google.com

ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์และคณะ. (๒๕๔๘). ปทานุกรมศัพท์การศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : แวนแก้ว.

ผดุง อารยะวิญญู. (๒๕๔๒). การเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. แวนแก้ว.

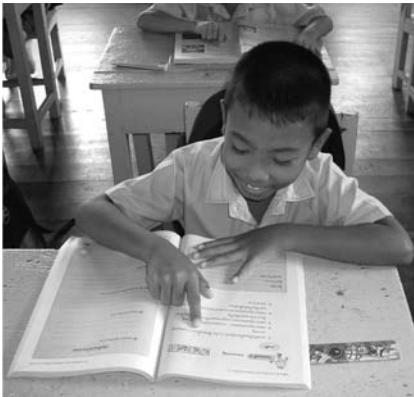
สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (๒๕๕๐) การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

เกาะติด หลักสูตร

หลักสูตรอิงมาตรฐาน... การพัฒนาสู่คุณภาพ

โดย... ดร. รุ่งนภา บุตรวงศ์ นักวิชาการศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

ในช่วงเวลากว่า ๑๐ ปี	ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพ
ที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	และมาตรฐานทางการศึกษามากนัก
ได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุง	เพราะระบบการศึกษาของไทย
คุณภาพการศึกษาโดยมีการกำหนด	ในยุคที่ผ่านมาเป็นระบบรวมศูนย์
มาตรฐานการศึกษาของชาติขึ้น	(Centralization) สถานศึกษาต้อง
อาจถือได้ว่ายุคปัจจุบันเป็นยุคของ	ปฏิบัติตามข้อกำหนดและหลักสูตร
“มาตรฐาน” เรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็น	ที่สร้างขึ้นจากส่วนกลาง กระทรวง
เรื่องสำคัญ และกำลังเป็นที่สนใจ	ศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบใน
ของทุกฝ่าย เมื่อก่อนเราอาจจะ	การจัดทำหลักสูตรการศึกษา กำหนด
คุ้นเคยกับเรื่องมาตรฐานที่ใช้ใน	โครงสร้างหลักสูตร ชั่วโมงเรียน
วงการธุรกิจ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อใช้	และเนื้อหาสาระ สำหรับจัดการ
ในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า	เรียนการสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ
ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ก่อนออกจำหน่าย	อย่างไรก็ตาม ความเจริญก้าวหน้า
แต่ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องมาตรฐาน	ทางวิทยาการ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี
ได้ขยายวงกว้าง รุกคืบเข้าไปสู่	ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้าน
วงการต่างๆ ไม่เว้นแม้กระทั่ง	สังคม และการไหลบ่าของความรู้
วงการศึกษ ขณะนี้หากนักการ	ข่าวสาร ข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์
ศึกษาคนใดไม่พูดถึง “มาตรฐาน”	ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวในการ
หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง	เปลี่ยนแปลงการศึกษา นอกจากนั้น
มาตรฐานเลย ก็อาจจะถูกมอง	ได้มีข้อเท็จจริงและตัวบ่งชี้หลาย
เป็นคนตกยุคได้	ประการที่แสดงให้เห็นถึงความ
ย้อนรอยอดีต สำหรับ	ไม่น่าพึงพอใจในระบบการศึกษา
ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา	ที่เป็นอยู่ ตัวอย่างเช่น การกำหนด

ของประเทศจะได้รับการพัฒนา
ให้มีความรู้ความสามารถอย่าง
ทัดเทียมกัน ด้วยเหตุนี้มาตรฐาน
การเรียนรู้ จึงเป็นตัวจักรสำคัญ
ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษา
โดยจะส่งผลต่อการศึกษาใน
ทุกระดับ ทั้งระดับชาติ ท้องถิ่น
โรงเรียน และการเรียนการสอน
ในชั้นเรียน โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้อง
หลายฝ่ายทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง
ครู และชุมชน

หลักสูตรจากส่วนกลาง ไม่สะท้อน สภาพความต้องการที่แท้จริงของ สถานศึกษาและท้องถิ่น การนำ หลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้าง พื้นฐานในการคิด วิเคราะห์ และ ทักษะในการแก้ปัญหาแก่เยาวชนไทย อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของ นักเรียนเกือบทุกวิชาที่เป็นวิชา พื้นฐานของการเรียนขั้นสูงต่อไป อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ	อาจก่อให้เกิดความเสียหาย และ นำไปสู่การถดถอยของคุณภาพ การศึกษาโดยรวมได้ ดังนั้นเพื่อ เป็นหลักประกันว่าเยาวชนของชาติ จะได้รับการพัฒนามีคุณภาพ เท่าเทียมกัน ส่วนกลางจึงได้กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น เพื่อเป็น เกณฑ์กลางที่ใช้ในการเทียบเคียง ตรวจสอบคุณภาพการจัดการ ศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง	ผู้เรียน มาตรฐานช่วยให้ ผู้เรียนทราบถึงสิ่งที่คาดหวังจาก การเรียนของเขาว่าเขาจะต้อง ทำอะไรบ้างเพื่อให้ถึงมาตรฐาน ที่กำหนด นอกจากนั้นมาตรฐาน ยังเป็นสิ่งท้าทายช่วยให้ผู้เรียน พัฒนาการเรียนของตนเอง และ ช่วยทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน ในการเรียนรู้
การพัฒนาสู่คุณภาพ เหตุปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่ความเคลื่อนไหวในการปฏิรูป การศึกษาของประเทศไทย ซึ่ง ขับเคลื่อนไปสู่การมีส่วนร่วม และ การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและ สถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการ จัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การจัด การเรียนการสอนในสถานศึกษา สอดคล้องกับความต้องการที่ แท้จริงของผู้เรียนและท้องถิ่น ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม คงไม่มีใคร ปฏิเสธว่าการกระจายอำนาจอย่าง สุดโต่งโดยไม่มีการควบคุมเลย	มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ คุณภาพสำคัญที่บ่งชี้ถึงระดับ ความรู้ความสามารถที่ต้องการ ให้เกิดแก่ผู้เรียน เพราะมาตรฐาน การเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวัง หรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจน ว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียน ทุกคนรู้และปฏิบัติได้ในระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ความมั่นใจว่าไม่ว่านักเรียนจะจบ การศึกษาจากที่ใด จากโรงเรียน ขนาดเล็ก หรือโรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะจบจากโรงเรียนที่อยู่ใน เมือง หรือในชนบท หรือมุมนใด	ครู มาตรฐานเป็นกรอบ ทิศทางช่วยครูในการสร้างหลักสูตร ออกแบบการเรียนการสอนและ การประเมินผล ทำให้ครูทราบว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนควรรู้ และปฏิบัติได้ ทำให้การสอนของ ครูมีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น
		ผู้ปกครอง มาตรฐานช่วย ให้การสื่อสารระหว่างโรงเรียนและ ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ตรงกัน โรงเรียนและผู้ปกครอง พูดภาษาเดียวกัน เกี่ยวกับเรื่อง หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน มาตรฐานยังเป็นสื่อกลางที่ทำนาย

ให้ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง
เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน
การศึกษาเพื่อพัฒนาลูกหลาน
ของตนให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่
กำหนดนั้น

ชุมชน และสถานศึกษา

มาตรฐานเป็นเสมือนความคาดหวัง
ทางการศึกษาที่ทุกฝ่ายกำหนดไว้
ร่วมกัน ช่วยให้นักการศึกษาและ
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับ

ท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การ

ศึกษาและโรงเรียนมีเป้าหมายที่
ชัดเจน และนำนวัตกรรมใหม่ๆ
มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
กำหนดเนื้อหา การเรียนการสอน
และการประเมินผล เพื่อนำพา
ผู้เรียนไปสู่มาตรฐานนั้น

หลักสูตรอิงมาตรฐาน

ในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐาน
เป็นเป้าหมายนั้นหลักสูตรการ
ศึกษาจะมีลักษณะเป็นหลักสูตร
อิงมาตรฐาน (Standards-based
curriculum) ซึ่งประเทศไทยได้
เริ่มใช้หลักสูตรลักษณะนี้ ตั้งแต่
การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔
และได้มีการปรับปรุงพัฒนามาสู่
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อ
ใช้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทาง
ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
ในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียน
ที่มีความพร้อม ในปีการศึกษา
๒๕๕๒ และโรงเรียนทั่วไปใน
ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ด้วยเหตุที่มาตรฐานเป็น

เป้าหมายหรือสิ่งที่คาดหวังในการ
เรียนการสอน การสร้างความ
เชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการ
เรียนรู้ระดับชาติกับหลักสูตร
สถานศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ
อย่างยิ่ง มาตรฐานการเรียนรู้
จะไม่มีคามหมายอะไรเลย หาก
สิ่งที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายนั้น
มิได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่าง
จริงจังในการเรียนการสอน ดังนั้น
เพื่อให้การปฏิรูปหลักสูตร และ
กระบวนการเรียนรู้เกิดมรรคผล
สมดังความคาดหวัง ผู้บริหาร
สถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจน
บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษาต้องให้ความ
สนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่อง
มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตร
สถานศึกษาต้องเป็นหลักสูตร
อิงมาตรฐาน (Standards-based
curriculum) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ
คือ

■ มาตรฐานเป็นจุดเน้น

ของการพัฒนาหลักสูตรในทุก
ระดับ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
ตลอดแนว ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับ
ท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา ตลอดจน
ถึงระดับชั้นเรียนจะต้องเน้นและ
ยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก
และเป้าหมายสำคัญ

■ องค์ประกอบของ

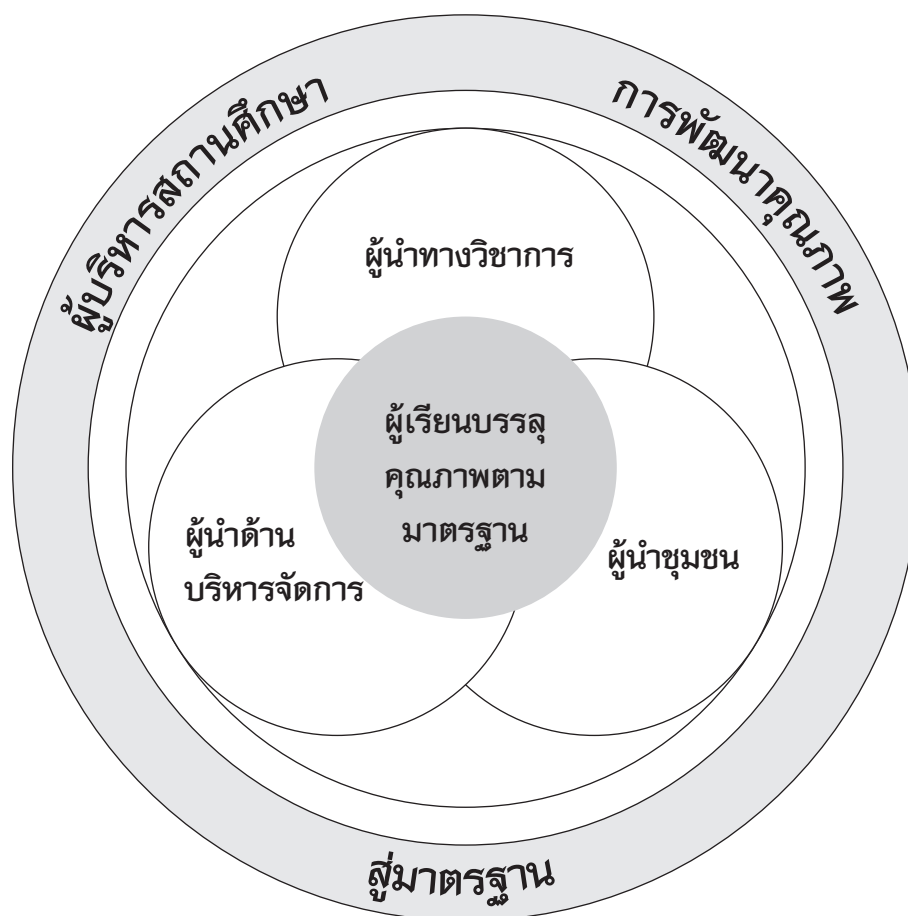
หลักสูตรเชื่อมโยงกับมาตรฐาน
ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระที่สอน
กิจกรรมการเรียนรู้ ชิ้นงาน/
ภาระงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ
เกณฑ์การวัดและประเมินผล สื่อ
การเรียนรู้ ต้องเชื่อมโยงสะท้อน
สิ่งที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนที่ระบุ
ไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้

■ หน่วยการเรียนรู้เป็น

หัวใจของหลักสูตร การออกแบบ
หน่วยการเรียนรู้ถือเป็นขั้นตอนที่
สำคัญเพราะเป็นการนำมาตรฐาน
ไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียน
การสอนในชั้นเรียนอย่างแท้จริง

■ การประเมินผล สะท้อนมาตรฐานอย่างชัดเจน มาตรฐานและการประเมินผล มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การจะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น มาตรฐานต้องเป็นตัวเทียบเคียง ดังนั้นเกณฑ์ต่างๆ หรือร่องรอย หลักฐานในการประเมินผลการเรียน จะต้องเชื่อมโยงและสะท้อน มาตรฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจน และสามารถบ่งชี้ได้ว่าผู้เรียน บรรลุถึงมาตรฐานหรือไม่เพียงใด หากยังไม่บรรลุมีจุดใดบ้างที่จะต้องพัฒนาต่อไป	ศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนไปสู่คุณภาพ ตามมาตรฐาน ซึ่งถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในสังคมโลกที่มีความซับซ้อนขึ้น โรงเรียนในยุคนี้จึงต้องเผชิญกับ สิ่งท้าทาย และมีความแตกต่าง จากโรงเรียนในยุคก่อนอย่างมาก ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชากร ของชาติมีความรู้ ความสามารถ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและ การทำงานในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่มีบทบาท สำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับ ศักยภาพสถานศึกษาให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมืออาชีพ จะต้องมีความรู้และทักษะที่สำคัญคือ	และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง มาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็น หัวใจในการพัฒนาคุณภาพการ ศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถตัดสินใจ ในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อให้การ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไป อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทความต้องการ ของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหาร จะต้องมีความเข้าใจเรื่องระบบ ตรวจสอบและประกันคุณภาพ สามารถใช้ผลการตรวจสอบประกัน คุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และปรับปรุงการจัดการศึกษา
ผู้บริหารในยุคมาตรฐาน โรงเรียนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้อง ได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบการ	■ ผู้นำทางวิชาการ (Academic leadership) : ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ	เพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ต่อไป

■ ผู้นำชุมชน (Community leadership) ในระบบการศึกษาที่กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษานั้น การร่วมแรงร่วมใจจากชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ซึ่งรวมถึงครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นในการจะช่วยนำพาให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องสามารถเป็นผู้นำชุมชน และ	เป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ	คุณภาพตามมาตรฐานเป็นสำคัญเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานที่มุ่งไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน นอกจากนี้
	■ ผู้นำด้านบริหารจัดการ <i>Administrative leadership</i> ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดลำดับความสำคัญของงานโดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุ	จะต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ส่งเสริมให้มีการทำงานเป็นทีม จัดเวลาให้ครูได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ และวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพบรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

/สันทะ... การปฏิรูปการเรียนรู้การสอน

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดย... ศรีนทร เศรษฐการณย์

นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนอง child centered เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” ให้ผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ให้เน้นอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้นผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

Child Centered ไม่ใช่วิธีสอนหรือวิธีการ แต่เป็นหลักการจัดการศึกษาที่ผู้บริหาร ครู-อาจารย์แต่ละคนต้องตระหนักในหลักการที่ว่า จะทำอะไรให้นักเรียนทุกคนได้รับประโยชน์สูงสุด โดยได้รับสิทธิและโอกาสเสมอกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กทั่วไป เด็กเก่ง เด็กพิการ หรือเด็กด้อยโอกาส ด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงไม่ใช้คำว่า “การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง” แต่ใช้คำว่า “ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ซึ่งมักเรียกกันว่า “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ซึ่งก็คือเรื่องเดียวกัน

ในอดีตที่ผ่านมา ครูมักจัดการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง คือครูเป็นผู้มีความรู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้โดยครูหวังว่าการถ่ายทอดความรู้ของตนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำความรู้ไปใช้ได้

แต่จากการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนระดับต่างๆ จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนจำนวนมากมักเกิดการเรียนรู้ในระดับความรู้ความจำ และบางส่วนอาจจะขึ้นไปถึงระดับความเข้าใจ และมีน้อยที่ได้ถึงขั้นการนำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล แสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดความรู้ของครูไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการได้

การสร้างความรู้จะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วน

ด้วยกันคือ จุดมุ่งหมายหรือความต้องการของผู้เรียน ความรู้เดิมหรือสิ่งที่มีอยู่เดิมของผู้เรียน และสาระหรือสิ่งใหม่ที่จะเรียนรู้ ดังนั้นตามแนวคิดข้างต้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการตามประสบการณ์ใหม่ๆ เข้ามา และมีโอกาสได้ใช้กระบวนการทางสติปัญญาของตนในการคิด กลั่นกรองข้อมูล ทำความเข้าใจข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และสร้างความหมาย ข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่มีความหมายต่อตนเอง และจะส่งผลถึงความเข้าใจ และการคงความรู้นั้น (retention)

ที่ผ่านมา การศึกษามักจะให้ความสำคัญกับเนื้อหา มาก ดังจะเห็นได้จากการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอน ที่เน้นในด้านการถ่ายทอดเนื้อหา และวัดประเมินผลด้านเนื้อหาที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอน

ซึ่งวงการศึกษาค้นพบว่า การเรียนรู้เพียงเนื้อหาความรู้ไม่เพียงพอ เนื้อหาความรู้ในโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้เรียนคงไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้หมด ผู้เรียนจึงต้องเลือกสรรสิ่งที่ตนเองสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งสามารถแสวงหาและศึกษาได้ด้วยตนเอง หากเขามีทักษะกระบวนการต่างๆ (process skills) ที่จำเป็น เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการสืบค้นแหล่งความรู้ ทักษะการอ่าน ทักษะการฟัง ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการจับใจความสำคัญ กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการคิดริเริ่ม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ฯลฯ

จากเดิมครูทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เพราะเชื่อว่าครูเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ผู้เรียนต้องศึกษาจากครูเท่านั้น แต่ปัจจุบันแหล่งความรู้นั้นมีหลายแหล่งมาก บางเรื่องครูอาจ

ไม่ใช่แหล่งความรู้ที่สำคัญก็ได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การกระจายข่าวสารข้อมูลเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ความรู้ไม่ได้สิ้นสุดที่ครูและห้องเรียน แต่ได้ขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวาง

เนื่องจากการเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากการรับรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ ในสมอง สมองจะทำหน้าที่ย่อยข้อมูล ตีความ และสร้างความหมายของข้อมูล เหล่านั้นประสานกับข้อมูลเดิมที่มีอยู่เกิดเป็นความรู้ หรือโครงสร้างความรู้ใหม่ ดังนั้นการเรียนรู้จึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่รับเข้ามา หากมีข้อมูลมาก การเรียนรู้ก็ย่อมมีโอกาที่จะเกิดมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ หากครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว การปฏิสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนรับข้อมูลเข้ามามาก การเรียนรู้ของผู้เรียนย่อมจะขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวางมากกว่า การได้ปฏิสัมพันธ์กับครูเพียงแหล่งเดียว

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑. กิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น ได้คิด ได้ค้นคว้า ได้ทดลอง ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เตรียมการจัด

บรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้า เสริมแรง ให้คำปรึกษา และสรุป สาระการเรียนรู้ร่วมกัน

๒. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ ใหม่ด้วยตนเองจากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียน เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้

๓. กิจกรรมที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย ทั้งในและนอก ห้องเรียนให้ผู้เรียนได้สัมผัสและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นธรรมชาติและเทคโนโลยี

๔. กิจกรรมที่ส่งเสริม กระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิด ในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิด ชัดเจน คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล การฝึกให้ผู้เรียน คิดอยู่เสมอ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะ เลือกรับและปฏิเสธข้อมูล ข่าวสาร ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

๕. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ เรียนอย่างมีความสุข ที่เกิดจากผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ เมื่อสนใจจึงทำให้เกิดความท้าทาย ที่จะค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดง ความสามารถ และใช้ศักยภาพ ของตนอย่างเต็มที่ และความสุข

ที่เกิดจากความสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีลักษณะเป็น กัลยาณมิตร มีการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึก มีความสุขและสนุกกับการเรียน

๖. กิจกรรม ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การวางแผนกำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกัน และมีโอกาสเลือก ทำงาน หรือ ศึกษา ค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง

ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความ กระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของ สิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ ความรู้ไปใช้จริง

๗. กิจกรรมที่ผู้สอนให้ ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็น อัตบุคคล ผู้สอนยอมรับในความ สามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็ม ศักยภาพ มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

๘. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความขยัน

ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ

ปัจจุบันครูผู้สอนมีความ เข้าใจในหลักการ Child Centered มากขึ้นและนำไปใช้ในการจัด การเรียนการสอน ในส่วนของ กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการและวิธีการ สอนที่หลากหลายที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนหลักการดังกล่าว ตัวชี้วัด ความสำเร็จอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

๑. ผู้เรียนทุกคนไม่ว่า เด็กเก่ง เด็กอ่อน เด็กปานกลาง เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส ได้พัฒนา ขึ้นมาตามศักยภาพของเขา ทั้ง ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านความประพฤติ ด้านสุขภาพกาย
สุขภาพจิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

๒. ผู้เรียนเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เช่น
สามารถแสวงหาความรู้ สืบค้น

ความรู้จากแหล่งต่างๆ ช่างคิด
ช่างถาม ช่างสังเกต สามารถ
อธิบายสิ่งต่างๆ จากคำถาม What
How Why ได้อย่างสมเหตุสมผล
และมีข้อมูลสนับสนุน กล่าวแสดงออก

มีความมั่นใจ มีความคิดเห็นเป็น
ของตนเอง มีความคิดอิสระ มีความ
สนใจในสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

ทิตินา แคมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. สถาบันราชภัฏนครปฐม.

(เอกสารอัดสำเนา)

ความเข้าใจผิดบางประการ ในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

โดย... ไตรรงค์ เจนการ ข้าราชการบำนาญ
และณัฐา เพชรธนู นิสิตปริญญาเอก

สิ่งที่เกิดเป็นเหตุ

มีโรงเรียนหลายแห่งออกแบบการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยเข้าใจว่าการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ก็เหมือนกับการวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หากเข้าใจเช่นนั้นก็ถูกต้อง เพราะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้นิยามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในลักษณะ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้นมาเพื่อพัฒนาผู้เรียน และวิธีการ

ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นการประเมินเชิงวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุง (Assessment) พัฒนาและส่งเสริม (ส่งเสริมเพื่อพัฒนาต่อไป) (กรมวิชาการ, ๒๕๔๔ : ๓๓)

จากความข้างต้น เมื่อพิจารณาความหมายของจิตพิสัย ตามคู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย นิยามว่า “จิตพิสัย” หมายถึง ความรู้สึกต่องานใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นความคิด ความเชื่อ การกระทำของบุคคล หลักการ วัตถุประสงค์ของและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับค่านิยม (Value) คุณธรรม (Merit) จริยธรรม

(Ethics) กระบวนการและวิชาต่างๆ ความรู้สึกในที่นี้จะมีระดับตั้งแต่ ขั้นรับรู้ (Receiving) ตอบสนอง (Responding) เห็นคุณค่า (Valuing) จัดระบบ (Organizing) ไปจนถึงขั้นเป็นกิจนิสัย (Charactering)” (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ, ๒๕๓๙ :๒)

ดังนั้น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กล่าวในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่อยู่ในนิยามของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ทางด้านจิตพิสัยเป็นสิ่งที่โรงเรียนกระทำถูกต้องแล้ว และเมื่อพิจารณาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น การที่สถานศึกษาจะร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์พึงกระทำได้ แต่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ไว้เป็นแกนกลางในการพัฒนา ประกอบด้วย (๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (๒) ซื่อสัตย์สุจริต (๓) มีวินัย (๔) ใฝ่เรียนรู้ (๕) อยู่อย่างพอเพียง (๖) มุ่งมั่นในการทำงาน (๗) รักความเป็นไทย (๘) มีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒ : ๒-๗) ซึ่งพิจารณาแล้วจะมีลักษณะพัฒนาการทางด้านจิตพิสัยทั้งสิ้น ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องนี้ใน ๒ ประการ คือ

ประการแรก การที่โรงเรียนวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในลักษณะประเมินด้านจิตพิสัยจึงเป็นการวัดที่ตรงถูกต้องแล้ว แต่ผลการวัดและประเมินผลที่เป็นคะแนน (Scores) น่าจะต้องทำความเข้าใจอีกครั้งว่า การมีวินัยได้ ๒ คะแนน ใฝ่เรียนรู้ได้ ๕ คะแนน ที่ปรากฏอยู่ในแบบบันทึกการประเมินของโรงเรียนโดยทั่วไป จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะการวัดจิตพิสัยมิใช่เป็นการวัดความรู้ความสามารถทางสมอง ดังนั้นมาตรวัดหรือสเกล (scale) จึงอยู่กันคนละระดับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน จึงขอยกตัวอย่างง่ายๆ คือ ถ้าต้องการวัด

ความอ้วนผอมของบุคคล ก็ควรวัดน้ำหนัก (กิโลกรัม) แล้วนำไปเทียบกับส่วนสูง แต่กลับไปวัดรอบความยาวรอบเอว เป็นต้น และหากพิจารณาโดยแท้จริงแล้วคะแนนจากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในชั้นเรียนมาจากการที่ครูผู้สอนทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละวันทั้งอย่างเป็นทางการ (Formal Observation) และไม่เป็นทางการ (Informal Observation) เช่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย ผู้สอนอาจสังเกตจากการมาโรงเรียนก่อน ๘.๐๐ น. หรือการแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบ ไม่ว่าจะ เป็น ชุดนักเรียน ชุดลูกเสือ ชุดพลศึกษา ดังนั้นคะแนนจากการสังเกต จึงอยู่ในมาตรวัดในระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) เท่านั้น คือ แต่งกายถูกต้องให้ “๑” ไม่ถูกต้องให้ “๐” หรือมาโรงเรียนทันเวลาให้ “๑” มาสายให้ “๐” เมื่อนำค่า ๑ และ ๐ มาพิจารณาจะพบว่า ตัวเลขทั้ง ๒ ตัว เป็นตัวเลขที่แทนการเกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรมเท่านั้น จึงไม่ใช่ข้อมูลต่อเนื่อง การนำค่าที่ได้จากมาตรวัดนามบัญญัติ มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ซึ่งค่าที่ได้อาจเป็นจุดทศนิยม จึงไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการด้านการวัดและประเมินผล แต่ผู้สอนควรนำมาหาความถี่ ถ้าอยากทราบคะแนนกลางก็นำมาหาค่ามัธยฐาน (ค่ามัธยฐาน หมายถึง ค่ากลางของข้อมูลชุดนั้นเมื่อเรียงลำดับข้อมูลแล้ว) จะเหมาะสมกว่า ดังนั้น การนำคะแนนจิตพิสัยมารวมกับคะแนนสอบกลางภาค/ปลายภาคซึ่งเป็นคะแนนจากการสอบวัดความรู้ความสามารถทางสมอง (ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในมาตรวัดอันดับภาค [Interval Scale]) แล้วนำไปคำนวณเพื่อให้ระดับผลการเรียนหรือเกรด จึงเป็นการนำคะแนนที่ได้จากมาตรวัดต่างระดับกันมาคำนวณรวมกัน ถือว่าไม่เหมาะสมตามหลักวิชาการ การอธิบายเช่นนี้มีได้หมายความว่า การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในวิชาต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่ต้องกระทำอีกต่อไป แต่ผู้เขียนกำลังอธิบายให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนว่าในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละวิชา นอกจากผู้สอนจะปลูกฝังความรู้ ทักษะ กระบวนการตาม

มาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดแล้ว ผู้สอนทุกคนยังมีหน้าที่ปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย แต่คะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในชั้นเรียนแต่ละวิชาควรนำมาประเมินแยกส่วนจากการตัดเกรด ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในประการที่สองต่อไป แต่ในประการแรกนี้ ผู้เขียนต้องการสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องว่า การประเมินจิตพิสัยเป็นสิ่งเดียวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่คะแนนที่ได้จากการสอบวัดความรู้ความสามารถซึ่งเป็นมาตรวัดต่างระดับจากการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่ควรนำมาคำนวณรวมกันเพื่อให้เกรด

ประการที่สอง การวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อพัฒนา (Assessment) มากกว่าที่จะประเมินเพื่อการตัดสินคุณค่า (Evaluation) ดังนั้น การที่ผู้สอนนำค่าคะแนนที่ได้จากการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปรวมกับคะแนนการสอบในแต่ละรายวิชา และนำมาตัดสินผลการเรียน นอกจากไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการวัดและประเมินผลดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางฯ อีกด้วย ดังนั้น ในแบบบันทึกผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา จึงเป็นลักษณะการประเมินเพื่อการตัดสินผลแบบย่อยๆ หรือ

Formative Evaluation มากกว่าเป็นการประเมินเพื่อการวินิจฉัยแบบดูความก้าวหน้า (Formative Evaluation) แล้วไปพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แต่ละด้านสูงขึ้น สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่สถานศึกษาควรกลับไปทบทวนร่วมกัน และสิ่งที่ผู้เขียนอยากแนะนำคือ นอกจากผู้สอนแต่ละคนจะมีหน้าที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละด้านแล้ว สถานศึกษาควรร่วมกันสร้างแผนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์แยกต่างหาก อาจมีกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ชัดเจน และเฝ้าติดตามพัฒนาการในแต่ละด้าน รวมถึงการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินเพื่อเป็นหลักฐานในการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ นำเชื่อถือเมื่อนำคะแนนที่ได้จากการสังเกตในห้องเรียน มารวมกับคะแนนที่ได้จากการสังเกตในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นผลที่ได้จากการประเมินในแต่ละภาคเรียนแล้วนำผลการประเมินที่ได้ส่งต่อไปให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หรือแม้แต่ผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภาคเรียนต่อไปให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีขึ้น หรือดีอยู่แล้วก็ให้คงอยู่ (ดังนั้น วิธีการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม)

สรุปแล้วคำถามที่ว่า การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในลักษณะจิตพิสัยถูกหรือไม่ คำตอบ คือ “ถูกต้อง” และคำถามที่ว่า การให้คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคะแนน แล้วนำมา

ตัดสินตก/ไม่ตก ตัวอย่างเช่น คะแนนเต็ม ๑๐ ให้ ๓ คะแนน แล้วประเมินผลว่า “ตก” แต่ถ้าได้ ๕ คะแนน ขึ้นไปถือว่าไม่ตก ถ้าสถานศึกษาทำเช่นนี้ ถามว่าถูกหรือไม่ ตอบว่า “ไม่ถูก” เพราะหลักสูตรแกนกลางฯ ต้องการนำผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในระยะต่อไป มากกว่า การนำผลการประเมินมาใช้เพื่อการตัดสิน ตก/ไม่ตก ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งควรเน้นไปที่การสร้างกิจกรรม ที่ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งในและนอกห้องเรียน มากกว่าการนำผลการประเมินมาใช้ เพื่อตัดสินพฤติกรรมของนักเรียนเพียงอย่างเดียว

มูลเหตุของความเข้าใจผิด

มูลเหตุอาจมาจากความคิด ความเชื่อที่เคยปฏิบัติต่อๆ กันมา จากการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๒๓, พ.ศ. ๒๕๓๓) โดยเฉพาะหมวด ๒ วิธีการประเมินผล การเรียน ที่ได้อธิบายการประเมินคุณลักษณะด้าน คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ให้ประเมินผลแบบ formative เก็บคะแนนระหว่างภาคเรียน (อาจเป็น ๕% หรือ ๑๐% ของคะแนนเต็ม) เพื่อนำมารวมกับ คะแนนสอบวัดปลายภาคเรียน โดยนำคะแนนทั้งหมด (ซึ่งรวมคะแนนจิตพิสัยเข้าไปด้วย) มาตัดสินผลให้ ระดับผลการเรียน (เกรด) จากแนวคิดของการใช้ ระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนดังกล่าวที่ถือ ปฏิบัติกันมายาวนาน (กรมวิชาการ, ๒๕๓๓ : ๔,๑๗) เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ การสร้างหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนต่างๆ จะยึดหลักสูตรและ ระเบียบการประเมินผลการเรียน พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นหลัก โดยเฉพาะแบบฟอร์ม รบ.๓ ในการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์แต่ละด้านเป็นคะแนน แล้วนำคะแนน มารวม สิ่งเหล่านี้ยึดถือปฏิบัติกันมานาน (พ.ศ. ๒๕๓๓-

๒๕๕๒ กว่า ๒๐ ปี ก็ยังไม่จางหาย) ที่เอาคะแนน จิตพิสัยไปรวมกับคะแนนความสามารถ แล้วนำมา ตัดสินผลให้ระดับการเรียน (เกรด) เรื่องนี้อาจเป็น มูลเหตุให้มีการนำผลการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ (เป็นคะแนน) ไปรวมกับคะแนนผลการเรียน ของแต่ละรายวิชา แล้วนำมาตัดเกรด

ถ้าไม่ถูก จะแก้ไขอย่างไร

พิจารณาว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้แสดงเจตนาอย่าง ชัดเจนให้นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งหมายความว่า คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ออกมาประเมินผล ต่างหาก โดยถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเกณฑ์การ จบหลักสูตรหรือผ่านช่วงชั้นและให้เป็นการประเมินผล เพื่อพัฒนามากกว่าประเมินเพื่อตัดสินผล ถ้ามีความ ประสงค์ที่จะทำให้ถูกกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร แกนกลางฯ และถูกตามหลักวิชาการว่าด้วยการวัด และประเมินผล น่าจะพิจารณาหลักการวัดผลว่าด้วย มาตรฐานทางจิตวิทยา (ศ.ดร.อุทุมพร จามรมาน, ๒๕๓๗ : ๑๓-๑๗) ดังนี้

สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับ “การวัด ทางจิตวิทยา” ซึ่งสามารถจำแนกตามคุณสมบัติทาง คณิตศาสตร์ได้ ๔ ระดับ คือ

๑) มาตรฐานนามบัญญัติ (Nominal Scale)

คำว่า “Nominal” แปลว่า “ชื่อเท่านั้น” เป็นการวัดที่กำหนดหมายเลขกำกับให้แกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เท่านั้น มิได้มีความหมายในเชิงปริมาณแต่อย่างใด เช่น หมายเลขของนักฟุตบอล หมายเลขห้อง หมายเลขรถประจำทาง เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการ วัดนามบัญญัติจึงนำมาบวก ลบ คูณหาร ไม่ได้ แต่ สามารถนำมาแจกแจงได้

๒) มาตรฐานลำดับที่ (Ordinal Scale)

เป็นระดับของการวัดเชิงคณิตศาสตร์ ที่สูงขึ้นกว่ามาตรฐานนามบัญญัติ เป็นมาตรที่จัดอันดับ

ให้กับสิ่งที่วัด การจัดประเภท และการเรียงเป็นอันดับที่ ตัวอย่างเช่น อันดับการสอบของนักเรียน (ที่ ๑,๒,๓,...) ระดับความวิตกกังวล (มาก, ปานกลาง, น้อย, ไม่มี) เป็นต้น การบอกลำดับที่ตั้งตัวอย่าง มิได้มีความหมายว่าช่วงห่างของแต่ละลำดับจะเท่ากัน และบางครั้งอาจบอกไม่ได้ว่าแต่ละอันดับต่างกันอยู่เท่าใด ดังนั้น ตัวเลขหรือข้อมูลเหล่านี้จึงไม่สามารถนำมาบวก ลบ คูณ หารเพื่อหาค่าเฉลี่ยได้ สถิติที่สามารถใช้กับมาตรวัดลำดับที่มีแต่ค่าความถี่ มีอยู่ฐานเปอร์เซ็นต์ไคส์ ความสัมพันธ์ลำดับที่ เป็นต้น

๓) มาตรวัดอันตรภาค (Interval Scale)

เป็นระดับการวัดที่สูงกว่าลำดับที่ เพราะ “ระยะทาง” ระหว่างหน่วยจะเท่ากัน ค่าที่ได้จึงใกล้เคียงกับระบบเลขจำนวนจริง ตัวอย่างเช่น ตัวเลขที่ได้จากการวัดอุณหภูมิ, การวัดพลังงาน, คะแนนที่ได้จากการสอบ เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่ามาตรวัดแบบอันตรภาคนี้จะบอกช่วงของความแตกต่างของแต่ละช่วงได้ แต่ยังเป็นการวัดที่ไม่มีศูนย์แท้ ตัวเลขที่ได้จึงสามารถนำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสหสัมพันธ์ได้

๔) มาตรวัดอัตราส่วน (Ratio Scale)

เป็นระดับของการวัดที่มีจุดเริ่มต้นเป็นศูนย์แท้ (true score point) ระยะห่างแต่ละช่วงคะแนนเท่ากัน เช่น ตัวเลขที่เกิดจากการวัดความยาว น้ำหนัก ความหนาแน่น เป็นต้น มาตรวัดแบบอัตราส่วนสามารถจัดกระทำทางคณิตศาสตร์ได้ทุกอย่าง

จากมาตรวัดทั้ง ๔ ระดับ จะเห็นว่าตัวเลขที่ได้จากการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปได้อย่างมากที่จะอยู่ในระดับอันตรภาคหรืออัตราส่วน ดังนั้น การนำตัวเลขที่ได้จากการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีช่วงห่างแต่ละค่าไม่เท่ากันมาหาค่าเฉลี่ย จึงเป็นการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ถ้าเป็นเช่นนี้ จะมีวิธีการทำให้ถูกต้องได้อย่างไร

ขอตอบว่า “ทำได้ไม่ยาก” ถ้าเป็นตัวเลขที่เป็นคะแนน ให้หมายเหตุว่า ตัวเลขเหล่านั้นอยู่ในมาตรวัดลำดับที่ (Ordinal Scale) แล้วนำตัวเลขเหล่านั้นมาพิจารณาหาค่าความถี่ มีอยู่ฐาน หรือฐานนิยม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของข้อมูล แล้วเทียบค่าที่ได้เข้าสู่ระดับผลการประเมินได้เลย

ตัวอย่างเช่น มีวินัย (หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติตามในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน/องค์กร/สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ) วัดการมีวินัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเกตตามตัวชี้วัดพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เป็นรายบุคคล เช่น พฤติกรรมการมาเรียนก่อน ๘.๐๐ น. และพฤติกรรมการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบที่สถานศึกษากำหนด เป็นต้น ดังนั้น ตัวชี้วัดที่ดีควรสามารถสังเกตได้ชัดเจน และใครเป็นผู้สังเกตก็ได้ผลการสังเกตอย่างเดียวกัน ดังตัวอย่างตารางผลการสังเกตต่อไปนี้

ตาราง ตัวอย่างผลการสังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัยของนักเรียนชั้น ม.๑ ภาคเรียนที่ ๑

ชื่อ	สัปดาห์ที่ ๑			สัปดาห์ที่ ๒			สัปดาห์ที่.....			ความถี่
	การมาโรงเรียน	การแต่งกาย	เก็บอุปกรณ์การเรียน	การมาโรงเรียน	แต่งกายถูกต้อง	เก็บอุปกรณ์การเรียน	การมาโรงเรียน	แต่งกายถูกต้อง	เก็บอุปกรณ์การเรียน	
ก	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	✓✓✓✓✓ (๕)	๔๕
ข	✓✓✓✓ (๔)	✓✓✓✓ (๔)	✓✓✓ (๓)	✓✓✓ (๓)	✓✓✓✓ (๔)	✓✓ (๒)	✓✓✓✓ (๔)	✓✓✓✓ (๔)	✓✓ (๒)	๓๐
ค	✓✓✓ (๓)	✓✓ (๒)	✓✓✓✓ (๔)	✓✓ (๒)	✓✓ (๒)	✓✓ (๒)	✓✓ (๒)	✓✓✓✓ (๔)	✓✓ (๒)	๒๓

หมายเหตุ ✓ หมายถึง การมาถึงโรงเรียนก่อนเวลา ๘.๐๐ น. , การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน , การเก็บอุปกรณ์การเรียน : ๑ วัน

ตัวอย่าง : เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีวินัย

๓๑-๔๕ คะแนน หมายถึง มีวินัยดีเยี่ยม

๒๐-๓๐ คะแนน หมายถึง มีวินัยระดับปานกลาง

ต่ำกว่า ๒๐ คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

เมื่อหมดภาคเรียนที่ ๑ นักเรียน ข และ ค ที่ได้รับผลการประเมินในระดับปานกลาง ครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันหาสาเหตุ และแก้ไขให้นักเรียน ข และ ค มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดียิ่งขึ้นในเทอมต่อไป ส่วนนักเรียน ก ที่ได้ผลการประเมินระดับมีวินัยดีเยี่ยม ครูผู้สอนก็ควรติดตามถึงความคงอยู่ของพฤติกรรมในภาคเรียนต่อไป แต่หากในช่วงเดือนแรกของภาคเรียนที่ ๒ ผู้สอนสังเกตพบว่า นักเรียน ก มาโรงเรียนสายหลายครั้ง ครูผู้สอนหรือครูประจำชั้นก็ควรซักถามหาสาเหตุและช่วยแก้ไข เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนล้วนเป็นหน้าที่ของครูทุกคนและทำได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องรอผลการประเมินปลายภาคหรือปลายปี

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น ยังมีพฤติกรรมการณ์มีวินัยอีกหลายอย่างที่สามารถสังเกตได้ในชั้นเรียน ซึ่งสถานศึกษาอาจนำผลการประเมินในชั้นเรียนมารวมได้ อาทิ ครูสังเกตพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์การเรียนในห้องเรียนว่าผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในห้องเรียนหรือไม่ ดังนั้น ผู้สอนก็รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนก็นำข้อมูลที่ได้ส่งให้ฝ่ายวัดและประเมินผลดำเนินการต่อไป

คำถามที่มักพบคือจะต้องสังเกตทุกวันหรือไม่ ถ้าเรื่องการมีวินัย แน่นอนว่าถ้าสามารถสังเกตได้ทุกวันก็ควรสังเกตทุกวัน การสังเกตทุกวันก็เพื่อให้ผลการประเมินเป็นที่น่าเชื่อถือ ยุติธรรมกับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม แต่หากครูไม่สังเกตทุกวันแต่สุ่มสังเกต

เป็นบางวัน ก็ต้องบ่อยมากพอที่จะสามารถสรุปพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ ไม่ลำเอียง หรือได้ผลการสังเกตจากความบังเอิญ ทั้งนี้ครูผู้สอนจึงควรวางแผนการสังเกตให้รอบคอบและครอบคลุมพฤติกรรมให้มากที่สุด

แต่ทางปฏิบัติแล้ว การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแต่ละคน ครูส่วนใหญ่มักใช้การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ และมักไม่ทำหลักฐานทางการสังเกตไว้อย่างเป็นระบบ อาทิ ไม่มีแผนการสังเกต ไม่มีแบบบันทึกการสังเกต ไม่กำหนดพฤติกรรมการสังเกตที่ชัดเจน เป็นต้น ทำให้เกิดคำพูดที่ว่า ครูประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแบบนั่งเทียนเขียนหรือดูชื่อแล้วประเมินเลย แต่การนั่งเทียนนั้นอาจเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างไม่เป็นทางการมาตลอดทั้งภาคเรียน เพียงแต่ไม่ทำหลักฐานประกอบไว้เท่านั้นเอง

หากแต่ปัจจุบัน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากกลายเป็น

องค์ประกอบสำคัญหนึ่งของเกณฑ์การจบหลักสูตรสถานศึกษาและครูผู้สอนจำเป็นต้องวางแผน สร้างแบบสังเกต และเก็บหลักฐานการสังเกตให้ชัดเจน เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความโปร่งใสในผลการประเมินให้กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถตรวจสอบได้นั่นเอง

เมื่ออ่านบทความมาถึงบรรทัดนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสร้างความตระหนักให้กับผู้อ่านในการดำเนินการวัดและประเมินผลได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะวัด (Validity) ผลการวัดมีความคงเส้นคงวา (Reliability) เป็นระบบ (System) มีหลักฐานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ (Accountability) สิ่งที่ทำไปทั้งหมดทั้งหมดนี้ ไม่ใช่เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพในการวัดและประเมินผลเพียงอย่างเดียว แต่เป้าหมายสูงสุดก็เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓). โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๓.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๔.

_____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒.

ศ.ดร.อุทุมพร จามรมาน. ทฤษฎีการวัดทางจิตวิทยา (Theory of Psychometrics). ฟันนี่พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๗.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, กรมวิชาการ. คู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔.

ทบทวน ประกัน คุณภาพ

เตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม

โดย... ดร.ไพรวลัย พิภพสัมภส

รองผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษา

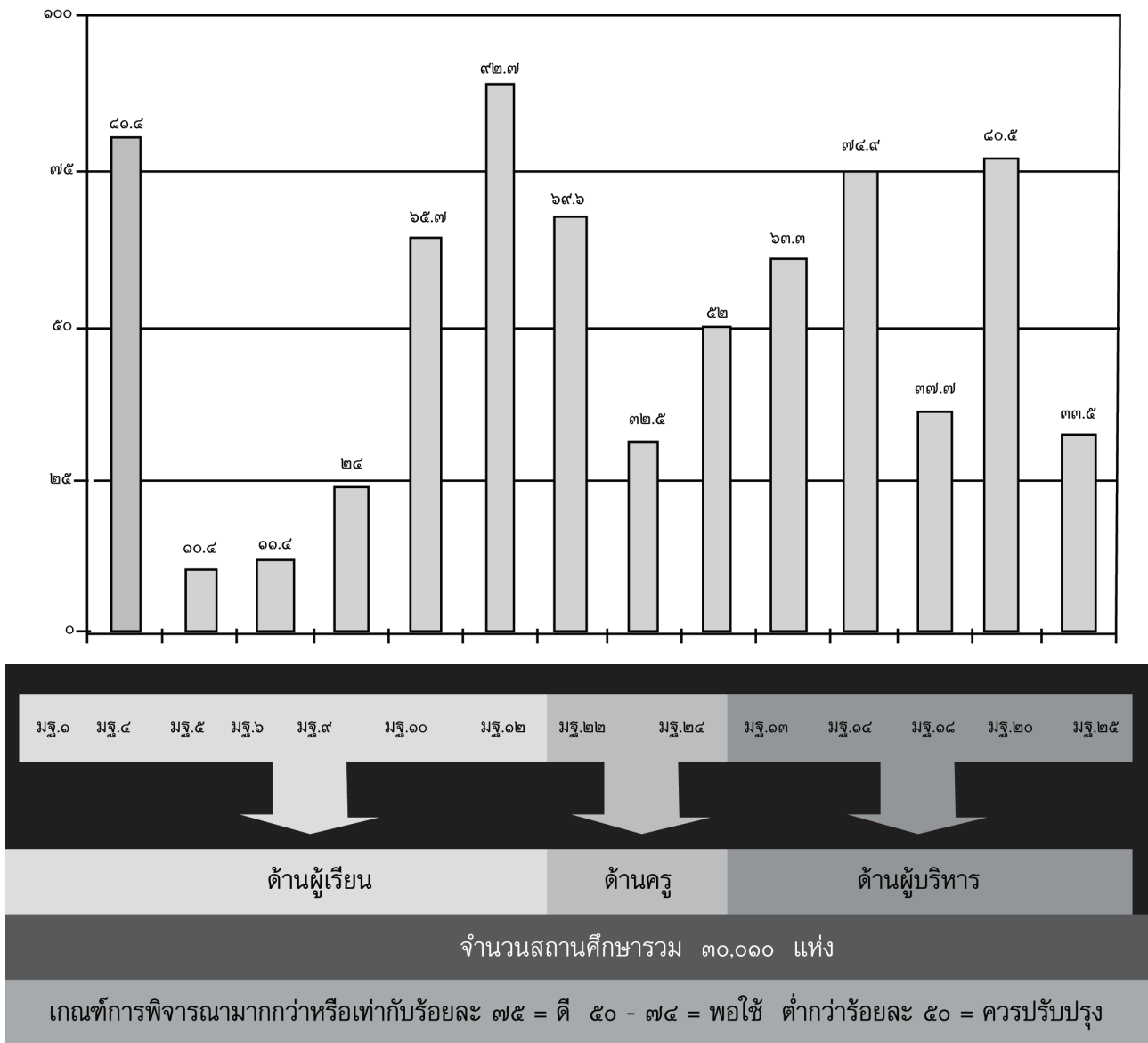

ปัจจุบัน

บุคลากรในวงการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาไม่มีใครที่ไม่รู้จักสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์กรมหาชน หรือที่เรียกขานกันย่อๆ ว่า **สมศ.** สมศ.ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่ง ทุกระดับ ๑ ครั้งในทุกๆ ๕ ปี เพื่อสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษารายโรงเรียน รายเขตพื้นที่การศึกษา และในภาพรวมของประเทศ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น รอบแรกของการประเมิน (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๘) ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อยืนยันสภาพจริงของสถานศึกษา

ตามมาตรฐานคุณภาพที่ สมศ. กำหนด ๑๔ มาตรฐาน พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนกว่า ๓๐,๐๐๐ แห่ง มีเพียง ๑ ใน ๓ ที่มีคุณภาพยอมรับได้ แต่อย่างไรก็ดี คุณภาพผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และใฝ่เรียนรู้ (มาตรฐานที่ ๔ ๕ และ ๖) ก็ไม่น่าพึงพอใจ เพราะมีสถานศึกษาที่มีนักเรียนคิดวิเคราะห์ได้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี และใฝ่เรียนรู้ เพียงร้อยละ ๑๐.๔, ๑๑.๔ และ ๒๔.๐ ตามลำดับ ดังภาพที่ ๑

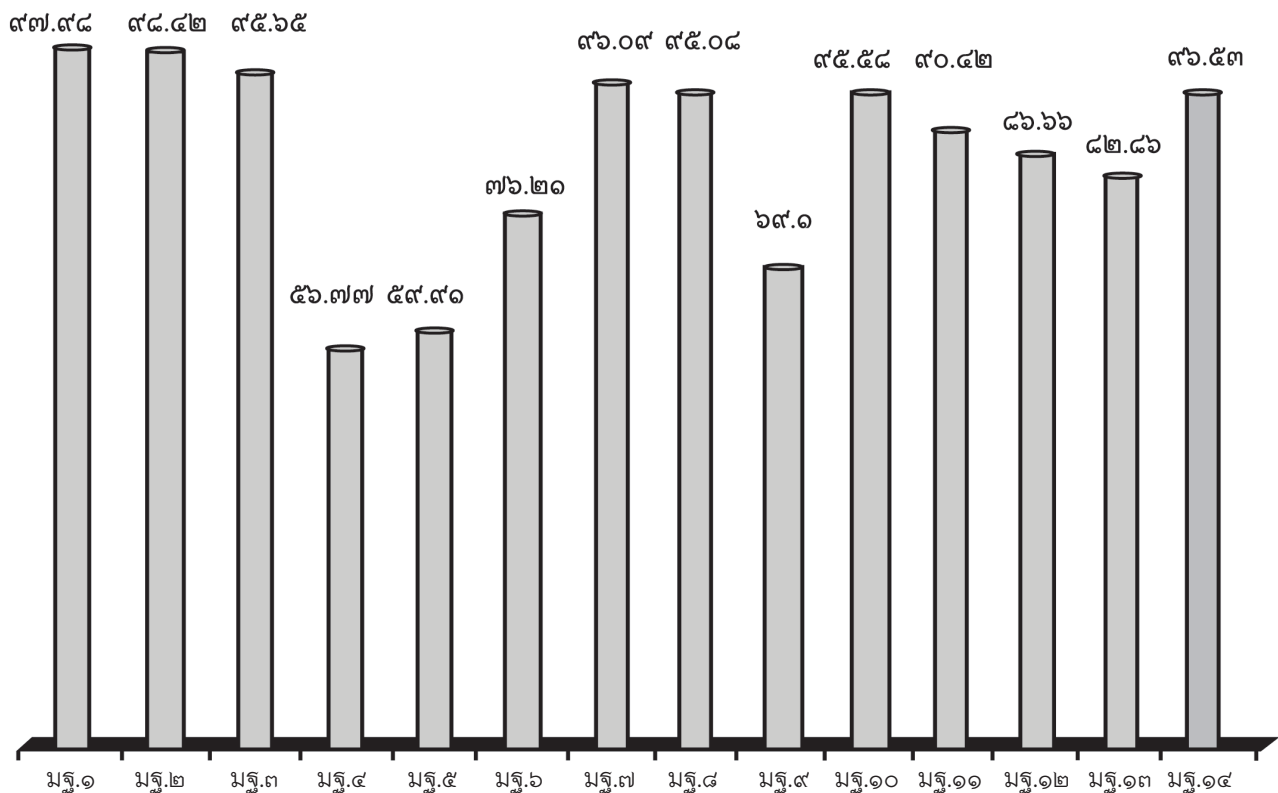
ภาพที่ ๑ ร้อยละของสถานศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีจําแนกรายมาตรฐานจากผลการประเมินรอบแรก

ขณะนี้ สมศ. กำลังดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๕๓) ซึ่งเหลือเวลาอีกเพียง ๑ ปีก็จะครบรอบ และย่างเข้าสู่การประเมินภายนอกรอบที่ ๓ ต่อไป ผลวิเคราะห์จากการประเมินสถานศึกษาที่ถูกประเมินรอบ ๒ ไปแล้ว จำนวน ๒๓,๓๒๗ แห่ง (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๒) พบว่า ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งช่วงแรกไม่น่าพึงพอใจก็ขยับดีขึ้นบ้าง เพราะมีสถานศึกษาที่มีนักเรียนคิดวิเคราะห์ได้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี

และใฝ่เรียนรู้ (มาตรฐานที่ ๔ ๕ และ ๖) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๖.๗๗, ๕๙.๙๑ และ ๗๖.๒๑ ตามลำดับ ดังภาพที่ ๒ ในขณะที่คุณภาพครูด้านการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขยับขึ้นจากเดิมที่มีร้อยละ ๕๒ (มาตรฐานที่ ๒๔) เป็นร้อยละ ๖๙.๑๐ (มาตรฐานที่ ๙) ซึ่งขยับขึ้นเพียงเล็กน้อย แตกต่างจากการเพิ่มขึ้นด้านคุณภาพผู้เรียน อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้คุณภาพผู้เรียนดีขึ้นมาก ในขณะที่คุณภาพครูเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เรื่องนี้ก็น่าคิด สถานศึกษาน่าจะเป็นผู้ให้คำตอบได้ดีกว่าใครทั้งหมด

ภาพที่ ๒ ร้อยละของสถานศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีจําแนกรายมาตรฐานจากผลการประเมินรอบสอง

แม้จะดูว่าภาพรวมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกจะดูดีขึ้น แต่ถ้าวเคราะห์เชิงลึกแล้ว เราคงต้องยอมรับว่าคุณภาพผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังคงต้องเอาใจใส่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘) สมศ. ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนมากถึงร้อยละ ๓๕ ส่วนคุณภาพด้านการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้น้ำหนักความสำคัญเพียงร้อยละ ๒๕ ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นต้นไป สถานศึกษาทั้งหลายต้องเตรียมพร้อมเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ ๓ กันแล้ว ผู้เขียนจึงขอให้ผู้บริหารและคณาจารย์ทั้งหลายพิจารณาดูร่างกรอบมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ ๓ ดังตารางที่ ๑ เพื่อการเตรียมความพร้อมในการประเมินเพื่อพัฒนาต่อไป แต่ละ

มาตรฐานและตัวบ่งชี้มีน้ำหนักความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไป

จุดเน้นของการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ ๓ นี้มุ่งประเมินที่คุณภาพผู้เรียน เรื่องหลักที่สถานศึกษายังคงต้องออกแรงในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเข้มข้นคือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใฝ่รู้ใฝ่เรียน และการเป็นผู้ที่คิดเป็นของผู้เรียน ส่วนมาตรฐานด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีของผู้เรียนก็ยังคงมีความสำคัญเช่นเดิมและมีตัวบ่งชี้คล้ายคลึงกับการประเมินในรอบที่ ๒ มาตรฐานที่มีการปรับเปลี่ยนไปคือ มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ ที่ลดจำนวนข้อลงเหลือเพียง ๒ ข้อ โดยให้ความสำคัญกับการประกันและการพัฒนาคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็น ๑ มาตรฐาน ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ กรอบมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาระดับพื้นฐานรอบ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘)

มาตรฐาน/ร่างตัวบ่งชี้	น้ำหนักความสำคัญ ร้อยละ
๑. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ : การเป็นนักเรียนที่ดี การเป็นลูกที่ดี และการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและสังคม การเป็นนักเรียนที่ดี คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และมุ่งมั่นในการทำงาน การเป็นลูกที่ดี คือ รู้จักอยู่อย่างพอเพียง เอื้ออาทร และมีความกตัญญูทวดเวทิส่วนการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและสังคม คือ เป็นผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รักความเป็นไทย และเป็นผู้มีจิตสาธารณะ	๑๕
๒. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้ : ผู้เรียนมีสุขภาพดี น้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์ รู้จักดูแลรักษาตนเองให้ปลอดภัย มีสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีสุนทรียภาพ (ด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ และกีฬา/นันทนาการ)	๑๐
๓. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตัวบ่งชี้ : ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ สามารถเรียนรู้เป็นทีมได้ (Team Learning) รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นทีม หมายถึง นักเรียนมีการใช้กระบวนการเรียนรู้ระหว่างกัน มีการกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม บทบาทของแต่ละคน เรียนรู้ระหว่างกัน และใช้ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาในการทำงานเป็นทีม	๑๕
๔. ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น ตัวบ่งชี้ : ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ การคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง นักเรียนสามารถจำแนกแยกแยะองค์ประกอบพิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยง กำหนดประเด็น วิเคราะห์ประเด็นได้ สามารถประสมประสานและหลอมรวมองค์ประกอบต่างๆ ได้ สรุปความคิดและต่อยอดความคิดได้ การคิดสร้างสรรค์ หมายถึง นักเรียนมีความรู้และสามารถใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์จนเกิดผลงานได้ ส่วนการคิดแก้ปัญหา หมายถึง นักเรียนมีการศึกษาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ใช้กระบวนการในการแก้ปัญหา ตัดสินได้อย่างเหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาได้	๑๕

มาตรฐาน/ร่างตัวบ่งชี้	น้ำหนักความสำคัญ ร้อยละ
๕. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร ตัวบ่งชี้ : ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังของนักเรียนใน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียน ป.๓ ป.๖ ม.๓ และ ม.๖ กรณีชั้น ป.๓ ใช้ผล NT ถ้าไม่มีใช้ผลของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาตามลำดับ ส่วน ป.๖ ม.๓ และ ม.๖ ใช้ผล O-NET	๒๐
๖. การบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา ตัวบ่งชี้ : ระดับความสำเร็จของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำกับดูแลและขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษา ระดับประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานและการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปริมาณและคุณภาพของครู รวมถึงประสิทธิผลการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน ๘ กลุ่มสาระ การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยึดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๓ ส่วนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยึดตามมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม	๑๕
๗. การประกันและพัฒนาคุณภาพภายใน ตัวบ่งชี้ : การมีระบบและกลไกในการประกันคุณภาพภายใน ผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในโดยต้นสังกัด และการนำผลประเมินภายในไปใช้พัฒนาคุณภาพ	๑๐

ดังนั้น การดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือกันทำงานในลักษณะองค์รวม ทั้งผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน ที่จะต้องมีผลงานเชิงประจักษ์ มีร่องรอยการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ก็สามารถผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพภายนอก รอบที่ ๓ ได้ไม่ยาก และในการประเมินรอบที่ ๓ นี้ ใช้ระดับคุณภาพ ๕ ระดับ คือ ระดับต้องปรับปรุง (๑) ระดับควรปรับปรุง (๒) ระดับพอใช้ (๓) ระดับดี (๔) และระดับดีมาก (๕) โดยทุกมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้

ดูจากผลการประเมินย้อนหลัง ๓ ปี สำหรับการรับรองมาตรฐานระดับสถานศึกษา พิจารณาจาก

(๑) ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของผลการจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ ๑-๕) อยู่ในระดับดี (มากกว่าหรือเท่ากับ ๓.๗๕ ในระบบ ๕ แต้ม) และการจัดการศึกษาในภาพรวม (มาตรฐานที่ ๑-๗) อยู่ในระดับดีขึ้นไป (มากกว่าหรือเท่ากับ ๓.๗๕ ในระบบ ๕ แต้ม)

(๒) ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีประสิทธิผลการสอนอยู่ในระดับดีขึ้นไป (มากกว่าหรือเท่ากับ ๓.๗๕ ในระบบ ๕ แต้ม)

(๓) ไม่มีมาตรฐานใดมีผลประเมินอยู่ในระดับ
ควรปรับปรุงหรือต้องปรับปรุง

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องกฎกระทรวงว่าด้วย
ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการ
ศึกษา พ.ศ. ที่สถานศึกษาไม่อาจละเลยการปฏิบัติได้
กฎกระทรวงฉบับนี้เป็นการหลอมรวมกฎกระทรวง
ของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาที่
ได้มีการประกาศใช้ไปแล้ว เข้ากับกฎกระทรวงระดับ
อาชีวศึกษา และกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพ
ภายนอก ของ สมศ. เป็นหนึ่งฉบับ ที่มีสาระสำคัญ
ปรับเปลี่ยนไปบ้าง ระยะต่อไปการดำเนินการประกัน
คุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎหมายจะ
ได้รับการติดตามและประเมินอย่างเข้มงวดขึ้น เพื่อให้
สอดคล้องกันทั้งการประกันคุณภาพภายในและภายนอก
ในที่นี้ขอนำเสนอกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
ของสถานศึกษามาทวนซ้ำเพิ่มเติมเพื่อให้ท่านทั้งหลาย
ได้ปรับวิธีการดำเนินงานให้รับกัน ดังนี้

**ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
ขั้นพื้นฐาน** ประกอบด้วย

- (๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- (๒) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่ง
เน้นคุณภาพตามมาตรฐาน
- (๓) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- (๔) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาของสถานศึกษา

(๕) จัดให้มีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ
การศึกษา

(๖) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตาม
มาตรฐานของสถานศึกษา

(๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงาน
ประเมินคุณภาพภายใน

(๘) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
อย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลที่น่าเสนอมาข้างต้น สถานศึกษา
คงพอเห็นแนวทางอย่างกว้างๆ บ้างว่าจะต้องเตรียม
การอย่างไร มีจุดเน้นในเรื่องใดบ้าง เพื่อรองรับการ
ประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ ๓ อย่างไรก็ตาม
สถานศึกษาไม่ควรวิตกกังวล เพราะหากท่านดำเนินงาน
โดยยึดหลักระบบคุณภาพที่มุ่งเป้าหมายไปที่ผู้เรียน
สถานศึกษาก็จะบรรลุผลได้โดยไมยาก อีกทั้งขอให้
สบายใจได้ว่าท่านมิได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่มี
เขตพื้นที่การศึกษา มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่จะคอยสนับสนุน
ดูแลช่วยเหลือสถานศึกษาตลอดเวลา ดังนั้น ในการ
ประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ ๓ คาดหวังในทางที่ดี
ไว้ว่าสถานศึกษาจะได้รับการรับรองมาตรฐานมากกว่า
รอบที่ ๒ และมีสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองในระดับ
ดีมากเพิ่มมากยิ่งขึ้นแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

(ร่าง) กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ การประเมิน**

คุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘) (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักทดสอบทางการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **ผลการสังเคราะห์คุณภาพการศึกษา**

**จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ
ศึกษา (องค์การมหาชน) (เอกสารอัดสำเนา).**

ภาษาจีนสื่อวัฒนธรรม สายสัมพันธ์ ไทย-จีน

โดย... สุรพล การบุญ

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชบพิธ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่ประเทศต่างๆ ในโลกมีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ภาษากลางหรือภาษาสากลที่จะใช้ในการติดต่อซึ่งกันและกันจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นในการเรียนรู้มากขึ้น ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน การติดต่อกับชาวต่างประเทศ ทั้งทางด้านธุรกิจ สังคม วัฒนธรรม และทางราชการ ความต้องการในด้านภาษาจีนมีมากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาจีนกับภาษาต่างๆ ทั่วโลก จะพบว่าภาษาจีนเป็นภาษาที่มีอายุกว่า ๕,๐๐๐ ปี และยังไม่ตายไปจากโลกนี้ อีกทั้งใช้กันอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน (วีระชาติ วงศ์สัจจา, ๒๕๔๕ : ๑)

ภาษาจีนถือเป็นภาษาสำคัญภาษาหนึ่งในโลกปัจจุบัน เป็นภาษาหนึ่งในห้าที่ใช้ในการประชุมองค์การสหประชาชาติและใช้สื่อสารมากที่สุดในหมู่ประชากรโลก ปัจจุบันการใช้ภาษาจีนมีความจำเป็น ทั้งในการติดต่อทางเศรษฐกิจ การศึกษา การสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในทุกด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๖ : ๑) ปัจจุบันเราจะเห็นคนไทยจำนวนมากไปเรียนภาษาจีน เพราะถือว่าภาษาจีนเป็นภาษาที่มีความสำคัญมากภาษาหนึ่งของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศจีนมีการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคงในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลต่อการหลอมรวมวัฒนธรรม ทำให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย

และคนจีนให้มีความสัมพันธ์ที่ดี ใกล้ชิดกัน และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนในขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ได้รับความเมตตาอย่างยิ่งจากพระเทพภาวนาวิกรม (เจ้าคุณธงชัย) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยาราม ประธานมูลนิธิร่มฉัตร ซึ่งเป็นผู้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนมาโดยตลอด จึงทำให้ผู้เขียนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) เพื่อจัดการศึกษาให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา และพันธกิจของโรงเรียน กอปรกับโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัยเป็นโรงเรียนรัฐบาลแห่งแรกที่เปิดสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา และเป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงนับว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบการสอนภาษาจีน เพราะมีการพัฒนาหลักสูตรและตำราเรียนเป็นของตนเอง เกิดโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย จนเป็นที่แพร่หลาย และได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จัดตั้งเป็นสถาบันขงจื่อเค่อถิง (สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในต่างประเทศระดับมัธยมศึกษา) แห่งแรกของประเทศไทยและของโลก “The First Global Confucius Classroom” ณ โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ทำให้โรงเรียนแห่งนี้มีพัฒนาการในเรื่องภาษาจีนมาเป็นลำดับ แม้ปัจจุบันผู้เขียนจะย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชบพิธ แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียน จึงสนใจที่จะดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) เพื่อจะได้ข้อมูล

ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาที่จะพัฒนาหลักสูตรนี้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในชั้นเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนที่ให้ข้อมูล มีจำนวน ๖๖ โรงเรียน ส่วนใหญ่เปิดเป็นวิชาเลือกเพิ่มเติม รองลงมาโรงเรียนเปิดเป็นวิชาพื้นฐาน และเปิดเป็นกลุ่มวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

๑. ด้านสภาพและปัญหาในการบริหารหลักสูตร ในด้านการศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารการอบรมของครูผู้สอนที่เข้ารับการอบรมตามโครงการที่เกี่ยวกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) รองลงมา คือ การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) และการศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักสูตรนี้จากแหล่งวิชาการต่างๆ และส่งเสริมครูผู้สอนในเรื่องนี้ด้วยการจัดหาเอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรให้ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้า รองลงมาคือส่งเสริมให้มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรนี้ และการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหา ในเรื่องของภาระงานที่มีมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการศึกษา รองลงมา คือ ปัญหาการขาดเอกสารสำหรับการศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร และขาดความรู้ความเข้าใจในการศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร ส่วนปัญหาในด้านการส่งเสริมครูผู้สอนในเรื่องนี้ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ประสบปัญหาในเรื่องการขาดเอกสารที่จะให้ครูผู้สอนนำไปศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจ รองลงมาคือ โรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรของหลักสูตรนี้ และโรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริม สนับสนุน

๒. ด้านการเตรียมบุคลากรในโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตร พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรนี้ โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ ใช้วิธีจ้างครูที่เป็นเจ้าของภาษา รองลงมา คือ การคัดเลือกครูไทยไปอบรมการสอนภาษาจีนกับหน่วยงานที่จัดขึ้นภายในประเทศ และการสำรวจครูผู้สอนและจัดให้ครูผู้สอนตามหลักสูตรนี้มีจำนวนเพียงพอกับการเรียนการสอน

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดครูที่มีวุฒิ

ภาษาจีนโดยตรง รองลงมาคือโรงเรียนขาดผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้และคำแนะนำกับครูผู้สอน และปัญหาที่เกี่ยวกับการที่ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและวิธีการสอน

๓. ด้านการกำหนดแนวปฏิบัติในการจัดครูเข้าสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดครูเข้าสอน โดยจัดครูไทยที่มีความรู้ด้านการสอนและผ่านการอบรมภาษาจีน รองลงมาคือ จัดครูผู้สอนวิชาภาษาจีนที่เป็นเจ้าของภาษา และจัดให้ครูเจ้าของภาษาและครูไทยสอนร่วมกัน สำหรับลักษณะของครูผู้สอนที่จัดให้สอนภาษาจีน โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดครูผู้สอนที่เป็นครูไทยอบรมภาษาจีน รองลงมาคือ จัดครูผู้สอนที่เป็นอัตราจ้างชาวจีนสอนรายชั่วโมง และครูผู้สอนอัตราจ้างชาวจีนสอนประจำ ส่วนในด้านแหล่งงบประมาณสนับสนุนการจ้างครูผู้สอนภาษาจีนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสมาคม/องค์กรของสถานศึกษา รองลงมา ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถานศึกษา และการสนับสนุนจากผู้ปกครองที่นักเรียนเลือกเรียนภาษาจีน

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาขาดงบประมาณในการจ้างครูภาษาจีน รองลงมา คือ การจัดครูผู้สอนภาษาจีนได้ไม่เพียงพอ และการจัดครูผู้สอนไม่ตรงกับความสามารถและประสบการณ์

๔. ด้านการกำหนดแนวปฏิบัติในการจัด

ตารางสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดตารางสอน โดยให้รองผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีส่วนร่วมในการจัดตารางสอนวิชาภาษาจีน รองลงมาคือ การจัดชั่วโมงให้นักเรียนได้เรียนวิชาภาษาจีนตามหลักสูตรกำหนด และการวิเคราะห์จากโครงสร้างของหลักสูตร

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ประสบปัญหาในการจัดตารางสอน สำหรับโรงเรียนที่ประสบปัญหาพบว่า ส่วนใหญ่ คือ การจัดคาบสอนไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมที่ต้องการระยะเวลาที่ต่อเนื่อง รองลงมา คือการจัดแบ่งคาบสอนในวิชาภาษาจีนไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา และการจัดให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดตารางสอน

๕. ด้านการจัดระบบบริการวัสดุหลักสูตร

และสื่อการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการจัดระบบบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน โดยโรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการจัดระบบบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน คือการสนับสนุนให้มีวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน รองลงมา คือการสนับสนุนให้ครูผู้สอนผลิตวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และการสำรวจและสอบถามครูผู้สอนเกี่ยวกับ

ความต้องการในการใช้สื่อ สำหรับในด้านแหล่งงบประมาณเพื่อการจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณสนับสนุนในเรื่องนี้จากงบประมาณของสถานศึกษารองลงมา คือได้รับงบประมาณจากสมาคม/องค์กรของสถานศึกษา และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ประสบปัญหา สำหรับโรงเรียนที่ประสบปัญหาในเรื่องนี้พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้สอนไม่มีเวลาผลิตวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากภาระงานสอนมาก รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับความเพียงพอของวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และการที่ครูผู้สอนขาดความรู้ ในการผลิตวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนบางชนิด เท่ากัน

๖. ด้านการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ เตรียมสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน รองลงมา คือการจัดสถานที่ให้สามารถปรับใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาจีนได้อย่างหลากหลาย และการจัดให้มีศูนย์ภาษาจีนภายในโรงเรียน ส่วนในด้านการจัดห้องปฏิบัติการทางภาษาจีน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษาจีนร่วมกันกับภาษาต่างประเทศอื่น รองลงมาโรงเรียนจัดให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษาจีน

โดยเฉพาะ สำหรับแหล่งงบประมาณเพื่อการจัดเตรียม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องนี้จากงบประมาณของสถานศึกษา รองลงมาคือ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสมาคม/องค์กรของสถานศึกษา และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในลักษณะเฉพาะหลักสูตรนี้ รองลงมาคือการ จัดห้องสมุดยังขาดความเหมาะสมและไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้า และการที่โรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการทางภาษา

๗. ด้านการจัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ โดยโรงเรียนส่วนใหญ่กำหนดให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ รองลงมา คือ กำหนดให้รองผู้อำนวยการมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ และ กำหนดให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ สำหรับในด้านวิธีการในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีแต่งตั้งบุคลากร/คณะกรรมการ ในการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา รองลงมา คือการส่งเสริมให้ครูผู้สอนสังเกตการสอนของกัน และกันพร้อมทั้งสรุปจุดอ่อน และจุดเด่นของครูผู้สอน แต่ละคนร่วมกัน และการติดตามตรวจสอบเอกสาร ต่างๆ เช่น เอกสารหลักสูตร ได้แก่ คู่มือหลักสูตร แผนการสอน โครงการสอน บันทึกการสอน สำหรับ เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การใช้หลักสูตรนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้แบบสังเกตใน

การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ รองลงมา คือ ใช้แบบสอบถามในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ และใช้แบบสัมภาษณ์ ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ สำหรับวิธีการประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รองลงมาคือให้ครูผู้สอนสรุป ประเด็นปัญหาเมื่อสิ้นปีการศึกษา และการแต่งตั้ง บุคลากร/คณะกรรมการทำหน้าที่ในการประเมิน

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ พบว่าโรงเรียน ส่วนใหญ่ ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ เรื่องความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ จากศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการไม่เพียงพอ และการที่โรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือติดตามและ ประเมินผลการใช้หลักสูตร

๘. ด้านการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์การใช้ หลักสูตรนี้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดประชุม ผู้ปกครอง สร้างความเข้าใจในการเปิดหลักสูตรนี้ รองลงมาคือ การจัดให้มีการปฐมนิเทศนักเรียนก่อน เปิดภาคเรียน และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่าน คณะกรรมการสถานศึกษาสู่ชุมชน

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ พบว่าโรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา แต่ในส่วนของโรงเรียนที่ ประสบปัญหาบางแห่ง พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ เกี่ยวกับหลักสูตรนี้ และการขาดงบประมาณสนับสนุน การประชาสัมพันธ์ รองลงมา คือการที่บุคลากรใน โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อค้นพบ ในเชิงบริหารหลักสูตร ตามประสบการณ์ของโรงเรียน ที่เปิดสอนภาษาจีนมาระยะหนึ่ง รวมทั้งการนำเสนอ ปัญหาที่แต่ละโรงเรียนได้พบ พอเป็นประเด็นที่หามองเห็นแนวทางการบริหารหลักสูตร กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) ให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจสำหรับโรงเรียนที่จัดหรือกำลังจะจัดการเรียนการสอนภาษาจีนขึ้นในโรงเรียนดังนี้

๑. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมียุทธศาสตร์การจ้างครูชาวจีนในทิศทางเดียวกัน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเป็นเอกภาพ

๒. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้การสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ด้านการสอนภาษาจีน สนับสนุนงบประมาณในการจ้างครูสอนชาวจีน ประสานหน่วยงานที่ผลิตครูจีน ให้สามารถรองรับการจัดเตรียมบุคลากรให้กับโรงเรียนได้

๓. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรดำเนินงานในด้านการให้ความรู้ครูผู้สอนภาษาจีนในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีจีน เพื่อให้ครูสามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการเรียนภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพ

๔. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการจัดประชุมสัมมนาโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีน เพื่อสร้างระบบเครือข่ายการเรียนรู้ กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน

๕. การเปิดรับครูผู้สอนภาษาจีน หากเป็นครูชาวจีน ควรพิจารณาครูที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้ด้วย จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน

๖. โรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีน ควรมีผู้ประสานงาน ให้ความช่วยเหลือนักเรียนกรณีที่ครูผู้สอนภาษาจีนเป็นครูอัตราจ้างสอนรายคาบ

๗. โรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนควรมีครูไทยที่รู้ภาษาจีนสอนควบคู่กัน จะทำให้การสื่อสาร และการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น

๘. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนปกติในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. **กระทรวงศึกษาธิการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน**

ภาษาจีนในไทย. ข่าววิชาการ. ๒ (๑-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖) : ๑.

ใจทิพย์ เข็วรัตน์พงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวการปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อสมินเพลส, ๒๕๓๙.

ณัฐวิมลลักษณ์ ธาตุรักษ์ และคณะ. **สาธิตารัฐประชาชนจีน.** จุลสารเอเชียศึกษา. (ม.ย.) : ๒๕๕๖.

ไตรมิตรวิทยาลัย, โรงเรียน. **รายงานการบริหารโครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่ ๒ (ภาษาจีน) โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.

สามรั้วล้อมรัก

โดย... ปรีชา แก้ววิเชียร

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านกะทาด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑

โรงเรียน

วัดบ้านกะทาดตั้งอยู่ในชุมชนมีเขตบริการ ๕ หมู่บ้าน คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อเสร็จหน้านาจะอพยพไปขายแรงงานที่กรุงเทพมหานคร หรือในหัวเมืองใหญ่ ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวจะเหลือเพียงผู้นำชุมชน อันประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คนสูงอายุและเด็กๆ ในวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่ เด็กๆ ที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่มีเพียงร้อยละ ๓๐-๔๐ ด้วยความมุ่งหวังของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดี จึงอดทนลำบากไปขายแรงงานในเมือง เพื่อจะได้มีเงินทองส่งให้บุตรหลานเป็นทุนการศึกษา และเลี้ยงดูครอบครัว หลายครอบครัวที่มีอายุเพียง ๑๐-๑๓ ปี ต้องดูแลน้องๆ เพียงลำพัง บางครอบครัวพ่อไปขายแรงงานที่ต่างประเทศแล้วไม่เคยส่งข่าวคราวทางบ้านทราบเพียงว่าพ่อจะกลับมาพร้อมแม่ใหม่ ส่วนแม่ก็ไปมีสามีและน้องใหม่ ทั้งให้ลูกอาศัยอยู่กับยายแก่ๆ เพียงลำพัง เด็กหลายคนที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่นที่ขาดความอบอุ่น มีสัมพันธภาพไม่ดีกับพ่อแม่และคนในครอบครัวจะออกเที่ยวกลางคืน คบเพื่อนรุ่นพี่ มี

เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีพฤติกรรมเสี่ยงกับบุหรี่ยาเสพติดและไปสิ้นสุดที่ยาเสพติด เด็กหลายคนมีปัญหาการเรียนตกต่ำ หนีเรียน ทะเลาะวิวาท และลักขโมย ประกอบกับเริ่มมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เข้ามาพร้อมการกลับมาของคนที่ใช้แรงงานเป็นชาวเรือประมงในทะเล และมีสถิติการตรวจจับยาเสพติดที่ขนผ่านเส้นทางในอำเภอ ทำให้สร้างความหนักใจทั้งแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและผู้นำชุมชน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวโรงเรียนได้ตระหนักในความสำคัญของภาระที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขป้องกันปัญหา จึงได้ดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และนำข้อมูลดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมร่วมระหว่างกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชนฝ่ายปกครอง และที่ประชุมได้มีความเห็นร่วมกันที่จะหยุดยั้งปัญหายาเสพติด โดยร่วมกันกำหนดให้เป็นวาระของชุมชนที่ทุกคนทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือจึงมีการวางแผนร่วมกันกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ ๓ ร้วล้อมรัก โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๑. รั้วครอบครัว

พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเพิ่มกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคนในครอบครัว ลดการปล่อยให้บุตรหลานอยู่ตามลำพัง พ่อแม่ต้องให้ความอบอุ่นและแนะแนวทางที่ถูกต้องแก่บุตรหลาน เพิ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วม มีส่วนในการตัดสินใจ เพื่อพัฒนาให้ลูกรู้จักคิด ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่พ่อแม่ต้องเตรียมไว้ให้พร้อมทุกครั้งที่มีโอกาส และต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มาจากความรัก ความเป็นเหตุเป็นผล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ เด็กจะไม่เกิดความรู้สึกขัดขืน เมื่อรู้ว่าพ่อแม่จะตัดสินใจแทนเขาในยามที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งจะต่างกับเด็กที่ถูกบังคับให้เชื่อฟัง ที่มักเกิดความรู้สึกต่อต้าน ซึ่งตรงนี้จะสังเกตได้ง่ายจากพฤติกรรม “ทำ” และ “ไม่ทำ”

สิ่งที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ คือ พ่อ แม่ เป็น “ครูคนแรก” ของลูก ซึ่ง “ครู” ในนิยามนี้ไม่ได้หมายถึงการสอนหนังสือ แต่เป็นการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ดังนั้น จึงต้องกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ต้องมีทั้งชวนพูดคุย และต้องตั้งใจฟังให้เป็นธรรมชาติที่สุด และ “ลูกศิษย์” ก็ไม่มีแรงกดดัน เพราะเขาเพียงแค่แข่งขันกับตนเองเท่านั้นไม่ได้แข่งขันกับคนอื่น ที่สำคัญคือ ไม่ต้องกลัวว่าจะทำผิดและไม่มีปิดท้อม

สุดยอดของกลยุทธ์ คือ การสร้างวินัยเชิงบวกด้วยการให้คำชมเชย เมื่อถึงเวลาอันสมควร ตรงนี้จะช่วยในการพัฒนาเด็กอย่างยิ่ง แต่ก็ไม่ควรที่จะชมอย่างพร่ำเพรื่อ และที่ต้องคำนึงมากที่สุดก็คือ อย่าไปตั้งมาตรฐานกับลูกสูงเกินไปนัก เพราะจะทำให้เด็กท้อถอยได้ ความมั่นใจในตัวเองของลูกเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

๒. รั้วชุมชน

มีการสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนฝ่ายปกครอง และเครือข่ายลูกเธอลูกฉันลูกเราเหมือนกัน ซึ่งเป็นเครือข่ายของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเฝ้าติดตามพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงด้านพฤติกรรม เทียบกลางคืน การยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด การคบเพื่อนต่างเพศ สร้างเป็นเครือข่ายสายขาว แจ้งข่าวสารแก่ผู้ปกครองให้ช่วยติดตามกวดขันดูแล ตลอดจนสร้างภาคีความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการป้องกันและให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เด็กและเยาวชน มีการคัดกรองครอบครัวเข้มแข็งและครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยง เพื่อสะดวกในการติดตามดูแลช่วยเหลือ

๓. รั้วโรงเรียน

มีระบบการติดตามนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา การให้ความรู้แนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่นักเรียนที่เข้าสู่วัยรุ่น และได้จัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่ หรือผู้ปกครองกับบุตรหลาน ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความรัก ความอบอุ่น และประชาธิปไตย ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก อาทิ การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยที่ครูอาจจะต้องเสียเวลาสักนิดที่จะอธิบายให้เด็กรู้ว่า ทำไมจึงต้องทำอย่างนั้น

Best Practices ของครัวเรือนคือ กิจกรรมลูกเธอลูกฉันเราหัวใจเดียวกัน จากเดิมที่ ครอบครัวเด็กจะต่างคนต่างอยู่ เมื่อโรงเรียนได้จัด กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้ พบปะพูดคุยกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการดูแลลูกที่ ย่างเข้าสู่วัยรุ่นระหว่างกัน ประกอบกับได้รับการเสริม ความรู้จากครูนักจิตวิทยาในเรื่องการใช้วินัยเชิงบวก การรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของลูกๆ ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกันเข้าใจกัน จึงได้เกิดเป็น เครือข่ายลูกเธอลูกฉันเราหัวใจเดียวกัน โดยผู้ปกครอง ที่มีลูกที่เป็นเพื่อนสนิทกันจะมีข้อมูลเพื่อนของลูกทั้งชื่อ พ่อแม่ ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ หรือช่องทางที่จะใช้ในการ ติดตามประสานข้อมูลระหว่างกัน เพื่อทราบความ เคลื่อนไหวของลูกและเพื่อนๆ ของลูก ทุกครอบครัว ในเครือข่ายจะติดตามดูแลความประพฤติ ผลการเรียนรู้ และบอกถึงความห่วงใยของพ่อแม่แก่เพื่อนของลูก โดยธรรมชาติแล้วหากพ่อแม่ตักเตือนลูก ลูกจะรู้สึก รำคาญ แต่หากพ่อแม่ของเพื่อนตักเตือน ให้แนวทาง ด้วยความรักและความอบอุ่นเด็กจะเชื่อฟัง ทั้งนี้อาจ จะเป็นด้วยความเกรงใจ หรือความเชื่อถือศรัทธา แต่ก็ทำให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลคุ้มครองอยู่ใน สายตาของผู้ใหญ่ เครือข่ายพ่อแม่จะให้แนวทางการ อบรมดูแลในทิศทางเดียวกัน ไม่นำข้อด้อยของลูกหลาน ไปเปรียบเทียบกับ จึงลดความกดดัน ประกอบกับโรงเรียน ได้จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเพื่อนสนิท อย่างสม่ำเสมอ มีการให้ความรู้และข่าวสารความ

เปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมนักเรียน จึงมีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุตรหลานระหว่างผู้ปกครองกับ ผู้ปกครอง และผู้ปกครองกับครู แล้วพ่อแม่ผู้ปกครอง จะนำข้อมูลข่าวสารที่ได้ไปปรับใช้เพื่อปรับพฤติกรรม ของลูกหลาน จึงทำให้สภาพปัญหาความเสี่ยงด้าน ยาเสพติดและพฤติกรรมของนักเรียนลดลงอย่างเห็น ได้ชัด

สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่ผู้ปกครอง ไม่แบ่งแยกลูกเขาลูกเรา มีการปรับทัศนะว่าทุกคน เป็นลูกเหมือนกันจึงช่วยกันว่ากล่าวตักเตือน ติดตาม ถามไถ่อย่างเสมอหน้า ทำให้เด็กไม่ถูกทอดทิ้ง หรือถูก ตามใจในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ช่วยลดปัญหาข้อขัดแย้ง ของคนในครอบครัว ชุมชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับ ในชุมชนมีการรณรงค์ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานทาง ประเพณี ไม่ให้มีการเล่นการพนัน ผู้นำชุมชนกวาดขัน และจัดการกับสถานที่ลับตาอันอาจเป็นที่มั่วสุมของ เยาวชน ขอความร่วมมือกับร้านค้าไม่ให้จำหน่ายสุรา ยาสูบแก่เด็กและเยาวชน จัดเครือข่ายสายข่าวติดตาม การมั่วสุม การซื้อสุรายาสูบแล้วแจ้งข้อมูลไปยังพ่อแม่ ผู้ปกครอง และเครือข่ายพ่อแม่ในการช่วยติดตามดูแล ส่งเสริมการใช้เวลาว่างด้วยการเล่นกีฬา จึงทำให้ปัญหา เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงกับยาเสพติดลดลงอย่าง เห็นได้ชัด

ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานและการแก้ไข ปัญหา

ปัญหาจากการดำเนินงาน ได้แก่ การไม่มีเวลา ให้ความอบอุ่นและแนวทางแก่บุตรหลาน เนื่องจาก ต้องไปประกอบอาชีพต่างพื้นที่ ทำให้เป็นอุปสรรคในการ ดำเนินการแก้ไขปัญหา ดังนั้น โรงเรียนและเครือข่าย ของผู้ปกครองจึงได้กำหนดแนวทางดำเนินการ โดย จัดนักเรียนเป็นกลุ่มเพื่อนสนิทศิษย์ครูผู้ปกครอง เนื่องจากสังเกตเห็นว่า เมื่อมีนักเรียนคนหนึ่งขาดเรียน แล้วสอบถามจากเพื่อนนักเรียนในชั้นมักไม่ได้ข้อมูล

แต่เมื่อสอบถามจากเพื่อนคนอื่นที่อาจไม่ได้อยู่ในชั้นเดียวกันก็สามารถทราบข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นโรงเรียนจึงได้จัดกลุ่มนักเรียนเพื่อนสนิทชั้น และเชิญพ่อแม่ผู้ปกครองให้มารู้จักกันและสร้างเป็นเครือข่ายผู้ปกครองร่วมกันสร้างรั้วครอบครัวในการเฝ้าระวังภัยที่อาจเกิดแก่บุตรหลาน

นอกจากนี้ โรงเรียนก็เข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูกที่มีอายุย่างสู่วัยรุ่นที่เริ่มปลีกตัวจากพ่อแม่ สร้างโลกของตนเอง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายมีนัยหา ห่างเหินออกไป บางครั้งแต่ละฝ่ายไม่กล้าที่จะสื่อสารความรัก ความห่วงใยที่เหมาะสม เช่น พ่อแม่ห่วงลูกที่เที่ยวหรือทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนดีๆ ก็จะต้องว่ากล่าวพฤติกรรมดังกล่าวยังจะทำให้เด็กปฏิเสธพ่อแม่ ดังนั้นโรงเรียนจึงเสริมความรู้แก่พ่อแม่ในเรื่องการสื่อสารกับลูกที่เป็นวัยรุ่น ขณะเดียวกันก็เร่งให้ความรู้และแนวทางแก่นักเรียนผ่านกิจกรรม เกม เรื่องเล่าและคลิปวิดีโอ เพื่อให้เด็กเข้าใจห้วงอกคนที่เป็พ่อแม่ผู้ปกครอง

การแก้ไขปัญหาประการที่สำคัญ คือ การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองและคนในชุมชนในอันที่จะร่วมกันกวดขันดูแลติดตามพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กจากครอบครัวกลุ่มเสี่ยง โดยปกติพ่อแม่ผู้ปกครองมักมีปฏิกิริยาต่อต้าน เมื่อได้รับฟังข่าวสารเกี่ยวกับบุตรหลานในทางลบจากเพื่อนบ้าน ทำให้เพื่อนบ้านมักไม่อยากจะเข้าไปให้ข้อมูลข่าวสารที่พบเห็นหรือชี้แนะแก่พ่อแม่ จนทำให้ปัญหาต่างๆ สูงงอมจนเกินกว่าที่จะแก้ไข ดังนั้น โรงเรียนจึงเข้ามามีบทบาทในการชี้แจงประสานความเข้าใจกับทุกฝ่ายว่าหากเกิดปัญหายาเสพติดเข้ามาในชุมชน บุคคลที่จะได้รับผลกระทบ คือ ทุกคนในชุมชน และลูกหลานคนอื่นๆ ในชุมชนอาจเป็นคนต่อไปที่อาจข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้น มาตรการที่ดีที่สุด คือ การร่วมกันสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนทุกคนทั้งในและนอกชุมชน สร้าง

เป็นเครือข่ายสายข่าว นำข่าวสารที่ได้รับมาพิจารณา หากเป็นจริงก็จะได้ป้องกันแก้ไขได้ทันเวลา จากแนวทางการทำความเข้าใจดังกล่าว ทำให้มีเครือข่ายสายข่าวเพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ หากผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนพบเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงจะมีการรายงานผ่านช่องทางที่กำหนดไว้ เช่น โทรศัพท์ ไปยังครูฝ่ายปกครอง เพื่อติดตามสืบสวนและป้องปราม และติดตามประสานกับผู้ปกครองในการแก้ไข

รูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน และกิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยเรียนในโรงเรียนก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการให้เด็กที่มีปัญหาได้ปรึกษากับครู นักจิตวิทยา และเพื่อนนักเรียนที่ได้รับการอบรมหลักสูตรการให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมกับเพื่อนที่มีปัญหาหลายปัญหาสามารถแก้ไขได้จากการได้พูดคุย และหลายปัญหาที่โรงเรียนสามารถป้องปรามจากข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มเพื่อนที่ปรึกษาในศูนย์เพื่อนใจวัยเรียน ทั้งนี้ โรงเรียน ครอบครัวและชุมชนต้องร่วมมือกันในการสร้างกิจกรรม กีฬา ศิลปะ ดนตรี ที่หลากหลายให้เด็กและเยาวชนเข้าถึง และเลือกเล่นตามความสนใจ เพื่อว่าเขาเหล่านั้นจะได้มีกิจกรรมที่แสดงถึงความรู้ความสามารถของตนเองนำไปสู่การยอมรับในกลุ่มเพื่อน ที่เป็นเรื่องของความถูกต้องดีงาม ไม่เป็นกิจกรรมเด่นในทางลบที่สร้างปัญหาความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและสังคม

ความสำเร็จ

กิจกรรมรื้อครอบครัว หนึ่งในสามรื้อล้อมรักของโรงเรียนวัดบ้านกะหาด สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคนในครอบครัว ลดพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน สร้างเครือข่ายสายขาวในชุมชนในการป้องกันปราบปราม ทำให้ในปี ๒๕๕๐-๒๕๕๒ ไม่มีปัญหายาเสพติดในชุมชน หมู่บ้านในเขตบริการ ได้รับประกาศเป็นหมู่บ้านเข้มแข็งเอาชนะปัญหาเสพติดของอำเภอบ้านด่าน โรงเรียนได้รับประกาศยกย่องเป็นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการเอาชนะปัญหาเสพติดครอบครัวของนักเรียนร้อยละ ๙๐ เป็นครอบครัวเข้มแข็ง ที่เหลืออีกร้อยละ ๑๐ เป็นครอบครัวที่ชุมชนต้องร่วมกันคุ้มครอง เนื่องจากเด็กอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถติดตามดูแลบุตรหลานได้ตลอดเวลา ปัญหาการมั่วสุมของกลุ่มเยาวชนลดลง มีการกำหนดเวลาให้เด็กเข้าบ้านก่อน ๒๒.๐๐ น. โรงเรียนและชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างด้วยกิจกรรมกีฬา การฝึกซ้อมดนตรี ค่ายศิลปะ และกิจกรรมเสริมทางวิชาการ เช่น การทบทวนบทเรียน การติวหนังสือในกลุ่มนักเรียนมัธยม ทำให้ตลอดระยะเวลา ๓ ปี ไม่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย การออกเรียนกลางคัน และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ครอบครัว ชุมชนมีความร่วมแรงร่วมใจเป็นเครือข่ายในการดูแล

ป้องกันเด็กและเยาวชนให้ปลอดจากภัยยาเสพติดและความรุนแรง

ปัจจัยความสำเร็จ

ปัจจัยที่มีประสิทธิผลของการดำเนินงานให้เกิดความสำเร็จ ประกอบด้วย

๑. ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้การสนับสนุนกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

๒. ครูทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนทุกคน

๓. คณะกรรมการสถานศึกษาและเครือข่ายผู้ปกครองเกิดความร่วมแรงร่วมใจในการดูแลบุตรหลานมีการติดต่อสื่อสารให้ข้อมูลตามความเป็นจริง เปิดใจรับข้อเท็จจริงแล้วนำไปสู่การแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

๔. การอบรมให้ความรู้และเสริมทักษะในการเลี้ยงดูและเรื่องที่เป็นประโยชน์อื่นๆ ของโรงเรียนทำให้เสริมความเข้าใจ ลดช่องว่างระหว่างพ่อแม่ลูก

๕. การมีเครือข่ายสายขาว เครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองลูกเธอลูกฉัน เราหัวใจเดียวกัน ทำให้เกิดการประสานช่วยเหลือเพื่อปรับพฤติกรรมเสี่ยงสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม

โดย... ฟาฏีนา วงศ์เลขา

นักวิชาการศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

“...จิตใจที่สะอาดและสงบนี้สำคัญมาก เพราะทำให้บุคคลมีสติรู้ตัว มีวิจารณญาณ
เที่ยงตรงถูกต้อง สามารถคิดอ่านสร้างสรรค์สิ่งที่จะอำนวยประโยชน์สุข ความเจริญก้าวหน้า
ตลอดจนชื่อเสียงเกียรติคุณ อันเป็นสิ่งที่แต่ละคนต้องการ ให้สัมฤทธิ์ผลได้...”

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสวันขึ้นปีใหม่พุทธศักราช ๒๕๔๗

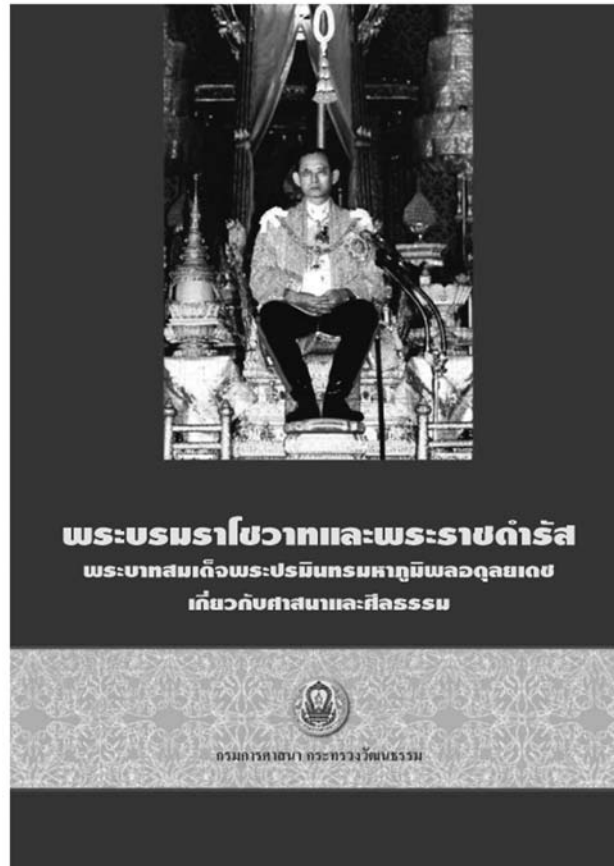
วันเสาร์ ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๖

๒๕๔ ต่างยอมรับว่าศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว
จิตใจ เป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ ปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม มุ่งเน้นให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วย
ความรัก ความสามัคคี และสันติ

ศาสนาทุกศาสนาต่างมีคำสอน และพิธีกรรม
เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์และนำพาให้ชีวิตเจริญ

รุ่งเรือง มุ่งสอนให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรมไม่ว่า
บุคคลนั้นจะมีบทบาท หน้าที่อย่างไรในสังคมก็สามารถ
นำเอาหลักคำสอนมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่าง
เหมาะสม

“...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี
ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การ

ทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...” พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอสครีราช จังหวัดชลบุรี วันพฤหัสบดี ที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๒

“...การทำความดีนั้น โดยมากเป็นการเดินทวนกระแสความพอใจและความต้องการของมนุษย์ จึงทำได้ยาก และเห็นผลช้า แต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะหาไม่ ความชั่ว ซึ่งทำได้ง่าย จะเข้ามาแทนที่ แล้วจะพอกพูนขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว...” พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นสูงสุดจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประจำปีการศึกษา ๒๕๒๘ พระราชทานประกาศนียบัตรกับเข็มพื้ทักขณานิบัติแก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดการบริหาร

งานตำรวจชั้นสูง รุ่นที่ ๒ พระราชทานประกาศนียบัตรกับเข็มสันติพิทักษ์แก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดผู้กำกับกร รุ่นที่ ๗ และพระราชทานประกาศนียบัตรกับเข็มพิทักษ์นิบัติแก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดฝ่ายอำนวยการตำรวจ ชุดที่ ๘ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันจันทร์ ที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๒๙

สำหรับฉบับนี้ขอแนะนำหนังสือที่มีคุณค่ายิ่งแก่การศึกษาเรียนรู้และน้อมนำไปปฏิบัติ คือ **พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม** ที่กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ ภาพพระราชกรณียกิจ พร้อมพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส มาจัดพิมพ์เผยแพร่ เพื่อมุ่งหวังให้เด็ก เยาวชน สถานศึกษา หน่วยงาน และประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาและน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้บังเกิดความสงบร่มเย็นในครอบครัว สังคม และประเทศชาติสืบไป

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๙)

โดย... อังคณา พิวเกลี้ยง

บอกกล่าวเล่าขานฉบับนี้ขอนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙) โดยที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้เห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุงนี้ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในระยะเวลาดำเนินการ ดังกล่าว

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙) นี้ เป็นการปรับปรุงจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ที่กำหนดใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๙ ซึ่งขณะนี้ได้ใช้มาเป็นระยะเวลาครึ่งหนึ่งของแผนแล้ว จึงควรมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑) และนโยบายของรัฐบาล สาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙) สรุปได้ดังนี้

□ **ปรัชญา หลักการ และกรอบแนวคิด**
เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ และเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น โดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

□ **เจตนารมณ์ของแผน** คือ เพื่อบ่มบ่มพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีดุลยภาพใน ๓ ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

□ **วัตถุประสงค์และแนวนโยบาย** มีดังนี้
วัตถุประสงค์ที่ ๑ พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบาย ๖ ประการ คือ

- พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกกระดับและประเภทการศึกษา

- ปกป้องและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง

- เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร

- ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติ

- พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

- ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ ๒ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย ๓ ประการ คือ

- ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

- ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม พลศึกษา กีฬาเป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต

- ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา

พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

วัตถุประสงค์ที่ ๓ พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย ๕ ประการ คือ

- พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา

- ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษา เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

□ **การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ** กำหนดเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ แผนงานริบด่วน ดำเนินการระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๔ โดยให้เร่งดำเนินการตามข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยให้มีการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาตามประเด็นเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนขยายโอกาสทางการศึกษา และแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและ

จัดการศึกษา และการสร้างกลไกเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

ระยะที่ ๒ ดำเนินการระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙ โดยให้เร่งดำเนินการตามแนวนโยบาย ทั้ง ๑๔ ด้านข้างต้น และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนเมื่อสิ้นสุดระยะที่ ๑ และ ๒ และการเตรียมการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ แผน

พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา เป็นต้น และแผนพัฒนาการศึกษา กลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาการศึกษา จังหวัด เพื่อพัฒนาในระดับกลุ่มจังหวัดและจังหวัด ส่วนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนพัฒนาการศึกษา สถานศึกษา

มาจาก <http://www.littlesilverschools.org>

ที่มา สำนักงานรัฐมนตรี. (๒๕๕๓). ข่าว ๓/๒๕๕๓ มติ ครม. ๕ มกราคม ๒๕๕๓ ครม.เห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙). สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๓, จากเว็บไซต์ : <http://www.moe.go.th/websm/2010/jan/003.html>.

ร้อยเรื่องร้อยการ

ทำทานแล้วเสียตาย

โดย... อัมพา พึ่งเกตุ

สุรางคนางค์ ๒๘

ในพระธรรมบท		มีเรื่องปรากฏ	จัดเป็นหลักฐาน
ผู้ทำกุศล	รับผลตามกาล	อีกผู้รับทาน	อาณิสสส์ต่างกัน
ใครศีลวิสุทธี		หรือพุทฺธบุตร	กุศลอนันต์
ทำแล้วเสียตาย	ผลร้ายตามพลัน	พระธรรมบทนั้น	เล่าไว้ดังนี้
“อุปุตตะกะ”		ผู้มัจฉริยะ	เขาเป็นเศรษฐี
รวยทรัพย์นับแสน	แต่แทนจะดี	เขาเลี้ยงชีวิต	ต่างจากชั้นชน
กินอยู่อดอยาก		ทำตัวลำบาก	ราวกับยากจน
เสื้อผ้าหุงหม	ไม่สมกับตน	ขอมขอเต็มทน	เก็บแต่เงินตรา
ไม่เคยเอื้อเฟื้อ		หรือคิดช่วยเหลือ	เพราะมัจฉริยา
ไม่ไหวพระสงฆ์	แม้องค์ภควา	ก็เมินหมองหน้า	ไม่เห็นเป็นบุญ
ถ้าใครในบ้าน		เพื่อแผ่ผลทาน	ไม่ไห้หันเห
ไกร่งกร่างเกรี้ยวกราด บริภาษสฤล		เฝ้าทวงบุญคุณ	ทุบตีตีบถอง
ไร้บุตรธิดา		ครึ่งเมื่อมรณา	มรดกเงินทอง
ราชาประกาศ	ขาดญาติครอบครัว	ตั้งนั้นข้าวของ	เข้าทอ้งพระคลัง
เกิดใหม่ยังคง		ผลกรรมตามส่ง	วิบากหนหลัง
เป็นลูกจันทาล	สมมารเสียจ้ง	ญาติมิตรคิดช้ง	ไร้ความปราณี

ขอทานด้วยกัน	ลงความเห็นนั้น	จัญไรกาลิ
ขว้างปาขับไล่	ให้ไปจากที่	อดทนเลี้ยงดู
ขอทานแห่งใด	แต่แม่คนดี	คนไม่ขึ้นชู
แม่จึงสั่งห้าม	หากแม่พาไป	เขาชิงชังกัน
อย่าตามติดดู	เห็นแล้วอดสู	พวกเด็กอภิวันท์
เมื่อองค์โลกนาถ	เสด็จบิณฑบาต	ถึงความเป็นไป
เว้นแต่กุมาร	จึงดำรัสพลัน	เด็กคนนั้นไว้
ดูก่อนอาณนท	เธอพึงยุบล	กลับทำขอทาน
อดีตเศรษฐี	ชาติกาลใหม่	รุมเล่าเหตุการณ์
ที่ประชุมสงฆ์	สาวกบางองค์	ดำรัสเทศนา
บางรูปทูลถาม	พระมหาสมภาร	พระปัจเจกมา
หลายอดีตชาติ	ชายหนึ่งมีคาค	ถวายพระเรีวพลัน
เกิดความพอใจ	จงนำโภชนา	อาหารเหล่านั้น
กลับบ้านตอนสาย	หวนคิดเสียดาย	เขาคิดในใจ
หากให้คนใช้	ดีมากกว่ากัน	ผลบุญยิ่งใหญ่
กุศลมนต์เอก	ถวายพระปัจเจก	เจ็ดครั้งด้วยกัน
ท่องทิพสถาน	จุติมาใหม่	เขาให้ฆ่าฟัน
ขาดบุตรธิดา	เพราะชาติหนึ่งหนา	ต้องการเงินทอง
บุตรของพี่ชาย	เพราะความโมหันธ์	หลายชาติอับหมอง
บาปที่แยกทรัพย์	ก่อผลอเนกนับ	เกิดเป็นเศรษฐี
ตกรรณนานาน	สิ้นกรรมจำจอง	แม้เกิดอีกที
บุญไม่เพิ่มพูน	กลัวทรัพย์สิ้นสูญ	ตามที่รจนา
อดอยากยากจน	ดังเช่นเห็นนี้	กำลังศรัทธา
บัณฑิตสอนสั่ง	ทำบุญทุกครั้ง	ย่อมปิติใจ
ไม่เบียดเบียนตน	เมื่อสมเจตนา	ศาสตราตรัสไว้
โกตะฆ่าคน	ปัญญามีดมน	ทำลายชนมาน
ผู้มีละโมบ	ทรัพย์นั้นเป็นภัย	ให้เป็นธรรมทาน
นิทานบรรยาย	เจตนามุ่งหมาย	ดังที่เล่ามาฯ.
ไม่มีความคิด	บาปหนักเกิดการณ์	

เก็บความจากคาถาพระธรรมบท - ตัณหาวรรคที่ ๒๔ (อพุทธกเศรษฐี)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการฉบับนี้อาจจะออกล่าช้าไปหน่อย เนื่องจากติดขัดปัญหาบางประการทางกองบรรณาธิการต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้ แต่เมื่อท่านได้พลิกอ่านแล้วจะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระในหนังสือไม่ได้ล้าสมัยตามไปด้วย เพราะกองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความที่เป็นประโยชน์มาฝากผู้อ่านเหมือนเดิม รวมทั้งยังเป็นโอกาสอันดีเนื่องจากฉบับนี้กองบรรณาธิการวารสารวิชาการได้มีโอกาสเข้าพบเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดร. ชินภัทร ภูมิรัตน) ในโอกาสที่ท่านได้กลับมาเป็นผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท่านได้ฝากข้อคิดเป็นกำลังใจให้เพื่อนข้าราชการครูในสิ่งที่อาจจะกังวลใจอยู่ ๒ เรื่อง คือ การประเมินสมรรถนะครู ส่วนอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยท่านสามารถติดตามได้ในบทสัมภาษณ์พิเศษ รวมทั้งยังมีบทความอีกหลายเรื่องที่เป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติงาน เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่เอื้อต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดการเรียนรู้...โดยใช้สถานที่ก่อสร้างในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งบทความที่น่าสนใจอื่นๆ และหวังว่าวารสารของเราจะมีโอกาสได้นำเสนอบทความหรือเรื่องราวดีๆ ของท่านในฉบับต่อไป ไม่ว่าจะเป็นผลงานของตัวท่านเอง หรือเพื่อนครู เพื่อนนักการศึกษา ขอให้แจ้งมาที่กองบรรณาธิการได้โดยตรง แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายสมเกียรติ ขอบผล)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายเสน่ห์ ขาวโต)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

คณะบรรณาธิการ

บรรณาธิการ : นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวพจนิษฐ์ เจนพนัส

นางสุกัญญา งามบรรจง

นางศุภณัฐลา สุขสมัย

นางสาวพนิดา บัวมณี

กองบรรณาธิการ :

นางสาวไพโรวัลย์ พิทักษ์สาลิ

นางสาวนวกรณ์ ชัยบุตตา

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวจิระวรรณ ปักกัดตั้ง

นางบุษริน ประเสริฐรัตน์

พ.จ.อ.แดงรัตน์ชัย คงสม

นางประทุม หนูจ้อย

นายพิทักษ์ ไสตถยาคม

นางสาวอุทิน จิงวิเศษพงศ์

นางสาวขวัญฟ้า นิยมในธรรม

นางธนภรณ์ กอวัฒนา

นางฟ้าภิญญา วงศ์เสหา

นางสุขเกษม เทพสิทธิ์

นางสาวเงินยวง นุตตะเคียน

นางขวัญจิต พิจฉิก

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นายศตวรรษ ประจักษ์

นางสาวพรทิพย์ ดินดี

นางสาวประนอม เพ็ญพันธ์

ฝ่ายศิลปกรรม :

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญยานนท์

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

